

Tñan nu y'ni nten nu y'ni xa'an cha' 'in Jesús chun' ndi'in la

Ykwi' Jesús cha' kan Tyi'i Ndiose lo chalyuu

¹ Ti ngwa xkan', wa ngwa'aän ska kityi nu ndyaa se'en ndi'in nu'win, Teófilo. Kityi kan' ngitsa' 'iin nchga tñan nu y'ni Jesús, nchga cha' nu ngwa'u Jesús bra nu mdyisnan y'ni yu tñan, ² nchga cha' nu y'ni yu xa nu mdi'in yu lo chalyuu re. Ja ya tyaa Jesús nde se'en ndi'in Ndiose, bra nu ngulo suwi yu 'in tii tyukwa nten nu tsaá chkwi' cha' 'in yu tyukwi ña'aan chalyuu. Mdaya' Tyi'i Ndiose 'in Jesús cha' ngulo yu tñan 'in tii tyukwa yu kan', sa ña'an tñan ndi'in cha' ku'ni yu kan'. ³ Bra wa ngujwi Jesús, ndyu'u yu xiya', bra kan' mdo'o tukwa yu se'en ndi'in ne' kan'. Xa tu'wa tsan mda'an Jesús lo chalyuu bra kan', tyun ya' mdo'o tukwa yu se'en ndi'in ne' kan'; su'we 'a ngwa'u yu 'in ne' cha' chañi cha' wa ndyu'u yu xiya'. Lo'o ngwa'u yu 'in ne' kan' sa ña'an ka Ndiose ndloo la ni' kasiya 'in nten. ⁴ Ja ya tyaa Jesús, bra nu ykwi' yu lo'o ne' kan', cha' kanun ne' kichen Jerusalén:

—Kata wan chin' kichen re —ndukwin Jesús 'in ne'—, sa ña'an bra nu kan Tyi'i Ndiose cha' kanun ni' kasiya 'wan. Ngwaña'an ykwi' Stiin nu ngwa s'ni, kwi' ngwaña'an ngwa cha' nu ykwiin' lo'o wan nu ngwa xkan' ti. ⁵ Ti kulo mdukwatya Xuwa 'in nten lo'o tyi'a ti; lo'o ni, wa tiya ti tsan nu kan Tyi'i Ndiose cha' kanun ni' kasiya 'wan, ngwaña'an tukwatya Ndiose 'wan.

Ndyaa Jesús ni' kwan

⁶ Ngwa ska tsan ndyo' ti'in ta'a ne' kan' ska se'en ti, mnicha' ne' 'in Jesús bra kan':

—X'nan ba—ndukwin ne!—, ¿ta si'i ni nu taa chabiya' 'wa, cha' ka ba ndloo lo yuu nu ndi'in kwenta 'in kichen tyi ba xiya' a? Ti kwi' ne' Israel lka ba.

⁷ Mxkwen Jesús 'in ne' kan' bra kan':

—Ja ndiya chabiya' 'wan cha' ka biya' ti' wan ni tsan ka, ni bra ka nu ku'ni Ndiose tñan. Ska ti Stiin Ndiose jlyo ti' Ni cha' kan', lo'o nganun chabiya' kan' 'in Ni, ti ykwi' ti Ni. ⁸ Xka cha' chkwiin' lo'o wan ni, cha' kaja chabiya' 'wan ku'ni wan tñan 'ñaan xa nu kanun Tyi'i Ndiose ni' kasiya 'wan, cha' ka chkwi' wan cha' su'we re lo'o nchga nten, cha' 'ñaan bra kan'. Chkwi' wan lo'o ne' kichen Jerusalén, kwi' ngwaña'an chkwi' wan lo'o ne' nde lo yuu 'in Judea, kwi' ngwaña'an chkwi' wan lo'o ne' lo yuu kwi' se'en ti nu naan Samaria kan', kwi' ngwaña'an chkwi' wan lo'o ne' nchga kichen se'en ndi'in nten chalyuu.

⁹ Bra wa mdyii ykwi' Jesús cha' kan', xa nu ti na'an ne' 'in yu, ndyaa lo'o Ndiose 'in yu ndyaa yu ni' kwan bra kan'. Nchkun' ska ko chun' yu cha' ja ña'an 'a ne' 'in yu bra kan'. ¹⁰ Laja nu ndyaa yu kan', na'an ne' nde ni' kwan bra kan'. Bra ti mdo'o tukwa tukwa nten nu ngaten ste', mduun se'en ndi'in ne' kan' bra kan'. ¹¹ Ykwi' nten nu ngaten ste' kan' lo'o ne' kan':

—'Wan, ne' Galilea —ndukwin—. ¿Ni cha' lka nduun wan na'an kwi'ya wan nde ni' kwan a? —ndukwin ne!—. Jesús nu tka mxnun ti 'wan chun' ndyaa Ni ni' kwan, ti kan Ni lo chalyuu xiya'

nde loo la. Sa ña'an na'an wan 'in Ni bra nu ndyaa Ni, kwi' ngwaña'an ña'an nten 'in Ni bra nu kan Ni xiya' —ndukwin yu nu ngaten ste' bra kan'.

Ngulo suwi ne' 'in Matiya cha' ku'ni yu tñan loo Juda

¹² Lo'o mdo'o ne' ki'ya Olivos bra kan', mxi-tukwi ne' ndyaan ne' nde kichen Jerusalén. Tu'wa kichen ti ndi'in ki'ya kan', lo'o ja ndiya chabiya' 'in ne' judío cha' tsaa ne' tijyu' la tsan ta'a nu nxitña' ne'. ¹³ Ndla ti ngala ne' kichen kan', ndyaa ne' ska ni' ña'an kwan se'en ndi'in ne' bra kan': ndiya Tyu, lo'o Santiago, lo'o Xuwa, lo'o Ndre, lo'o Lpe, lo'o Toma, lo'o Bartolo, lo'o Mateo, lo'o xka Santiago sñi' Alfeo, lo'o Simón nu ngwa 'in ska ta nten cananista, lo'o Juda ta'a Santiago. ¹⁴ Ska ti cha' mda'an tiye nchga ne' kan', ta'a ti ndyo' ti'in ne' nchkwi' ne' lo'o Ndiöse. Lo'o ta'a Jesús ndi'in lo'o ne' kan', lo'o Liya jya'an Jesús, lo'o tyun nu kuna'an nu mda'an lo'o yu.

¹⁵ Ngwa ska tsan wa mdyo' ti'in nchga nten nu msñi cha' 'in Jesucristo kichen kan', ska siyentu nsu'wi kala nten mdyo' ti'in tsan kan'. Lo'o mdyi-tuun Tyu cha' chkwi' yu lo'o ne' bra kan':

¹⁶ —'Wan, ta'a ndi'ian re —ndukwin Tyu 'in ne' kan'—, nu ngwa s'ni mdaya' Tyi'i Ndiöse 'in ayman David cha' ngwa'an ayman kan' kityi nu ykwi' nde loo la sa ña'an cha' kuxi ka nu ku'ni ayman Juda. Juda ngwa nu ngwa'u tuwiin 'in ne' xa'an cha' msñi ne' 'in Jesús presu; sa ña'an nu nganun cha' ka 'in yu, ngwaña'an ngwa cha' kan'. ¹⁷ Su'wa ti mda'an ayman Juda lo'oan, su'wa ti y'ni yu tñan lo'oan nu ngwa xkan'. ¹⁸ Lo'o yaa ayman

kan' msi'i yu ska yu'we yuu lo'o tñi nu mda ne' 'in yu bra kan', cha' y'ni yu cha' kuxi, bra nu yjwi' xu'wa yu 'in Jesús 'in ne' xa'an kan'. Ti ykwi' ti yu mxtyuu yu 'in yu lo yuu; mdaa' ni' yu, mdo'o ti xe'in yu, ngujwi yu bra kan'. ¹⁹ Bra ti ngwa biya' ti' nchga nten kichen Jerusalén, kan' cha' ykwi' ne' cha' 'in ne' cha' Acéldama naan yuu se'en ngulyuu yu; nde ña'an ndyo'o cha' kan' —Yuu se'en ngalu tnen nten—. ²⁰ Kwi' ngwaña'an yaa to'o cha' nu ngwa'an ayman s'ni lo kityi Salmos nu nchkwi': “Kanun laja ti na'an tyi yu, ja kanun 'a nten lu'u nde kwa”. Lo'o xka cha' nu nchkwi' kityi kan': “Ku'ni xka nten tñan loo yu”.

'Ngwaña'an nchkwi' cha' lo kityi kan' —ndukwin Tyu 'in ne'—, ²¹⁻²² kan' cha' ni, su'we si ku'ni xka ne' ta'aan tñan loo ayman Juda. Nten kan' ka ska ne' ta'aan nu mda'an lo'oan nchga tsan ti bra nu mdi'in Jesús lo'oan lo chalyuu re. Mda'an yu lo'oan, ni siya ti kulo la xa nu mdukwatya ayman Xuwa 'in nten, ni siya nu ngwa xkan' ti bra nu mdo'o Jesús ndyaa ni' kwan. Nten kan' wa na'an sa ña'an ngwa bra nu ndyu'u Jesús xiya' xa wa ngujwi, kan' cha' ka chkwi' yu lo'o nchga nten cha' ka biya' ti' ne' sa ña'an ngwa cha' kan'.

²³ Ngulo suwi ne' tukwa nu ki'yu bra kan': ska yu naan Se Barsabás nu nchkwi' ne' cha' naan Justo, lo'o xka yu naan Matiya. ²⁴ Ykwi' ne' kan' lo'o Ndiose bra kan':

—Ndiose, X'nan ba —ndukwin ne'—, jlyo tii' sa ña'an nka tiye nchga nten chalyuu. Kwa'uu 'wa ti ka ska nu ki'yu re nu ngulo suwii 'in yu ni, ²⁵ cha' ka tsaa yu kan' nchga kichen, cha' chkwi' yu cha' 'iin, ti kwi' tñan loo ayman Juda. Wa ngulaa ya'

ayman kan' tñan cha' xa'an 'a yu, lo'o ndyaa yu nde se'en nganun cha' tsaa yu bra kan'.

²⁶ Kan' y'ni ne' ska tñan cha' kulo suwi ne' ska nten ta'a ndi'in ne' nu kanun tñan kan'. Lo'o ngwaña'an mja lyo 'in ne' cha' Matiya ka nten kan'. Ti bra kan' su'wa ti mda'an Matiya kan' lo'o tii xka ne' kan', cha' ka ta'a ne' nu nda'an nchkwi' cha' 'in Jesucristo lo'o nten chalyuu.

2

Mdiyan Tyi'i Ndiose

¹ Ngwa tsan ta'a Pentecostés, ska ta'a 'in ne' judío, lo'o ska se'en ti ndyo' ti'in nchga nten nu msñi cha' 'in Jesucristo la kan' bra kan'. ² Bra ti ynen ni' ña'an se'en ndi'in ne' sa ña'an lka nu lye 'a nxkwa kwi'in. Nchga ne' kan' ynan ne' cha' ynen kan'. ³ Bra kan' mdo'o tukwa tyun lo nan; sa ña'an si nduun kii', ngwaña'an ña'an ran. Nganun ti'in kii' kan' chun' nchga nten 'in Jesucristo kan'. ⁴ Ngwaña'an ngwa cha' nganun Tyi'i Ndiose ni' kasiya 'in nchga ne' kan'. Kan' cha' ngwa 'in ne' ykwi' ne' cha' nu nchkwi' nten nu mdo'o tyun kichen tijyu' la, chun' Tyi'i Ndiose y'ni lo'o ne' cha' ngwaña'an ngwa 'in ne' bra kan'.

⁵ Bra nu ngwa ta'a kan' nde kichen Jerusalén mdi'in ka'an 'a ne' judío; mdo'o ne' tyun kichen lo yuu tijyu' ndyaa ne' Jerusalén, cha' ku'ni tnun ne' 'in Ndiose nde kwa. ⁶ Lo'o mdyisnan ndyo' ti'in nten se'en nganen nchkwi' nten 'in Jesucristo cha' kan'. Lo'o ja ngwa biya' ti' ne' siya' ti ni nan lka ngwa, cha' nchga ne' tijyu' ynan ne' cha' nu ykwi' nten 'in Jesucristo kan', ti kwi' nchga cha' nu nchkwi' ne' tijyu' kan'. ⁷ Nduwe 'a ti' ne' tijyu' kan'

bra kan', ka'an 'a cha' mda'an tiye ne' xa wa na'an ne' cha' kan':

—¿Ta si'i xkwi' ne' kichen nde lo yuu 'in Galilea lka ne' re a? —ndukwin ne' kan' lo'o ta'a ne'—. ⁸ ¿Ni cha' lka nnaan nchkwi' ne' re cha' nu nchkwian' a? —ndukwin ne'—. ⁹ Ka'an 'a kichen se'en mdo'oan. Wa lkaan ne' Partia, ne' Media, ne' Elam, ne' Mesopotamia, ne' Judea, ne' Capadocia, ne' Ponto, ne' nde lo yuu 'in Asia, ¹⁰ ne' Frigia, ne' Panfilia, ne' Egipto, ne' Africa nu ndi'in nde loo la 'in kichen Cirene; kwi' ngwaña'an ne' romano, lo'o ndi'in ne' kan' nde re, ni siya nten nu lka sñi' ne' judío ta'aan, ni siya xka ta ne' romano nu su'wa ti ngi'ni tnun 'in Ndiose lo'oan —ndukwin ne' kan'—. ¹¹ Lo'o ndi'in ne' Creta, ndi'in ne' Arabia. Ta'aan nnaan nchkwi' ne' cha' nu nchkwian', su'wa nnaan nchga cha' tnun nu y'ni Ndiose.

¹² Nduwe 'a ti' nchga ne' kan'. Ja jlyo ti' ne' siya' ti nan ka ngwa. Ti nchkwi' ne' lo'o ta'a ne' bra kan':
—¿Ni nan lka re a? —ndukwin ne' kan'.

¹³ Lo'o xka ta nten mxtyi lyo'o ne' 'in nten 'in Jesucristo kan':

—Ku'wi 'a ne' kwa, kan' cha' nchkwi' ne' ngwaña'an —ndukwin ne'.

Cha' nu ykwi' Tyu lo'o nten

¹⁴ Lo'o mdyituun Tyu lo'o tii xka nten kan', kwen ykwi' yu lo'o nten ka'an kan' bra kan':

—'Wan, ne' kula ne' judío —ndukwin Tyu—, lo'o nchga wan nu ndi'in kichen Jerusalén tsan ni —ndukwin yu—, kunan su'we wan cha' nu chkwii'n lo'o wan —ndukwin yu—. ¹⁵ Ku'wi bare, nxke' ti' wan; lo'o si'i nan ku'wi ba re, cha' tka mdiya bra wa kaa tlya ni. ¹⁶ Xka ña'an nchka ni.

Cha' tnun nu nchka re ni, wa lka ran sa ña'an nu nchkwi' cha' nu ngwa'an ayman Joel nu ngwa s'ni. Nde ndukwa cha' kan':

¹⁷ Nu ka nde loo la, bra wa tyii ti chalyuu, ndukwin Ndiose, taän Tyi'iin ykwiin' cha' kanun ni' kasiya 'in nten chalyuu, ndukwin Ni.

Lo'o chkwi' sñi' wan cha' 'ñaän lo'o nten bra kan'. Kwi' ngwaña'an, ña'an nten kune' cha' tnun nu ngi'ni Ndiose, lo'o chkwi' sla ne' kula.

¹⁸ Taän Tyi'iin ykwiin' cha' kanun ni' kasiya 'in nchga nten nu ndukwa cha' nchkwiin', ndukwin Ni.

Lo'o chkwi' nten kan' nchga cha' nu niin 'in ne' cha' chkwi' ne' bra kan'.

¹⁹ Ku'niin cha' tnun nde ni' kwan, lo'o ngwaña'an, ku'niin cha' tnun lo chalyuu;

lye 'a xu'wi tnen nten nu wa ngujwi lo chalyuu, skin kii' tnun, xkwi' sñii xu'wi lo chalyuu, ndukwin Ni.

²⁰ Na' lkaän nu nka X'nan wan;

wa tiya ti tsan cha' ku'ni biyaän' 'in nchga nten chalyuu.

Ku'niin cha' ka tla lo kwichaa, ja ña'an 'a ne' ko'; ña'an ti' kolo tnen, ngwaña'an ka ran, ndukwin Ni.

Ska tsan tnun 'a ka kan', ñi 'a ka biya' ti' nchga nten chalyuu cha' wa ndiya tsan kan'.

²¹ Lo'o kulaän 'in nchga nten nu jñan cha' tlyu ti' 'ñaän.

Ngwaña'an ykwi' Ndiose, kan' cha' ngwa'an ayman Joel cha' kan' lo kityi —ndukwin Tyu—.

²² "Wan, ne' Israel —ndukwin yu—, kunan su'we wan cha' nu chkwiin' lo'o wan ni. Ne' Nazaret ngwa Jesús. Mdaya' Ndiose 'in yu cha' nu

y'ni yu xkwi' cha' tnun se'en ndi'in wan. Ka'an 'a cha' mda'an tiye wan cha' na'an wan cha' tnun kan', lo'o ngwa biya' ti' wan cha' xkwi' tñan 'in Ndiose ngwa bra kan'. ²³ Nu ngwa s'ni jlyo ti' Ndiose nchga cha' nu ka 'in Jesús, ti bra kan' wa ykwi' Ndiose cha' kan' lo'o nten chalyuu. Ytsa' Ni 'in ne' cha' kujwi nten xa'an 'in Jesús nde loo la. Kwi' ngwaña'an ngwa bra kan'; nu ngwa xkan' ti msñi wan 'in yu, mji'in ka'an wan 'in yu lo wsi. 'Wan, yjwi wan 'in yu, ni siya ngulo wan tñan kan' 'in nten xa'an, cha' ku'ni ne' cha' kuxi kan' cha' 'wan, sa ña'an nu ndukwin Ndiose cha' ka. ²⁴ Ja mdi'in cha' kanun ayman Jesús ni' kwaa, kan' cha' y'ni Ndiose Sti yu cha' ndyu'u yu xiya'. ²⁵ Lo'o ndiya xka cha' nu ngwa'an ayman David s'ni nu nchkwi' cha' 'in Jesús:

X'naän, ndukwin yu, nchga bra nda'aan lo'oön;
kwi' se'en ti ndi'iin se'en ndi'iin, cha' ka tlyu tiyeän
chun' nu ndayaa' 'a 'ñaän.

²⁶ Kan' cha' su'we 'a nka tiyeän; nu'win ngi'nii cha'
su'we 'a nchkwiin'.

Nu'win ngi'nii cha' tiin ti ndi'in tyukwi ña'aän,
nu'win ndi'iin cha' ña'ansiin 'ñaän.

²⁷ Ja kanun 'a kasiya 'ñaän se'en nsu ayman, ja
taa chabiya' katsu' kunaän' ya ña'an ti, cha'
nu'win ndiya 'a tii' 'ñaän;

²⁸ wa ngwa'uu tuwiin 'ñaän se'en tsa'aän cha'
tyi'iin nde se'en ndi'iin.

Su'we 'a nka tiyeän cha' su'wa tyi'ian la kwa bra
kan'.

Kwi' ngwaña'an ngwa'an ayman David lo kityi.

²⁹ 'Jlyo ti' wan cha' chañi ngujwi David, nu ngwa
ayman kula 'ñaan —ndukwin Tyu—. S'ni 'a ngujwi

yu kan', ngutsi' yu kan' bra kan'; kwi' ngwaña'an, ti ndiya kwaa 'in ayman kan' sa bra ni. ³⁰ Ykwi' ayman David cha' 'in Ndiose lo'o nten; jlyo ti' yu cha' ykwi' ñi Ndiose lo'o yu, bra wa ykwi' Ni cha' kan ska nten ta'a yu nu kala chalyuu nde loo la, kan' nu ka Krixtu. Ka Krixtu kan' ree, sa ña'an ngwa ykwi' David ree. ³¹ Ngwa biya' ti' yu nu ngwa s'ni cha' ndi'in cha' tyu'u Krixtu kan' xiya' xa wa ngujwi, kan' cha' ykwi' yu cha' ja kanun kasiya 'in Krixtu se'en nsu ayman, lo'o ja katsu' kuna' Krixtu bra kan'. ³² Chañi lka cha' y'ni Ndiose cha' ndyu'u Jesús xiya' —ndukwin Tyu—. Lo'o chañi 'a cha' nu nchkwi' ba lo'o wan, cha' wa na'an ba 'in yu xiya' cha' lu'u yu. ³³ Bra kan' mdiyan y'ya Ndiose 'in Jesús, ndyaa yu se'en ndi'in Ni bra kan'. Nde kwa ndi'in Jesús la'a se'en kwin se'en ndukwa Ndiose ni. Wa mda Ndiose Sti yu Tyi'i Ni nu tyu'wi ni' kasiya 'in yu, cha' kwi' ngwaña'an ykwi' Ni nu ngwa s'ni; lo'o ni, wa msu'wa Jesús Tyi'i Ndiose kan', cha' kan Ni lo chalyuu re. Nchga cha' nu ynan wan, nchga cha' nu na'an wan tsan ni, kan' lka tñan nu y'ni ykwi' Jesús. ³⁴ Ja yaa ayman David ña'an lu'u ti la se'en ndi'in Ndiose —ndukwin Tyu—, kan' cha' jlyo tiän' cha' si'i cha' 'in yu, ti ykwi' ti yu, lka cha' nu ngwa'an David kan'. Lo'o xka cha' ngwa'an yu lo kityi nu nchkwi':

Wa ykwi' Ndiose lo'o nu nka X'naän:

“Tyukwaa lyaa la'a se'en kwin 'ñaän.

³⁵ Na' ku'niin cha' tyijin lyoo 'in nchga nten nu nxuun lo'oo” ndukwin Ndiose 'in yu.

Kwi' ngwaña'an ngwa'an ayman David lo kityi —ndukwin Tyu—.

³⁶ 'Ndi'in cha' ka biya' tian', ta'aan nu lkaan ne' Israel, cha' ti kwi' Jesús nu mji'in ka'an wan lo wsi cha' kujwi wan 'in yu, ti kwi' yu kan' wa nda Ndiose chabiya' 'in yu cha' ka yu X'naan, cha' lka yu Krixtu.

³⁷ Xa wa ynan ne' cha' nu ykwi' Tyu, mjiyu'u 'a ti' ne' bra kan'. Mnicha' ne' 'in Tyu lo'o 'in nchga ne' nu y'ni xa'an cha' 'in Jesús ti kulo:

—¿Ni sa ña'an ku'ni ba ni a? —ndukwin ne' 'in ne' kan'.

³⁸ —Su'we si ka jyu'u ti' wan 'in cha' kuxi; nchga cha' kuxi nu nsu'wi tiye wan, kulo chun' wan cha' kuxi kan' —ndukwin Tyu 'in ne'—. Lo'o ngwaña'an, tukwatya ne' 'wan chabiya' 'in Jesús bra kan'. Katin nchga ki'ya nu ndukwi wan bra kan'; kwi' ngwaña'an, ta Ndiose Tyi'i Ni cha' kanun ni' kasiya 'wan. ³⁹ Ñi 'a cha' nu ykwi' Ndiose lo'o wan xa wa ykwi' Ni cha' kanun Tyi'i Ni ni' kasiya 'wan, lo'o ni' kasiya 'in sñi' wan, lo'o ni' kasiya 'in nten nu ndi'in tijyu' la; kanun Ni ni' kasiya 'in nchga nten nu wa ngulo suwi Ni.

⁴⁰ Ti ka'an la cha' ykwi' Tyu lo'o ne' bra kan'. Ñi 'a ngulo yu tñan 'in ne':

—Kulaa ya' wan 'in nchga nten nu ngi'ni xkwi' cha' kuxi —ndukwin yu 'in ne'.

⁴¹ Nchga nten nu ndyaa ña'an ti' cha' nu ykwi' Tyu lo'o ne', ndyaa ne' kan' cha' tyukwatya ne' chabiya' 'in Jesús. Ti kwi' tsan kan' mdyisanan mda'a snan mi nten nu msñi cha' 'in Jesucristo.

⁴² Su'we 'a ynan nchga ne' kan' cha' nu ngwa'u ne' nu y'ni xa'an cha' 'in Jesucristo kulo ndukwa la. Su'we nka tiye ne' kan', su'wa ti ndi'in ne', ta'a ti

nchkwi' ne' lo'o Ndiose; su'wa ti nchku ne', su'wa ti ngi'ni tnun nchga ne' kan' 'in Jesucristo.

Ngwaña'an y'ni nten 'in Jesucristo ti kulo

⁴³ Nduwe 'a ti' nchga ne' kichen kan' ni tñan nka nu ngi'ni Ndiose, cha' wa ka'an cha' tnun ngi'ni ne' nu y'ni xa'an cha' 'in Jesucristo ti kulo chabiya' 'in Ni. ⁴⁴ Su'wa ti ndi'in nchga ne' nu msñi cha' 'in Jesucristo lo'o ta'a ne'. Mda ne' nchga cha' su'we nu nsu'wi 'in ne' cha' kutsaa ne' 'in ta'a ne'. ⁴⁵ Yjwi' ne' nchga nan nu nsu'wi 'in ne', cha' kaja tñi nu kutsaa ne' 'in ta'a nten ne' nu lyiji 'a cha' su'we 'in. ⁴⁶ Nchga tsan ndyo' ti'in ne' kan' ni' lyaa tnun 'in ne' judío, kwi' ngwaña'an, su'wa ti nchku ne' kan' tu' na'an tyi ta'a ne'. Su'we 'a nka tiye ne' kan', su'we ti ykwi' ne' lo'o ta'a ne', ⁴⁷ cha' ngi'ni tnun ne' kan' 'in Ndiose. Lo'o su'we 'a nchkwi' nchga nten kichen cha' 'in ne' kan'. Nchga tsan ka'an la nten yten cha' 'in Jesucristo; ngulaa ne' kan' 'in cha' kuxi nu ndi'in 'in ne' bra kan', ndyo' ti'in ne' lo'o nchga nten 'in Jesucristo kan'.

3

Y'ni ne' jo'ó 'in ska yu ti'í kiya'

¹ Ngwa ska tsan ndyaa Tyu lo'o Xuwa ni' lyaa tnun. Wa mdiya bra wa snan siin, ti kwi' bra nu nchkwi' ne' judío ta'a kichen tyi ne' lo'o Ndiose. ² Nga'an ska yu ti'í kiya' tu'wa laa, ngwaña'an ti'í kiya' yu ti bra nu ngula yu. Nchga tsan nda'an lo'o ta'a yu ti'í kan' 'in yu tu' laa tnun kan', ska tu' laa nu ndi'ya 'a ña'an, ndlo naan ne' kichen 'in ran. Nga'an yu tu' laa njñan yu lomstan 'in ne' xa nu ndijyan ne' tu' laa bra kan'. ³ Na'an yu ti'í kan' 'in

Tyu nda'an yu lo'o Xuwa, ndijyan ne' cha' tsaa ne' ni' lyaa. Mjñan yu lomstan 'in ne' kan' bra kan'.
⁴ Ndyaa tuun Tyu lo'o Xuwa cha' ña'an kwi'ya ne' 'in yu ti'í kan'. Bra kan' ykwi' Tyu lo'o yu:

—Ña'an chin' 'wa —ndukwin Tyu 'in yu.

⁵ Ynan su'we yu, mske' ti' yu cha' wa ta ti ne' lomstan 'in yu.

⁶ —Ja nsu'wi tñi 'ñaän —ndukwin Tyu 'in yu—, xka lo tñan ndiya 'ñaän cha' ku'niñ lo'oo —ndukwin—. ¡Chabiya' 'in Jesucristo Nazaret! Tyituun lyaa cha' tya'aan ska ti.

⁷ Kan' msñi Tyu ya' yu la'a se'en kwın cha' xituun 'in yu bra kan'. Bra ti nchkaa kiya' yu, lo'o ynın kiya' yu nchkaa. ⁸ Sa 'a mdyituun yu kan', mdyisnan yu nda'an yu bra kan'; yten yu ndyaa yu ni' lyaa tnun lo'o ne' kan' bra kan', mda'an yu mdo'o kwan yu cha' su'we 'a nka tiye yu, cha' nchka 'in yu nda'an yu ni. Ngi'ni tnun yu 'in Ndiöse nu y'ni cha' nchkaa yu. ⁹ Na'an nchga nten 'in yu ni' lyaa, cha' su'we 'a nchka nda'an yu, cha' ngi'ni tnun yu 'in Ndiöse. ¹⁰ Nsu'wi lyo ne' 'in yu, cha' ti kwi' yu ti'í kiya' nu ngwa'an tu' laa mjñan yu lomstan 'in ne' nchga tsan lka yu kan'. Nduwe 'a ti' ne' bra kan', ka'an 'a cha' nda'an tiye ne' cha' wa nchkaa kiya' yu.

Cha' nu ykwi' Tyu lo'o nchga nten kwa

¹¹ Lo'o ti nduun Tyu lo'o Xuwa tu'wa laa tnun se'en nchkwi' ne' cha' lka Corredor 'in Salomón. Lo'o yu nu nchkaa kiya' kan', su'wa ti nduun yu lo'o ne'; ña'an ti nduun yu msñi yu ya' ne' kan'. Lo'o ka'an 'a ne' kichen msnan ne' ndijyan ne' se'en ndi'in ne' kan', cha' nduwe 'a ti' ne' sa

ña'an ngwa, cha' nchkaa kiya' yu ti'í kan' bra kan'. ¹² Na'an Tyu cha' mdiyan ka'an 'a nten se'en nduun, kan' cha' ykwi' yu lo'o nten kan', nchga cha' nu ngwa 'in yu ti'í kan':

—'Wan, ne' Israel —ndukwin Tyu 'in ne'—, ¿ni cha' lka nduwe 'a ti' wan ni a? —ndukwin—. Nduun ti wan na'an kwi'ya 'a wan 'wa —ndukwin—. Nduwe 'a ti' wan ña'an wan nan ka ngwa 'wa lo'o nu ki'yu re. Ndukwin wan cha' nchka 'a 'wa, cha' bare y'ni ba cha' nchkaa yu re chun' su'we 'a ngi'ni ba nchga tsan, nxke' ti' wan. Si'i ngwaña'an. Jesús lka nu y'ni cha' nchkaa kiya' yu re. ¹³ Stian Ndiose, ti kwi' Ni lka nu y'ni tnun ayman kula 'ñaan ti s'ni, ni siya ayman Abraham, ni siya ayman Isaac, ni siya ayman Jacob; nchga ayman 'ñaan y'ni tnun ne' 'in Ndiose kan'. Ndiose nu tlyu la ti lka nu nda chabiya' 'in Jesús Sñi' Ni cha' ka yu ndloo. Msñi wan 'in Jesús kan' nu ngwa xkan' ti, ndyaa lo'o wan 'in yu, ndyaa stya wan ki'ya 'in yu tloo ne' nu nka ndloo; lo'o xa nu ngwa ti' gobernador Pilato cha' tyo'o Jesús se'en laja ti, ja mslyaa wan bra kan'. ¹⁴ Xkwi' cha' su'we y'ni Jesús kan', xkwi' luwi kasiya 'in yu, lo'o ja mda wan chabiya' tyo'o yu laja ti bra kan'. Mjñan wan chabiya' 'in gobernador kan', cha' tyo'o laja ti xka nu lka presu, nu wa yjwi 'in tyun nten. ¹⁵ Lo'o mjñan wan chabiya' yjwi ne' 'in Jesús, ni siya ti kwi' Jesús lka nu nda chalyuu nu ja tsaatii 'a 'in nten. Bra kan' y'ni Ndiose cha' ndyu'u Jesús xiya' xa wa ngujwi yu. Jlyo ti' ba cha' chañi lka cha' ndyu'u yu xiya', cha' wa na'an ba 'in yu cha' lu'u yu.

¹⁶ 'Lo'o nsu'wi lyo wan 'in yu re cha' ti'í yu nu

ngwa xkan' —ndukwin Tyu 'in ne'—. Lo'o ni, wa y'ni Jesús cha' nchkaa yu re, chun' nu ndyaa ña'an ti' yu 'in Jesús. Nchka 'a 'in Jesús kan' ku'ni yu cha' chkaa nten; ka ña'an wan 'in yu cha' chañi cha' wa nchkaa yu re ni.

¹⁷ 'Wan, ne' ta'a kichen tyian, jlyo tiän' cha' ja ngwa biya' ti' wan ti lka nu ngwa Jesús bra nu mjñan wan chabiya' cha' kujwi sndaru 'in yu. Lo'o ne' nu nka ndloo 'wan, ja ngwa biya' ti' ne' ni sa ña'an tñan nu y'ni ne', ta cha' su'we, o ta cha' kuxi y'ni ne' bra kan'. ¹⁸ Wa lka cha' ni, ti kwi' cha' nu ykwi' Ndiose lo'o ayman kula 'ñaan nu ngwa s'ni, ti kwi' cha' nu ngwa'an ne' lo kityi 'in Ndiose. Kityi kan' nchkwi' cha' lye 'a ta ne' nu ti'í 'in Jesucristo sa bra nu kujwi ne' 'in yu, ti kwi' Jesús nu su'wa Ndiose cha' kan yu lo chalyuu. ¹⁹ Kan' cha' ndi'in cha' ka jyu'u ti' wan 'in nchga ki'ya nu ndukwi wan, bra kan' jñan wan cha' tlyu ti' 'in Ndiose cha' ku'ni tyii Ni nchga cha' kuxi nu nsu'wi tiye wan. Ku'ni X'naan cha' ka su'we kasiya 'wan xiya' bra kan'. ²⁰ Lo'o kulo Ndiose tñan 'in Jesús cha' ti kan Ni xiya', ti kwi' Jesús nu ngulo suwi Ni 'in cha' ka X'naan. ²¹ Ndi'in cha' kanun Jesús nde se'en ndi'in sa ña'an bra nu tiya tsan nu ku'ni tiji Ndiose nchga nan nu nsu'wi lo chalyuu, cha' bra kan' tiyan Jesús xiya'. Ngwaña'an lka cha' nu ykwi' Ndiose lo'o ayman 'ñaan, cha' nu ngwa'an ne' lo kityi nu ngwa s'ni. ²² Lo'o ngwa'an ayman Moisés cha' re lo kityi: “Sa ña'an ngulo Ndiose tñan 'ñaän cha' kitsaän' cha' 'wan, ngwaña'an kulo nu nka X'naan tñan 'in ska yu kula ta'a tyian nde loo la. Kunan wan nchga cha' nu chkwi' yu kula kan' lo'o wan. ²³ Si ndiya

ska nten nu ja xlyaa kunan cha' nu chkwi' yu kula kan', tyii cha' 'in nten kan' bra ti; ja ka nten kan' nten 'in Ndiose.” Kan' lka cha' nu ngwa'an yu lo kityi kan'.

²⁴ Kwi' ngwaña'an ngwa'an nchga ayman 'ñaan lo kityi 'in Ndiose nu ngwa s'ni; ni siya kityi nu ngwa'an ayman Samuel, ni siya kityi nu ngwa'an nchga ayman kan', ngwa'an ne' cha' kan Jesu-cristo lo chalyuu. Lo'o ni, wa ngwa cha' nu ykwi' ayman kan'. ²⁵ Ta'aan lkaan ta'a nten 'in ayman nu ngwa'an kityi 'in Ndiose kan'; wa mskan' Ndiose cha' lo'o ayman kula 'ñaan, kan' cha' nganun cha' su'we kan' 'ñaan ni. Lo'o wa ykwi' Ndiose lo'o Abraham kan', nu lka ayman 'ñaan: “Ska ne' ta'a wan nu tyi'in lo chalyuu nde loo la” ndukwin Ndiose 'in yu, “kan' ka nu ku'ni xu'we kasiya 'in nchga nten chalyuu.” ²⁶ Y'ni Ndiose cha' ndyu'u Sñi' Ni xiya' xa wa ngujwi yu, ti kwi' ska ti yu lka yu Sñi' Ndiose ykwi'. Lo'o ngulo Ndiose tñan 'in yu cha' kulo ndukwa la kan yu se'en ndi'ian nde re. Nchka ti' Ni cha' ka luwi kasiya 'ñaan, kan' cha' mdiyan Sñi' Ndiose cha' taya' Ni 'ñaan, cha' ta'aan ka kulo tsuan' nchga cha' kuxi nu ndi'in 'ñaan.

4

Ndyaa lo'o ne' 'in Tyu lo'o Xuwa

¹ Ti nduun Tyu lo'o Xuwa nchkwi' yu lo'o nten ni' lyaa bra nu mdiyan sti jo'o. Mdiyan ne' lo'o x'nan ne' policia nu ndi'in kwan ni' lyaa tnun, lo'o ne' saduceo mdiyan ne'. ² Msin' 'a ti' ne' nu nka ndloo kan', cha' ndu'u Tyu lo'o Xuwa 'in nten; ndu'u ne' sa ña'an cha' ngwa bra nu ndyu'u

Jesucristo xiya' xa wa ngujwi yu, cha' lo'o nchga nten nu wa ngujwi ndi'in cha' tyu'u ne' xiya' nde loo la. ³ Kan' cha' ngulo sti jo'o tñan cha' xñi ne' policia 'in Tyu lo'o Xuwa, cha' su'wa ne' 'in yu ni' ña'an chkwan ska tla, cha' msiin 'a bra nu msñi policia kan' 'in yu. ⁴ Ja n'ni cha' ni siya msin' 'a ti' nu nka ndloo kan', ka'an 'a nten su'we 'a ynan ne' cha' 'in Ndiose nu ngwa'u yu kan', bra ti msñi ne' cha' kan'. Wa nsu'wi ni siya ki'yu mi nu ki'yu ti nu yten cha' 'in Jesucristo xa wa mdyii ykwil' Tyu cha' kan'.

⁵ La xka tsan ndyo' ti'in ne' nu nka ndloo kichen Jerusalén, lo'o yu kula kichen kan', lo'o mstru nu ndu'u cha' jo'o 'in ne' ni' lyaa. ⁶ Mdi'in Anás nu ngwa x'nan sti jo'o nu ngwa xkan', lo'o mdi'in Caifás, lo'o yu kula Xuwa, lo'o Jantru, ndi'in nchga sti jo'o nu nka ndloo. ⁷ Ngulo ne' 'in Tyu lo'o Xuwa ni' ña'an chkwan, mdiyan lo'o ne' 'in yu tloo ne' nu nka ndloo. Kan' mnicha' ne' 'in yu:

—¿Ni sa ña'an y'ni wan cha' nchkaa yu ti'í kiya' re a? —ndukwin ne' 'in yu—. ¿Ti ka nu nda chabiya' 'wan cha' ku'ni chkaa wan 'in yu a?

⁸ Lo'o su'we 'a mdaya' Tyi'i Ndiose 'in Tyu bra kan', cha' ngwa 'in yu mxkwen yu 'in ne' nu lka ndloo la, lo'o 'in yu kula kan':

—'Wan, yu kula nu nka ndloo la 'wa —ndukwin Tyu 'in ne'—, ⁹ nñicha' wan 'wa, ni cha' lka mdaya' ba 'in yu ti'í kiya' re —ndukwin—, ni cha' lka y'ni chkaa ba 'in yu re —ndukwin—. ¹⁰ Kunan su'we wan chin' sikwa. Chkwiñ' ska cha' lo'o wan lo'o nchga nten lo yuu re, cha' Jesucristo lka nu y'ni cha' nchkaa yu ti'í re. Ti kwi' Jesús Nazaret nu yjwi wan lo wsi, kan' lka nu y'ni Ndiose cha' ndyu'u

xiya' xa wa ngujwi. Lo'o Jesús kan' mda chabiya' cha' nchkaa yu re, kan' cha' nduun su'we ti yu re ni. ¹¹ Ña'an ti' ska nten nu ññan na'an, nu nxkwan ska kee tnun cha' ja su'we ran, nxke' ti' yu, ni siya lkwa 'a ña'aan loo ran, ngwaña'an lka wan cha' ja xlyaa wan kunan wan cha' nu ykwi' Jesús lo'o wan. Ña'an ti' kee nu wa nxkwan wan, ngwaña'an lka Jesús kan', cha' ja ndukwa wan cha' nu ykwi' yu siya' ti. Lo'o ni, ndloo la nka Jesús kan', ¹² kan' cha' nchka 'in Ni kulaa Ni 'ñaan 'in nchga cha' kuxi nu ndi'in 'ñaan. Ja ndiya xka nten ña'aan chalyuu nu nchka la 'in, cha' ska ti 'in Jesús nda Ndiose chabiya' ku'ni tñan kan'.

¹³ Ynan ne' nu nka ndloo kan' cha' nu ykwi' Tyu, lo'o ña'an kwi'ya 'a ne' 'in Tyu lo'o Xuwa bra kan':
—¿Ni cha' lka ja ntsen yu re chkwi' yu lo'oan a?
—ndukwin ne' 'in ta'a lka ne' tñan—. Si'i nten nu tnun nchka lka yu re, si'i nten nu y'ni xa'an kityi lka yu re.

Bra kan' mgii ti' yu kula kan', cha' wa mda'an yu lo'o Jesús. ¹⁴ Ja mjwi la cha' nu chkwi' yu kula lo'o yu kan', cha' su'wa ti nduun yu nu ngwa ti'í kan' lo'o yu. ¹⁵ Kan' cha' ngulo ne' tñan cha' tyo'o ta'a snan yu kan' nde chun' na'an, cha' mnan ti chkwi' yu kula lo'o ta'a lka ne' tñan:

¹⁶ —¿Ni sa ña'an ku'nian lo'o yu kwa a? —ndukwin yu kula—. Wa y'ni yu ska cha' tnun, lo'o jlyo ti' nchga nten kichen Jerusalén re cha' kan' —ndukwin ne'—. Ja ka chkwian' cha' kwiñi cha' kan' —ndukwin ne'—. ¹⁷ Lo'o ja su'we si kunan xka la nten cha' 'in Jesús; kan' cha' su'we la si xitsean 'in yu kwa, cha' ja kwa'u 'a yu 'in xka la nten ti ka nu lka Jesucristo kan'.

¹⁸ Lo'o msi'ya yu kula 'in yu kan' bra kan', cha' kan yu ni' ña'an xiya'. Ngulo yu kula tñan 'in yu kan':

—Ja chkwi' wan siya' ti cha' 'in Jesucristo lo'o xka la nten —ndukwin yu kula 'in yu kan'.

¹⁹ Mxkwen Tyu lo'o Xuwa 'in yu kula bra kan':

—Ja kuwe 'a ti' wan, yu kula —ndukwin yu 'in ne' kan'—. ¿Ta ndloo la 'wa cha' ku'ni ba tñan nu kulo wan 'wa a? ¿O ta su'we la ku'ni ba tñan nu ngulo Ndiose 'wa, xke' ti' wan a? ²⁰ Su'we la nxke' ti' ba cha' ku'ni ba tñan nu ngulo Ndiose 'wa; kan' cha' ja ka tyii chkwi' ba cha' 'in Jesús lo'o nten, nchga cha' nu wa na'an ba lo'o nchga cha' nu wa ynan ba, xa nu ykwi' Ni lo'o ba.

²¹ Ngwa ti' yu kula xitsen ne' 'in Tyu lo'o Xuwa, kan' cha' xiya' lye la ykwi' yu kula kan' lo'o yu. Chun' ndi'in la mda yu kula chabiya' cha' tyaa yu su'we ti; ja ngwa 'in ne' nu lka ndloo la ta ne' nu ti'í 'in Tyu lo'o Xuwa, cha' ntsen yu kula kan' 'in nten kichen, cha' ndiya ti' ne' cha' wa nchkaa yu ti'í kiya', kwi' lye 'a ndya ne' kichen xu'we 'in Ndiose.

²² Wa mdijin tu'wa yijan nsu'wi yu nu ngwa ti'í kan', xa nu y'ni Ndiose cha' nchkaa yu.

Nchga nten 'in Jesucristo ykwi' lo'o Ndiose

²³ Xa wa mda yu kula chabiya' cha' tyaa yu su'we ti, bra ti mdo'o yu ndyaa yu se'en ndi'in ne' ta'a nda'an ne'. Ytsa' Tyu lo'o Xuwa 'in nchga ta'a ne' nchga cha' nu ykwi' sti jo'o lo'o yu, nchga cha' nu ykwi' yu kula kan' lo'o yu. ²⁴ Bra wa ynan ta'a ne' cha' kan', su'wa ti ykwi' nchga ne' lo'o Ndiose:

—Ndiose Sti ba —ndukwin ne'—, nu'win lkaa X'nan ba, nu'win lkaa nu nka ndloo la ti —ndukwin ne'—. Wa ngwiñaan nchga chalyuu, lo'o nchga

ni' kwan, lo'o nchga tuj'o; wa ngwiñaan nchga nan nu nsu'wi chalyuu —ndukwin ne'—. ²⁵ Wa mdaa Tyi'i ykwii' 'in David ayman kula 'wa, xa nu ngwa'an yu cha' 'iin lo kityi. Nde lka cha' nu ngwa'an yu lo kityi kan':

¿Ni cha' lka tlá 'a ne' xka la chalyuu a?

Nda'an 'a cha' tiye ne' kan', cha' ku'ni ne' cha' kuxi, lo'o ja nchka 'in ne' ku'ni ne' cha' kuxi kan'.

²⁶ Wa ndyo' ti'in nchga nu nka x'nan chalyuu re lo'o nu nka ndloo la nchga kichen, cha' ku'ni ne' cha' kuxi lo'o Ndiose nu lka X'naan,

kwi' ngwaña'an lo'o Krixtu nu ngulo suwi Ndiose 'in.

²⁷⁻²⁸ 'Sa ña'an nu ykwi' kityi nu ngwa'an ayman David nu ngwa s'ni cha' 'iin —ndukwin ne' 'in Stian Ndiose—, kwi' ngwaña'an wa ndyo' ti'in ne' nu nka ndloo kichen re cha' ku'ni ne' cha' kuxi lo'o Jesús nu lka Sñi' nu'win, ni siya xkwi' luwi kasiya 'in Jesús kan'; ti kwi' nu ngulo suwi nu'win 'in yu —ndukwin ne'—. Wa ndyo' ti'in Herodes lo'o Poncio Pilato, lo'o ne' xka la'a tsu', lo'o ne' ta'a kichen tyi bare, lo'o y'ni ne' nchga tñan nu mda nu'win chabiya' 'in ne' cha' ku'ni ne'; sa ña'an nu ykwii' lo'o ne' nu ngwa s'ni cha' ka, kwi' ngwaña'an ngwa yijan re —ndukwin ne' 'in Ndiose—. ²⁹ X'nan ba, ña'aan kwi'yaa 'ware ni, cha' lye 'a ngi'ni ne' cha' xa'an lo'o wa. Nchka ti' ba ku'ni ba tñan nu nguloo 'wa, kan' cha' tayaa' 'wa ni, cha' kaja jwersa 'wa, cha' ja kutsen ba bra nu chkwi' ba cha' 'iin lo'o nten re —ndukwin ne'—. ³⁰ Taa chabiya' cha' chkaa ne' ti'í. Luwi 'a kasiya 'in Jesús nu lka sñii', kan' cha' ku'nii cha' ti ku'ni Ni ka'an 'a cha' tnun lo

chalyuu cha' kuwe 'a ti' nten 'iin bra nu ña'an ne' 'in ran. Sa kwa ti cha' chkwi' ba ni.

³¹ Xa wa mdyii ykwi' ne' cha' lo'o Ndiose, bra kan' mñan na'an se'en ndi'in ne' kan'. Kan' cha' jlyo ti' ne' cha' chañi cha' nganun Tyi'i Ndiose ni' kasiya 'in ta'a ne', lo'o ja ytsen 'a ne' chkwi' ne' cha' 'in Ndiose lo'o xka la nten bra kan'.

Nchga nan nu ndiya 'in ne' msu'we ne' 'in ran lo'o ta'a ne'

³² Ska se'en ti ndi'in nchga ne' nu yten cha' 'in Jesucristo; su'wa 'a y'ni nchga ne' kan' lo'o ta'a ne', ska ti cha' lka tiye nchga ne'. Mda ne' kan' nchga nan nu nsu'wi 'in ne' cha' kunanjo'o 'in nchga ne' lo'o ta'a ne'. ³³ Lo'o ne' nu y'ni xa'an cha' 'in Jesucristo ti kulo, tnun 'a tiye ne' kan' ykwi' ne' lo'o xka ta nten cha' ti kwi' ne' wa na'an ne' 'in Jesús nu nka X'naan bra nu wa ndyu'u yu xiya' xa wa ngujwi yu. Lo'o mdaya' Ndiose 'in nchga ne' kan', cha' su'we ti ku'ni ne' lo'o ya ña'an ti nten.

³⁴ Su'we 'a nka tiye nchga ne' nu ndi'in cha' 'in lo'o Jesucristo, kan' cha' ja ska 'a ta'a ne' lyiji nan 'in, cha' nchga ne' kan' nu nsu'wi na'an 'in, nchga ne' nu nsu'wi chin' yuu 'in, yjwi' ne' 'in ran cha' kaja nan nu tyijin yu'wi 'in ne' lo'o ta'a ne'. ³⁵ Mda ne' tñi kan' 'in ne' nu y'ni xa'an cha' 'in Jesucristo ti kulo, cha' kutsaa ne' tñi kan' 'in ta'a ne' bra kan', cha' ne' kan' jlyo ti' bra nu ndiya nan nu lyiji 'in xka ta'a ne'. ³⁶ Kwi' ngwaña'an y'ni ska ne' Chipre nu naan Se. Ne' Leví lka yu. (Ña'an ti' xta nu ngi'ni tñan ni' lyaa, ngwaña'an y'ni ne' Leví kan' tñan). Xka nin mstyá nu tii tyukwa ne' kan' 'in Se kan'; Bernabé ngwa naan yu bra kan', cha' su'we 'a ngi'ni tla' yu tiye ta'a nten yu. ³⁷ Ndi'in chin'

yuu 'in Bernabé kan'. Xa wa yjwi' yu yuu kan' 'in xka nten, bra ti mdiyan yu, mda yu nchga tñi nu ngwa kiya' yuu kan' 'in ne' nu y'ni xa'an cha' 'in Jesucristo ti kulo.

5

Mñi lyo'o Ananías lo'o Safira 'in Ndiose

¹ Lo'o ndiya ska yu nu naan Ananías, lo'o kwilyo'o yu naan Safira. Yjwi' ne' chin' yuu 'in ne' 'in xka nten. ² Kan' yaa yu ki'yu kan' se'en ndi'in nu tii tyukwa ne' nu y'ni xa'an cha' 'in Jesucristo ti kulo; ska tkan' ti tñi mda yu 'in ne', cha' mnan ti msu'wa kutsi' yu xka tkan' tñi kan' ni' ña'an tyi yu. Lo'o ngwa biya' ti' kwilyo'o yu nchga tñan nu y'ni yu kan'. ³ Ykwi' Tyu lo'o yu bra kan':

—Ananías —ndukwin Tyu—, ¿ni nan lka ngwa 'iin a? ¿Ni cha' mdaa chabiya' 'in kune' xa'an nu naan Satanás cha' ka ndloo la ni' kasiya 'iin a? Kan' lka nu mdatsaa 'iin cha' mñi lyo'oo 'in Tyi'i Ndiose —ndukwin Tyu 'in yu kan'—. Ndukwiin cha' nde lka nchga tñi nu mjwi 'iin lo'o yuu kan', lo'o si'i nchga tñi lka re. ⁴ Yuu 'iin ngwa ran nu ngwa xkan', lo'o ndiya chabiya' 'iin ku'niin ya ña'an ti tñan nu nchka tii' ku'nii lo'o tñi kan'. ¿Ni cha' mñi lyo'oo 'wa sikwa a? Ja ñi tñan nu y'nii, cha' ndukwiin cha' nchga tñi kan' lka re. Si'i lo'o nten ti ykwii' cha' kwiñi kan', wa ykwii' cha' kwiñi kan' lo'o Ndiose —ndukwin Tyu 'in yu ki'yu kan'.

⁵ Xa wa ynan Ananías cha' kan', bra ti ngulyuu yu lo'o ngujwi yu bra kan'. Ytsen 'a nchga ne' nu ndi'in kwi' se'en ti bra kan'. ⁶ Bra ti yan ska ta yu kune', mxiin ne' te' chun' ayman kan', ngulo ne'

'in jyo'o chun' na'an. Kan' yaa lo'o ne' 'in yu cha' katsi' yu.

⁷ Wa mdijin snan bra ndyaan kwilyo'o ayman kan', lo'o ja jlyo ti' nan lka ngwa 'in ayman kan'.

⁸ Ykwi' Tyu lo'o nu kuna'an bra kan':

—Katsaa' ñi 'ñaän —ndukwin—, ¿ta nde lka nchga tñi nu mda ne' 'wan cha' yjwi' wan yuu kan' 'in ne' a?

—Kwi' —ndukwin nu kuna'an kan'—, kwi' sa kwa ti tñi mda ne' 'wa.

⁹ —¿Ni cha' lka y'ni wan ngwaña'an a? —ndukwin Tyu bra kan'—. Tyukwaa wan, ska ti cha' y'ni wan lo'o kwilyo'o wan cha' kwiñi lyo'o wan 'in Tyi'i Ndiose —ndukwin—. Kunan wan sa ña'an nganen kiya' yu kune' nu ndyaan yaa ytsi' 'in ayman kwilyo'oo. Kwi' ngwaña'an tsaa lo'o yu 'iin ni.

¹⁰ Bra ti ngulyuu nu kuna'an kan' lyuu tloo Tyu, ngujwi bra. Lo'o mdiyan yu kune' kan' xiya', na'an yu cha' lo'o nu kuna'an kan' ngujwi bra kan'. Bra ti ngwi'ya yu 'in ayman, ndyaa lo'o yu 'in, cha' katsi' si' kwaa se'en mtsi' ayman kwilyo'o; la kan' mtsi' yu 'in. ¹¹ Ytsen 'a nchga nten nu msñi cha' 'in Jesucristo cha' ngwaña'an ngwa 'in ayman Ananías lo'o kwilyo'o yu, kwi' ngwaña'an ytsen 'a nchga nten nu ynan cha' kan'.

Y'ni ne' tyun cha' tnun chabiya' 'in Ndiose

¹² Ka'an 'a chabiya' mda Ndiose 'in ne' nu y'ni xa'an cha' 'in Jesucristo ti kulo, kan' cha' y'ni ne' ka'an 'a cha' tnun se'en ndi'in ne' kichen. Mda'an 'a cha' tiye nten kichen xa wa na'an ne' cha' tnun kan'. Nchga ne' nu msñi cha' 'in Jesucristo, ndyo' ti'in ne' nde se'en nu naan Corredor 'in Salomón,

cha' su'wa ti nka tiye nchga ne' kan'; tu'wa laa tnun ndukwi corredor kan'. ¹³ Xka ta ne' kan', ytsen 'a ne'; ja mda'an 'a ne' se'en ndi'in ne' kan', ni siya su'we 'a ykwi' nten kichen cha' 'in nchga ne' nu ndi'in cha' 'in lo'o Jesucristo. ¹⁴ Lo'o ynan tyun nten cha' 'in Jesucristo nu nka X'naan, ndyaa ña'an ti' ne' cha' kan' bra kan'. Su'wa ti msñi ne' cha' kan', ni siya ne' kuna'an, ni siya yu ki'yu, msñi ne' cha' 'in X'naan. ¹⁵ Lo'o ndyaa ne' kichen kan', yaa y'ya ne' 'in nchga ne' ti'í nu nskwa se'en ndi'in ne' bra kan'. Mstya ne' 'in ne' ti'í kan' lo jaa', lo ki'yan, cha' tsaa lo'o ne' 'in ne' ti'í kan' tu'wa tuwiin se'en tyijin Tyu. Nchka ti' ne' ni siya tyijin xaa tla' 'in Tyu se'en nskwa ne' ti'í kan', cha' chkaa ne' ti'í kan' bra kan'. ¹⁶ Nganen cha' kan' nchga kichen kwi' se'en ti, nchga se'en ndi'in nten ti'í; kan' cha' mdiyan lo'o ne' 'in nchga ne' ti'í nu nskwa se'en ndi'in ne', lo'o 'in ne' nu wa msñi kwi'in tnun 'in ne'. Yaa lo'o ne' 'in nchga ne' ti'í kan' se'en ndi'in Tyu nde kichen Jerusalén, lo'o ngwaña'an nchkaa nchga ne' ti'í kan' bra kan'.

Mda ne' nu ti'í 'in ne' nu y'ni xa'an cha' 'in Jesús

¹⁷ Lo'o msin' 'a ti' x'nan sti jo'o 'in ne' nu y'ni xa'an cha' 'in Jesús ti kulo, chun' nu ka'an 'a cha' tnun ngi'ni ne' chabiya' 'in Jesús. Lo'o ne' saduceo ta'a nda'an sti jo'o kan', ti'í ti' ne' 'in ne' kan'. ¹⁸ Kan' cha' ngulo sti jo'o kan' tñan cha' xñi ne' 'in ta'a tii tyukwa ne' kan', cha' tsaa lo'o ne' 'in ne' kan' ni' ña'an chkwan. ¹⁹ Xa wa tla, bra kan' mdiyan ska angajle, mslaa tuna'an chkwan se'en ndi'in ne' kan' cha' lyaa ne'. Xa wa mdo'o ne' nde liya', bra kan' ykwi' angajle lo'o ne':

²⁰ —Yaa lya wan —ndukwin—, yaa wan ni' lyaa tnun kwa cha' kwa'u wan nchga cha' 'in Jesús 'in nten —ndukwin—. Katsa' wan 'in ne' sa ña'an ka kaja kasiya kwi 'in ne' si sten ne' cha' 'in Jesucristo.

²¹ Ynan ne' cha' nu ykwi' angajle kan' lo'o ne'; kan' cha' bra nu ngwi'ya xaa, bra ti yaa ne' ni' lyaa tnun cha' kwa'u ne' cha' kan' 'in nten nu ndi'in la kan'.

Kan' mdi'in x'nan sti jo'o lo'o ta'a nda'an yu, ngulo yu tñan cha' tyo' ti'in nchga yu kula, nchga nu nka ndloo 'in ne' Israel bra kan'. Lo'o ngulo yu tñan cha' tsa'a kulo ne' 'in ne' kan' se'en nsu'wi ne' ni' ña'an chkwan bra kan', cha' kan lo'o ne' 'in ne' tloo yu. ²² Ndyaa ne' bra kan'; lo'o bra nu mdiyan ne' tu' na'an chkwan, ja tukwin 'a nsu'wi nde kwa bra kan'. Bra ti mxituun ne' ndyaan ne' se'en ndi'in yu kula kan'.

²³ —Xa wa mdiya ba tu' na'an chkwan —ndukwin ne' 'in ne' nu nka ndloo kan'—, nga'an ya' tuna'an chkwan kan', lo'o ña'an ti ndi'in ne' kwan —ndukwin—. Lo'o bra nu mslaa ba tuna'an chkwan, ja tukwin na'an ba nsu'wi ni' ran bra kan'.

²⁴ Mda'an 'a cha' tiye sti jo'o lo'o nu lka ndloo 'in yu xta nu ndi'in kwan ni' lyaa, xa wa ynan ne' cha' ja nsu'wi 'a presu kan'. ²⁵ Bra kan' mdiyan ska nten se'en ndi'in ne':

—¿Ja jlyo ti' wan la nde ya' ndi'in ne' nu msu'wa wan ni' ña'an chkwan kaa a? —ndukwin yu 'in ne' kula kan'. —Ni, mdiya ne' kan' ni' lyaa tnun ndu'u ne' 'in nten nde kwa.

²⁶ Bra ti mdo'o nu lka ndloo 'in ne' nu ndi'in kwan kan', ndyaa yu lo'o xta 'in yu, yaa y'ya ne' 'in presu kan'. Ja msu'wa xta jwersa 'in ne' kan' xa nu msñi yu 'in ne', cha' ntsen xta 'in ne' kichen,

si kuun ne' kee 'in xta. ²⁷ Mdiyan lo'o yu 'in ne' kan' tloo yu kula cha' ka biya' 'in ne' kan'. Bra kan' mdyisnan sti jo'o nu lka ndloo ykwi' yu lo'o ne' kan':

²⁸ —Wa ngulo ba tñan 'wan —ndukwin sti jo'o 'in ne' kan'—, cha' ja kwa'u 'a wan cha' 'in ayman Jesús kan' 'in nten —ndukwin yu—. ¿Ni nan lka ngwa 'wan ni a? ¿Ni cha' ja nnan wan a? —ndukwin yu—. Ndu'u wan cha' kan' 'in nchga ne' kichen Jerusalén re, lo'o nchka ti' wan xtya wan ki'ya 'wa cha' yjwi ba 'in Jesús kan', ndukwin wan.

²⁹ Mxkwen Tyu 'in yu kula kan', cha' 'in nchga ne' nu y'ni xa'an cha' 'in Jesucristo ti kulo ykwi' Tyu:

—Ndi'in cha' tukwa ba tñan nu ngulo Ndiose 'wa, ni siya xka tñan kulo nten chalyuu 'wa —ndukwin Tyu 'in ne'—. ³⁰ Wa yjwi wan 'in Jesús, mji'in ka'an wan 'in yu lo wsi. Lo'o ni, Ndiose nu lka Ndiose 'in nchga ayman kula 'ñaan, kan' lka nu y'ni cha' ndyu'u Jesús xiya'. ³¹ Nchka 'in Jesús kan' ku'ni tyii Ni cha' kuxi nu ndi'in 'in nten chalyuu. Ska ti Jesús nka X'naan, kan' cha' la'a se'en kwin nde se'en ndukwa Ndiose, nda Ni se'en tyukwa Jesús. Wa y'ni Ndiose ngwaña'an cha' ka jyu'u tian' chun' ki'ya nu ndi'in 'ñaan, nan nu lkaan ne' Israel, lo'o ngwaña'an ku'ni Ndiose cha' tlyu ti' 'ñaan bra kan'. ³² Chañi cha' nu ykwi' ba lo'o wan cha' wa mda'an ba lo'o Jesús kan'. Wa mda Ndiose Tyi'i Ni cha' kanun ni' kasiya 'in nchga nten nu ku'ni tñan nu ndlo Ni 'in ne'. Kwi' ngwaña'an ngi'ni Tyi'i Ndiose cha' ka jlyo ti' ba cha' chañi lka cha' 'in Jesucristo nu ndu'u ba 'in nchga nten.

³³ Lye 'a msin' ti' yu kula, xa wa ynan ne' cha' nu ykwi' Tyu lo'o ne'; ngwa 'a ti' ne' kujwi ne' 'in ne' kan' nu y'ni xa'an cha' 'in Jesucristo bra kan'. ³⁴ Bra ti mdyituun ska yu kula tloo ne' bra kan'. Gamaliel naan yu kula kan'. Ne' fariseo ngwa Gamaliel kan', lo'o su'we 'a ngwa'u yu cha' 'in Ndiose 'in ta'a kichen tyi yu. Ngwa'u ñi yu cha' nu ngwa'an ayman kula lo kityi nu ngwa s'ni, lo'o ndiya 'a ti' nchga nten 'in yu kula kan'. Ykwi' yu lo'o ta'a yu kula cha' tsaa ne' nu y'ni xa'an cha' 'in Jesucristo kan' chun' na'an ska bra ti. ³⁵ Bra wa mdo'o ne' kan' ykwi' Gamaliel lo'o nchga yu kula bra kan':

—'Wan, lka wan ndloo la 'in ne' Israel —ndukwin yu 'in ne'—, su'we la si ki'yaan kwenta ni sa ña'an tñan ku'nian lo'o ne' kwa —ndukwin—. ³⁶ Ndyu'wi tian' cha' ti ngwa xkan' mdiyan ska yu ki'yu nu tlá 'a, nu naan Teudas; mdi'in yu chin' lo yuu re. Yaa ña'an 'a ti' nten cha' nu ykwi' yu kan', cha' ndukwin yu cha' nten tnun ngwa yu. Kan' mda'an jakwa siyentu yu ki'yu lo'o yu; bra nu yjwi nten 'in yu, msnan ji nchga yu ta'a nda'an yu, mdyii cha' 'in yu ya ña'an ti bra kan'. ³⁷ Chun' ndi'in la mdo'o tukwa ska ne' Galilea, bra nu mda'an ne' nu lka tñan nda'an ne' nin ne' kichen; ayman Juda ngwa yu kan'. Ngunin ayman Juda kan' 'in tyun nten cha' tyo'o ña'an ne' 'in yu, cha' xuun ne' lo'o sndaru. Lo'o sa ña'an nu ngwa 'in ayman Teudas kan', kwi' ngwaña'an ngwa 'in ayman Juda kan', cha' yjwi nten 'in yu. Mdyii cha' 'in yu ya ña'an ti bra kan', msnan nchga ta'a nda'an yu bra kan'. ³⁸ Kan' cha' ni, su'we la si ja ska nan ku'nian lo'o ne' nu nduun chun' na'an re;

su'we la si ja kalaan' 'in ne' kan'. Si nten ti ngulo tñan 'in ne' kan', tyii cha' 'in ne' ya ña'an ti; ³⁹ o ta si chañi cha' Ndiose lka nu ngulo tñan 'in ne' kan', 'wan, ja ka 'wan ku'ni tyii wan cha' 'in ne' kan' bra kan'. Nan nxuun wan lo'o Ndiose si ja ta wan chabiya' chkwi' nten 'in Ni.

⁴⁰ Ynan yu kula cha' nu ykwi' Gamaliel kan' lo'o ne'. Bra kan' msi'ya ne' 'in ta'a tii tyukwa yu nu nduun chun' na'an kan', cha' tyaan ne' ni' ña'an xiya'. Ngulo yu kula tñan 'in xta cha' jwi'in 'in presu kan' lo'o ti su. Lo'o ñi 'a ngulo ne' tñan 'in presu kan', cha' ja chkwi' 'a ne' cha' 'in Jesucristo lo'o xka la nten. Xa wa mdyii cha', bra kan' ngulaa ne' nu y'ni xa'an cha' 'in Jesucristo. ⁴¹ Mdo'o ne', su'we 'a nsu'wi tiye ne' bra kan', ni siya wa y'ni tlá ne' nu lka ndloo kan' 'in ne', kwi' mxnun jyu'u ne' 'in ne' chun' msñi ne' cha' 'in Jesús. ⁴² Nchga tsan ngwa'u ne' 'in nten ni' lyaa tnun, lo'o tu' na'an tyi nten; xkwi' ngwa'u ne' cha' 'in Jesucristo 'in ne', cha' ska ti Jesús lka X'naan, cha' kan' lka nu mdi'in ta 'a ne' 'in nu ngwa ti s'ni.

6

Mda ne' tñan 'in kati nten

¹ Xa wa ngwa ka'an 'a ne' judío nu msñi cha' 'in Jesucristo, ja su'wa ngwa tiye ne' nu nchkwi' cha' griego lo'o ne' nu nchkwi' cha' 'in ne' judío:

—Ja su'wa ntsaa ne' nan ku nu kuna'an nu nganun ska ti, xa wa ngujwi kwilyo'o ne' —ndukwin ne' nu nchkwi' cha' griego—. Ja su'we ngi'ni ne', cha' nda ne' ka'an la 'in nu kuna'an nu nchkwi' cha' 'in ne' judío, lo'o chin' ti nda ne' 'in nu kuna'an ta'a ba nu nchkwi' cha' griego —ndukwin ne'.

² Kan' cha' msi'ya tii tyukwa ne' kan' 'in nchga nu lka nten 'in Jesucristo, cha' tyo' ti'in ne' cha' chkwi' ne' lo'o ta'a ne':

—Jlyo ti' wan cha' ndiya tñan 'wa cha' kwa'u ba cha' 'in Ndiose 'in nchga nten —ndukwin ne' nu y'ni xa'an cha' 'in Jesús kan'—, kan' cha' ja su'we si xkwi' nda'an cha' tiye ba cha' 'in nan ku ne' re —ndukwin ne' kan'—. ³ 'Wan ne' ta'aan, su'we la si kulo suwi wan xa kati yu ta'a wan nu ka tñan kan', cha' su'wa ti taya' ne' 'in nchga ne' ti'i ta'aan. Ndi'in cha' ka yu kan' nten nu su'we 'a nchkwi' xka ta nten cha' 'in ne', nten nu su'we nda'an cha' tiye 'in nchga cha', nten nu nsu'wi Tyi'i Ndiose ni' kasiya 'in, cha' ta la jwersa 'in yu; ska ti ngwaña'an ka ña'ansiin su'we yu nchga cha' nu ndi'in cha' ku'nian. Su'we si kwi' ngwaña'an ka nten nu kulo suwi wan cha' ka ne' tñan kan'. ⁴ Lo'o kaja la chin' bra 'in bare bra kan', cha' chkwi' ba lo'o Ndiose, cha' kwa'u ba cha' 'in Jesucristo 'in xka ta nten.

⁵ —Su'we sikwa —ndukwin nchga nten kan'—, ngwaña'an ku'ni ba.

Kan' ngulo suwi ne' 'in Steba, ska yu nu ndyaa ña'an 'a ti' 'in Jesucristo; lo'o chañi cha' nsu'wi Tyi'i Ndiose ni' kasiya 'in yu kan'. Kwi' ngwaña'an ngulo suwi ne' 'in Lpe, lo'o Prócoro, lo'o Nicanor, lo'o Timón, lo'o Parmenas, lo'o Nicolás nu ngwa ne' kichen Antioquía. Kulo ndukwa wa msñi Nicolás kan' cha' 'in ne' judío, nu ti ji sten yu cha' 'in Jesús. ⁶ Kan' ndyaa lo'o nchga nten nu ndi'in kan' 'in kati yu kan' se'en ndi'in tii tyukwa ne' nu y'ni xa'an cha' 'in Jesucristo kulo ndukwa la. Lo'o tii tyukwa ne' kan', ykwi' ne' lo'o Ndiose cha' 'in

kati yu kan'. Bra kan' mstya ya' ne' ke yu kan' chabiya' 'in Ndiose, cha' kanun yu loo tñan kan'.

⁷ Nchga tsan ykwi' ne' cha' 'in Ndiose lo'o ka'an la nten nu mslyaa kunan su'we cha' kan'. Ng-waña'an ngwa ka'an la ne' nu y'ni xa'an cha' 'in Jesucristo kichen Jerusalén, lo'o tyun sti jo'o 'in ne' judío msñi cha' 'in Jesucristo bra kan'.

Msñi ne' 'in Steba

⁸ Su'we 'a nka tiye Steba kan' chun' ndiya Tyi'i Ndiose lo'o yu. Wa nda Ni chabiya' 'in yu cha' ku'ni yu tyun cha' tnun cha' kuwe ti' nten kichen 'in Jesucristo. ⁹ Kan' ndiya xka ta nten nu mdo'o xka la'a tsu', lo'o ne' Cirene, lo'o ne' kichen Alejandría, lo'o ne' Cilicia, lo'o ne' Asia; ta'a ne' kan' nda'an ne' ni' lyaa 'in nten libertados, se'en ndyo' ti'in ne' nu ngwa presu 'in nten nu ngwa s'ni la. Mdyisnan ne' kan' msuun 'a ne' lo'o Steba bra kan'. ¹⁰ Lo'o ja ngwa 'in ne' ku'ni ne' kanan 'in Steba, cha' wa nda Tyi'i Ndiose jwersa 'in yu, kan' cha' ngwa 'in yu xkwen yu 'in ne' kan'. ¹¹ Kan' msi'ya ne' kan' 'in xka ta nten, mda ne' tñi 'in ne' kan', cha' chkwi' ne' chin' cha' kwiñi lo'o ne' kichen. Ndukwin ne' kwiñi kan', cha' wa ynan ne' cha' kuxi nu wa ykwi' Steba 'in Ndiose; kwi' ngwaña'an ykwi' yu cha' kuxi 'in ayman Moisés, ndukwin ne' kwiñi kan'. ¹² Ykwi' 'a ne' kwiñi kan' nchga cha' kan' laja ne' kichen, ni siya lo'o ne' kula, ni siya lo'o ne' nu ndu'u cha' jo'o ni' lyaa. Xa wa ynan ne' cha' nu ykwi' ne' kwiñi kan' lo'o ne', msin' 'a ti' ne' 'in Steba bra kan'. Msñi ne' 'in yu, ndyaa lo'o ne' 'in yu tloo ne' nu lka ndloo cha' ka biya' cha' 'in yu lo'o ne'. ¹³ Lo'o ne' kwiñi kan' ndyaa lo'o ne'.

—Nchga tsan chen 'a ña'an nchkwi' yu ki'yu re —ndukwin ne' kwiñi kan'—. Nchkwi' ka'an yu 'in laa tnun re, lo'o nchkwi' ka'an yu 'in kityi se'en ngwa'an ti kwi' tñan nu ngulo Ndiose 'ñaan —ndukwin ne'—. ¹⁴ Wa ynan ba cha' nu ykwi' yu re cha' ku'ni ñu'un Jesús kan' 'in laa tnun re, ti kwi' jyo'o Jesús Nazaret kan'. Kwi' ngwaña'an, xka cha' ngwa'u yu 'in nten, ska cha' nu lka kontra 'in cha' nu ngwa'an ayman Moisés lo kityi nu ngwa s'ni; lo'o ñi 'a ngwa'an Moisés kan' nchga tñan 'in Ndiose nu ndi'in cha' ku'nian —ndukwin ne' kwiñi kan' 'in ne'.

¹⁵ Na'an kwi'ya 'a yu kula nu nka ndloo kan' 'in Steba bra kan', lo'o ña'an ti' tloo angajle, ngwaña'an ña'an tloo Steba, cha' ngwa yu ska nten nu luwi 'a kasiya 'in.

7

Cha' nu ykwi' Steba lo'o ne' nu nka ndloo

¹ Lo'o mnicha' x'nan sti jo'o 'in Steba bra kan':
—¿Ta chañi cha' nu ykwi' ne' re a? —ndukwin.

² Mxkwen Steba 'in yu kula bra kan':

—'Wan, ne' kula; 'wan, ne' ta'a kichen tyian —ndukwin yu—, ku'ni wan cha' tlyu ti' 'ñaan, chkwii'n' chin' lo'o wan —ndukwin yu—. Tlyu 'a cha' ndi'in 'in Ndiose nu ngi'ni tnuan 'in. Nu ngwa s'ni ngwa'u tloo Ndiose 'in ayman Abraham 'ñaan. Ti ndi'in yu kan' kichen tyi yu, nde lo yuu 'in Mesopotamia bra kan', cha' ja ya kala yu kichen Harán nu ngwa bra kan'. ³ “Xnuun ti'iin yuu nu kwenta 'in kichen tyii, tyo'o tsuu' 'in ne' ta'aa” ndukwin Ndiose 'in Abraham kan' bra kan'. “Tsaa la xka chalyuu nde se'en kwa'uñ 'iin cha' tyi'iin”

ndukwin Ni. ⁴ Kan' cha' mdo'o Abraham lo yuu 'in ne' Caldea, ndyaa yu kichen Harán, nganun yu kichen kan' tyun yijan. Xa wa ngujwi sti Abraham, ngulo Ndiose tñan 'in yu cha' tsaa yu tijyu' la sa ña'an bra nu ngala yu lo yuu re se'en ndi'ian ni. ⁵ Lo'o ja mda Ndiose chabiya' kaja yuu 'in yu siya' ti nde re; kwi' ngwaña'an, ja ska sñi' Abraham nsu'wi tyempu kan'. Kan' ykwi' Ndiose lo'o yu: “Chun' ndi'in la taän yuu re 'iin, lo'o taän ran 'in sñii' nu kala nde loo la” ndukwin Ndiose 'in yu. ⁶ Chun' ndi'in la ykwi' Ni lo'o Abraham xiya': “Tsaa sñi' stee' la xka chalyuu” ndukwin Ni. “Lo'o kanun nten 'iin tijyu' xa jakwa siyentu yijan, se'en ta ne' kichen kan' nu ti'í 'in nten 'iin” ndukwin Ni. “Ndi'in cha' ku'ni ne' tñan nu ti'in 'a cha' 'in ne' kichen kan', ja lo'o liya'.” ⁷ Bra kan' ytsa' Ndiose 'in yu: “Chun' ndi'in la taän nu ti'í 'in ne' kan' si'ya cha' ka'an 'a nu ti'í mda ne' 'in nten 'iin nu ngwa s'ni. Tyo'o nten 'iin lo yuu kan' bra kan', tyaan ne' nde re bra kan', ku'ni tnun ne' kan' 'ñaän xiya' nde re bra kan'.” ⁸ Wa mskan' Ndiose cha' lo'o Abraham bra kan'; kan' cha' ngulo Ni tñan 'in yu cha' si'yu ne' kijin nchga nu ki'yu sñi' yu, cha' ngwaña'an tyu'wi ti' sñi' yu cha' wa mskan' Ndiose cha' lo'o sti ne'. Ngwaña'an ngwa cha', msi'yu Abraham kijin sñi' yu nu ngula wa snu' ti tsan; ti kwi' Isaac ngwa naan sñi' yu. Xa wa kula Isaac kan', bra kan' ngula sñi' kwilyo'o yu, lo'o ti kwi' ngwaña'an y'ni yu bra kan', msi'yu yu kijin sñi' yu. Jacob ngwa naan sñi' yu, lo'o nde loo la mdi'in tii tyukwa sñi' nu kuna'an 'in Jacob kan'; ayman kula 'ñaan ta'aan lka ne' kan'.

⁹ 'Mdiya ska sñi' Jacob nu naan Se. Ngwa ska

tsan msin' 'a ti' ta'a yu 'in yu, kan' cha' yjwi' ne' 'in yu 'in ne' xka la'a tsu'. Ngwi'ya ne' 'in Se kan', ndyaa lo'o ne' 'in yu la lo yuu 'in Egipto. Lo'o ja ngulaa ya' Ndiose 'in Se, ¹⁰ y'ni Ni kwenta 'in yu cha' ja y'ni ne' kan' cha' kuxi lo'o yu bra kan'. Wa mdiya ska ree ndloo la 'in ne' Egipto, Faraón naan ree kan'. Lo'o y'ni Ndiose cha' ngwa biya' ti' Faraón cha' tiya 'a Se. Kan' cha' ndiya ti' ree Faraón 'in yu, mda ree tñan 'in yu, cha' ngwa Se ndloo la 'in nchga ne' Egipto lo'o nchga msu nu ndi'in na'an tyi ree Faraón kan'.

¹¹ 'Chun' ndi'in la lye 'a ngwa jwi'ñan lo yuu Egipto kwa, kwi' ngwaña'an ngwa la lo yuu 'in Canaán. Mdijin 'a ne' kan' nu ti'í, ja mjwi nan ku ayman kula 'ñaan. ¹² Bra kan' ynan ayman Jacob cha' ti nsu'wi nan ku ne' la lo yuu Egipto, kan' cha' ngulo yu tñan 'in sñi' yu cha' tsaa y'ya ne' nan ku ne' lo'o ta'a ne', ti kwi' sñi' yu kan' lka ayman 'ñaan. Lo'o ndyaa ne' kan' ska ya' bra kan'. ¹³ Xa wa yaa ne' nu nka tyukwa ya', bra kan' yu'wi lyo ne' 'in Se, cha' ti kwi' ne' ta'a ne' lka yu. Lo'o ngwa biya' ti' ree Faraón ti ka nu lka sti Se, ti ka nu lka ta'a yu bra kan'. ¹⁴ Kan' msu'wa Se cha' ndyaa ytsa' ne' 'in sti yu cha' kan yu kula nde se'en ndi'in yu lo'o nchga ta'a yu. Ndiya snan yla nsu'wi ti'yun ne' ta'a sti Se bra kan'. ¹⁵ Kan' ndyaa Jacob kan' lo yuu 'in Egipto lo'o nchga ta'a yu bra kan'; ti ndaloo yu kula la tyun yijan la kwa sa ña'an bra nu ngujwi yu. Chun' ndi'in la ngujwi nchga sñi' ayman Jacob, nu lka ayman kula 'ñaan kan'. ¹⁶ Lo'o ni, ja nganun tijyan ayman 'ñaan lo yuu 'in Egipto. Bra nu mdo'o ne' ndyaa ne', ndyaa lo'o ne' 'in tijyan ayman kan', cha' katsi' ne' 'in tijyan xiya'

ni' tukee nde kichen Siquem; tukee kan' ngwa nu ngwi'ya ayman Abraham 'in ne' Hamor ti s'ni la, cha' kaja se'en katsi' sñi'.

¹⁷ 'Ka'an a ne' ta'a ayman kula 'ñaan ngula lo yuu 'in Egipto. Nu ngwa s'ni la, wa ykwi' Ndiose lo'o ayman Abraham kan', cha' tyo'o laa ta'a ne' nde Egipto, cha' tyaa ne' nde Canaán. Lo'o nde loo la, mdiya ska tsan nu ngwa cha' kan'. ¹⁸ Xka ree ngwa ndloo la 'in ne' Egipto bra kan', ree nu ja ya kunan ti ka nu ngwa ayman Se kan'. ¹⁹ Mñi lyo'o ree kan' 'in ayman 'ñaan, lye 'a mda ree kan' nu ti'í 'in ne'. Lo'o ngulo ree kan' tñan cha' xkwan ne' 'in nchga kuwi' ki'yu 'in ne' cha' kaja kuwi' kan', cha' ja tukwin 'a kanun 'in ne' kan'. ²⁰ Lo'o bra kan' ngula ayman Moisés, lo'o su'we 'a nka tiye Ndiose ña'an Ni 'in kuwi' kan'. Snan ti ko' mdi'in yu lo'o jya'an yu lo'o sti yu, cha' mdo'o styi' kuwi' kan'. ²¹ Bra nu wa mdiya tsan cha' xkwan ne' kula kuwi' kan', na'an ska nu kuna'an ndukwi kuwi' kan' lo tyi'a, sñi' ree xa'an lka nu kuna'an kan'. Msñi nu kuna'an kan' 'in kuwi' bra kan', ndyaa tu' na'an tyi cha' ka kuwi' kan' kuwi' 'in. ²² Xa wa nguluu Moisés kan', y'ni xa'an yu nchga cha' nu jlyo ti' ne' tiya nde Egipto. Jlyo 'a ti' Moisés nchga cha' nu chkwi' yu lo'o ne', cha' tiya 'a yu.

²³ 'Wa nsu'wi Moisés tu'wa yijan, lo'o ngwa 'a ti' yu tsaa na'an yu 'in ne' Israel ta'a yu, si su'we ndi'in ne'. ²⁴ Lo'o na'an yu 'in ska ne' Egipto nu ti'í 'a ndyujwi 'in ska ne' Israel. Mdaya' Moisés 'in yu ta'a yu, yjwi ti'in yu 'in yu Egipto kan' sa ña'an ya' nu gujwi yu kan'. ²⁵ “Ka biya' ti' ne' ta'aän cha' kulaa ne' Israel ta'aän 'in ree xa'an chun' wa y'niñ tñan re.” Ngwaña'an ngwa cha' nu ngwa

tiye Moisés bra kan', lo'o si'i ngwaña'an ngwa tiye ne' Israel ta'a yu. ²⁶ Ngwi'ya xaa xka tsan mdiyan yu se'en nxuun ta'a tukwa ne' Israel. Ja mdiya ti' Moisés cha' nxuun ta'a ne' kan': “¿Ni cha' lka nxuun ta'a wan a?” ndukwin yu 'in ne' bra kan'. “Ti kwi' ne' ta'aan lka wan. Ja su'we cha' nxuun ta'a wan.” ²⁷ Kan' msñi xka yu nu xa'an la 'in Moisés, mxkwen 'in yu: “¿Ti ka nu nda chabiya' 'iin cha' kuloo tñan 'wa a?” ndukwin yu 'in Moisés kan'. “¿Ta ku'nii biya' 'wa ni a?” ndukwin. ²⁸ “Sa ña'an nu yjwii 'in ne' Egipto kan' la kaa, ¿ta kwi' ngwaña'an kujwii ra 'ñaän ni, nxke' tii' a?” ²⁹ Bra nu ynan Moisés cha' kan', bra ti msnan yu, ndyaa yu xka chalyuu se'en naan Madián. Ne' nu mdo'o xka tsu' lka Moisés kan' xa mdi'in yu lo yuu kan'. La kwa mjwi kwilyo'o yu, bra kan' mdi'in tukwa yu ki'yu sñi' yu lo'o kwilyo'o yu.

³⁰ 'Wa mdijin tu'wa yijan, bra kan' mdiya ska tsan mda'an Moisés ska lo yuu wtyi se'en ja nsu'wi tyi'a ko'o ne'. Kwi' se'en ti ska ki'ya nu naan Sinaí, la kan' mda'an yu bra kan'. Lo'o na'an yu ska suun kiche' nu nskwa kii' ña'aan loo ran. Laja kii' kan' ngwa'u tloo ska angajle 'in yu. ³¹ Yuwe 'a ti' Moisés bra kan', ndyaa yu nde kwa la chin' kwi' se'en ti se'en ndukwa suun kiche' kan'. Lo'o ynan yu cha' nu ykwi' X'naan Ndiose lo'o yu bra kan': ³² “Ndiose lkaän” ndukwin X'naan. “Ti kwiin' lkaän. Ayman kula 'iin y'ni tnun ne' 'ñaän nu ngwa s'ni” ndukwin Ndiose 'in yu. “Lo'o ayman Abraham, lo'o ayman Isaac, lo'o ayman Jacob y'ni tnun ne' 'ñaän.” Ytsen 'a Moisés bra kan', mchkwan ti yu ndi'in yu; ja ngwa ña'an kwi'ya yu kii' kan' siya' ti. ³³ Xiya'

ykwi' X'naan lo'o yu bra kan': "Kuloo lyaa snaan nu nsu'wi kiyaa'" ndukwin Ni, "cha' nduun se'en ndi'iin. Kti 'a yuu re cha' Ndiose lkaän nu ndi'iin nde re. ³⁴ Wa na'aän nchga ne' Israel ta'aa se'en ndi'in ne' la lo yuu Egipto kwa. Wa ngulo suwiin 'in nchga wan lo'o ta'a wan cha' ka wan nten 'ñaän, ni siya lye 'a nda ne' xa'an kan' nu ti'í 'in nten 'ñaän ni" ndukwin Ndiose. "Wa ynaän cha' xi'in 'a nganen nsi'ya ne', kan' cha' mdiyaän cha' kulaän 'in ne'. Ndloün tñan 'iin ni cha' xituun, tyaa la lo yuu 'in Egipto xiya'."

³⁵ 'Nu ngwa s'ni la ja mslyaa ne' Israel ta'a Moisés cha' ka yu ndloo la 'in ne': "¿Ti ka lka nu nda chabiya' 'iin cha' ka ndloo la 'wa, cha' ku'ni biyaa' cha' 'wa a?" ndukwin ne' 'in yu bra kan'. Ti kwi' Moisés kan', ngulo suwi Ndiose 'in yu cha' ka yu ndloo la 'in ne' Israel ta'a yu, cha' kulaa yu 'in ne' kan' 'in nu ti'í nu nda ne' xa'an nde Egipto 'in ne'; kan' cha' ngulo Ndiose tñan 'in Moisés bra nu na'an yu 'in angajle nduun laja kii' nu ndukwa loo suun kiche' kan'. ³⁶ Mda Ndiose chabiya' 'in ayman Moisés cha' ku'ni yu cha' tnun cha' kuwe ti' ne' Egipto. Chun' cha' ngwa 'in yu ku'ni yu cha' tnun kan', kan' cha' ngwa 'in yu kulo yu tñan 'in nchga ne' Israel ta'a yu, xa nu mdo'o ne' lo yuu 'in Egipto. Mda'an lo'o Moisés 'in ne' kan'. Xiya' y'ni yu cha' tnun tu'wa Tujo'o Nga'a. Chun' ndi'in la mda'an lo'o yu 'in ne' nde ska lo yuu wtyi se'en ja nsu'wi tyi'a ko'o ne', lo'o xiya' y'ni yu cha' tnun cha' kuwe ti' ne' 'in Ndiose. Tu'wa yijan mda'an Moisés lo'o ne' kan'. ³⁷ Ti kwi' Moisés ykwi' cha' re lo'o ne' kan': "Wa ngulo Ndiose tñan 'ñaän cha' kwa'uün cha' 'wan. Kwi' ngwaña'an, ti kulo la

Ndiose tñan 'in xka ne' ta'aan nde loo la cha' kan yu se'en ndi'in wan" ndukwin Moisés kan' 'in ne' nu ngwa bra kan'. ³⁸ Ti kwi' Moisés mda'an lo'o ne' se'en ndyo' ti'in ne' jlu'we yuu wtyi kan', bra nu ykwi' angajle lo'o yu kula kan' lo ki'ya Sinaí. Ytsa' Moisés cha' kan' 'in nchga ne' kan', ti kwi' ayman 'ñaan lka ne' kan'. Cha' nu ykwi' Moisés lo'o ne' kan' bra kan', ja tsa' tii 'a cha' kan' siya' ti; kan' cha' sa bra ni ti ndiya cha' nu ngwa'an ayman Moisés kan' lo kityi, cha' ka biya' tian' cha' kan' ni.

³⁹ 'Ja ynan su'we ayman 'ñaan cha' nu ngwa'u Moisés 'in ne', cha' ja ngwa ti' ne' kunan ne' cha' kan'. Ndyu'wi 'a ti' ne' se'en mdi'in ne' nde Egipto, kan' cha' ngwa ti' ne' tyaa ne' lo yuu kan' xiya'. ⁴⁰ Ti ndiya Moisés kan' lo ki'ya, lo'o ykwi' ne' lo'o ayman Aarón nu ngwa sti jo'o: "¿Ni cha' ja kwiñaan ska jo'o cha' 'ñaan cha' ku'ni tnuan 'in ran, sa ña'an ngi'ni tnun nten 'in ska jo'o a?" ndukwin ne' 'in Aarón kan'. "Wa ngwa'u Moisés tuwiin 'ñaan bra nu mdo'oan lo yuu 'in Egipto, lo'o ni, ja jlyo tian' nan nka ngwa 'in yu kan'." ⁴¹ Kan' ngwiñan ne' ska toro kune' lo'o oro cha' ka ran jo'o 'in ne'. Yjwi ne' kuta se'en ndi'in jo'o kan' 'in ne', cha' ta ne' lomstan 'in jo'o, cha' ku'ni tnun ne' 'in jo'o kan'. Tsa' 'a ti' ne' cha' na'an ne' 'in jo'o nu ngwiñan ne', ti ykwi' ti ne'. ⁴² Xka cha' mda'an tiye Ndiose bra nu na'an Ni 'in ne': "Kulaa yaän' 'in ne' kwa siya' ti, cha' ngi'ni ne' tñan kuxi kan' bra kan'" ndukwin Ndiose. "Xkwi' cha' xa'an nda'an tiye ne' kwa." Ngwaña'an mske' ti' Ni, kan' cha' mxnun Ni 'in ne' cha' ku'ni tnun ne' 'in nchga nan nu ndukwi nde ni' kwan; jo'o lka kwichaa, mske' ti' ne' bra kan', jo'o lka ko', jo'o lka kwii kulasiin, mske' ti'

ne'. Xkwi' cha' kuxi y'ni ne' bra kan'. Ngwa'an ayman lo kityi 'in Ndiose s'ni cha' 'in cha' kuxi nu y'ni ne' kan':

Ne' Israel lka nchga wan;

mda'an yu'wi wan tu'wa yijan lo nten' wtyi, ndukwin Ndiose 'in ayman kan'.

¿Ni cha' ja y'ni tnun wan 'ñaän bra kan', bra nu mstyá wan 'ni lu'u cha' ka lomstan 'ñaän a?

Ja su'we nsu'wi tiye wan 'ñaän bra nu yan lo'o wan 'ni kan'.

⁴³ Ndi'ya wan nkwin laa xuwe 'in jo'o Moloc, kan' nda'an wan lo'o nkwin kwii kulasiin nu lka jo'o Renfán;

ta'a tyukwaa jo'o kan' ngwiñan wan cha' ka jo'o kan' x'nan wan.

Kan' cha' ku'niñ cha' tsaa lo'o ne' xka la'a tsu' 'in wan nde xka chalyuu nu tijyu' la;

tsaa wan xka la'a tsu' nde kichen Babilonia cha' ta ne' nu ti'í 'wan nde kwa.

Ngwaña'an ykwi' Ndiose, lo'o ngwa'an ayman kula cha' kan' lo kityi nu ngwa s'ni.

⁴⁴ 'Mda'an yu'wi ayman 'ñaan lo nten' wtyi kan'.

Yu'wi ska na'an kijin 'ni 'in ne' nu ndi'ya ne' la se'en nda'an ne', cha' tyaa yu'wi ti' ne' 'in Ndiose lo'o na'an kijin kan'.

Ndiose ngwa'u 'in ayman Moisés kan' ni sa ña'an kwiñan ne' na'an kan'.

⁴⁵ Bra wa ngujwi Moisés, bra kan' ngulo suwi Ndiose 'in ayman Josué cha' ka yu ndloo la 'in ayman kula 'ñaan. Lo'o na'an kijin kan', mda'an lo'o ne' 'in ran sa ña'an bra nu ngala ne' lo yuu re.

Kan' ngulo Ndiose 'in xka ta nten, ngulo Ni 'in nchga nten nu mdi'in lo yuu re, cha' kanun laja ti yuu re.

Mxnun ayman kula 'ñaan 'in na'an kijin kan' tu' na'an tyi ska nten sa ña'an bra nu ngwa ayman

David ndloo la 'in ne'. ⁴⁶ Su'we 'a nka tiye Ndiose ña'an Ni 'in David kan'. Ngwa ti' David kwiñan ska na'an se'en ka na'an tyi Ndiose bra kan', cha' nka Ni ndloo la ti 'in nten 'in Jacob. ⁴⁷ Lo'o ja ndiya ti' Ndiose cha' ku'ni David ngwaña'an; siya' ti xa wa nguluu sñi' yu nu ngwa naan Salomón, bra kan' mda Ndiose chabiya' 'in yu kune' kan', cha' kwiñan yu na'an kan'. ⁴⁸ Lo'o Ndiose, ja xlyaa Ni kanun Ni ni' ña'an nu nñan nten ti, cha' lka Ni ndloo la ti 'in nchga chalyuu. Nde ndiya ska cha' 'in Ndiose nu ngwa'an ska ayman kula nu ngwa s'ni:

⁴⁹ Wa ndiya na'an tyiñ nde ni' kwan, ndukwin Ndiose nu nka X'naan.

Skañ tiñ ndi'ya loñ ña'aaan chalyuu, ndukwin Ni,

kan' cha' ja ka kwiñan ska nten chalyuu ska na'an se'en tyi'iin, ndukwin Ni;

ja nsu'wi se'en xitñaan' lo chalyuu re.

⁵⁰ Ykwiñ' ngwiñaan nchga nan nu nsu'wi ña'aaan chalyuu.

⁵¹ Ti ykwi' la Steba lo'o ne' kula bra kan':

—Ja xlyaa wan kunan wan cha' nu nchkwi' Ndiose lo'o wan. Tla 'a ke wan, cha' ja nnan wan cha' nu nchkwi' Ni siya' ti; lo'o nchga tsan chen 'a ña'an ngi'ni wan cha' ndukun' wan cha' 'in Tyi'i Ndiose. Sa ña'an nu y'ni ayman kula 'ñaan cha' kuxi nu ngwa s'ni, kwi' ngwaña'an ngi'ni wan ni.

⁵² Wa mda 'a ayman 'ñaan nu ti'í 'in nchga nten nu ykwi' cha' 'in Ndiose lo'o ayman kula 'ñaan nu ngwa s'ni. Wa yjwi ne' 'in nten nu ngwa'an cha' 'in Ndiose nu nchkwi' cha' kan ska nten nu tnun nchka lo chalyuu re; xkwi' luwi 'a ka kasiya 'in yu

kan'. Lo'o ngwaña'an, nu ngwa xkan' ti ngula ti kwi' nten nu ykwi' kityi cha' 'in. Chen 'a ña'an y'ni wan bra nu yjwi wan 'in yu. ⁵³ Angajle ngwa nu ykwi' cha' 'in Ndiose lo'o wan nu ngwa s'ni, tñan nu ngulo Ni 'wan lka cha' kan'. Ti ndiya kityi kan' 'wan bra nu ni, lo'o ja xlyaa wan kunan wan cha' nu ykwi' Ndiose lo'o wan lo kityi kan'.

Yjwi ne' 'in Steba

⁵⁴ Bra wa ynan ne' cha' nu ykwi' Steba, msin' 'a ti' ne' bra kan'; tlá 'a ndi'in tloo ne' cha' msin' 'a ti' ne'. ⁵⁵ Na'an Steba nde ni' kwan bra kan', na'an yu ska xaa tlyu 'a nu y'ni Tyi'i Ndiose cha' ña'an yu; xaa 'in Ndiose ngwa ran. Lo'o na'an yu 'in Jesús nduun la'a se'en kwín nde se'en ndukwa Ndiose.

⁵⁶ —¡Ña'an kwi'ya wan nde kwa! —ndukwin Steba 'in ne' bra kan'—, wa mslaa Ndiose nde ni' kwan —ndukwin—. Na'aän 'in Jesús nu yan lo chalyuu lo'o ngwa nten, nduun yu la'a se'en kwín nde se'en ndukwa Ndiose.

⁵⁷ Kwen 'a msi'ya ne' bra kan', nchkun' ne' tu nskan ne' cha' ja mslyaa 'a ne' kunan ne' cha' nu nchkwi' Steba. ⁵⁸ Lo'o msñi ne' 'in Steba bra kan', ndla 'a ti ne' mdo'o ne' ndyaa lo'o ne' 'in yu tu'wa kichen. Bra ti nguun ne' kee 'in yu cha' kujwi ne' 'in yu nde kwa ti, lo'o mstyá ne' ste' ne' nde se'en nduun ska yu kune' nu naan Saulo. ⁵⁹ Laja nu nguun ne' kee 'in Steba, ykwi' yu lo'o Jesús:

—Jesús, X'naän —ndukwin Steba—, ku'nii cha' su'we kan y'yaa kasiya 'ñaän.

⁶⁰ Mduun xtyin' yu lyuu lo'o t'nan 'a msi'ya yu xiya' bra kan':

—X'naän —ndukwin yu—, ja xtyaa ki'ya 'in nten re chun' nu yjwi ne' 'ñaän —ndukwin Steba 'in Jesús.

Ska bra ti ngujwi yu bra kan'.

8

Y'ni 'a Saulo cha' kuxi lo'o nten 'in Jesucristo

¹ Lo'o su'we 'a nka tiye Saulo kan', cha' wa yjwi ne' 'in Steba. Ti kwi' tsan kan' mdyisnan yu, mda 'a yu nu ti'í 'in ne' nu ndi'in cha' 'in lo'o Jesucristo nde kichen Jerusalén. Ti'í 'a ti' yu 'in ne' kan'; kan' cha' msñi ne' tuwiin, ndyaa ne' nchga kichen nde lo yuu 'in Judea, lo'o nde lo yuu nu kwenta 'in Samaria. Tii tyukwa ne' nu y'ni xa'an cha' 'in Jesucristo ti kulo, kan' ti nu ngunun nde Jerusalén.

² Lo'o mdiya nten nu xi'in 'a ti' ndi'in cha' ngujwi Steba. Tyun ne' kan' nu tyukwi ti tiye ngi'ni tnun ne' 'in Ndiose, ndyaa lo'o ne' kan' 'in ayman Steba se'en mtsi' ne' 'in yu; lye 'a nganan ne' nu ndyaa lo'o 'in yu kan'. ³ Lo'o Saulo kan', ngwa ti' yu cha' lye la ta yu nu ti'í 'in nchga nten 'in Jesucristo bra kan'. Yten yu ni' ña'an 'in ne', msñi yu 'in ne' kan', lo'o nu ki'yu lo'o nu kuna'an, cha' su'wa yu 'in ne' ni' ña'an chkwan.

Mdyisnan nganen cha' 'in Jesús nde kichen lo'uu 'in Samaria

⁴ Lo'o ne' nu ndyaa xka kichen kan', ykwi' ne' cha' 'in Krixtu nu nka X'naan lo'o ne' nchga kichen se'en ndyaa ne'. ⁵ Lo'o ndiya ska yu naan Lpe, ndyaa yu nde lo yuu 'in Samaria; bra kan' mdiyan yu ska kichen la kan', ykwi' yu cha' 'in Jesucristo lo'o ne' kichen kan'. ⁶ Su'we 'a ynan nchga ne'

kichen cha' kan', lo'o na'an ne' cha' tnun nu y'ni Lpe chabiya' 'in Ndiose se'en ndi'in ne'. ⁷ Y'ni yu cha' nchkaa tyun ne' ti'í, lo'o y'ni yu cha' nchkaa ne' nu msñi kwi'in kuxi 'in. Kwen msi'ya ne' nu msñi kwi'in kuxi 'in, mdo'o kwi'in kuxi kan' ndyaa bra kan'. Kwi' ngwaña'an nchkaa ne' nu ti'í kiya', nchkaa ne' nu nchkun' tyukwin. ⁸ Su'we 'a nka tiye nchga ne' kichen kan' bra kan'.

⁹ Lo'o kichen kan' ndi'in ska nu ki'yu, nu naan Simón. Ne' ta'á lka yu kan'. Ykwi' Simón kan' cha' lka yu ska ne' nu tnun 'a nchka; lo'o msñi ne' kichen cha' nu nchkwi' yu, ndyaa ña'an 'a ti' ne' 'in yu. ¹⁰ Ndukwa ne' kuliya' cha' 'in yu; lo'o ne' ti'í, lo'o ne' nu nka ndloo la kichen, lo'o nu xuwe, nchga ne' ynan su'we ne' ya ña'an ti cha' nu ykwi' Simón kan'.

—Ndiose nda chabiya' 'in yu ki'yu re cha' ku'ni yu nchga cha' tnun nu nchka ti' yu ku'ni yu —ndukwin ne' kichen kan' bra kan'.

¹¹ Wa tyun yijan y'ni Simón kan' cha' ta'á 'in nchga nten, kan' cha' ndyaa ña'an 'a ti' ne' nchga cha' nu ykwi' yu ta'á kan', xa nu ja ya kala Lpe kichen kan'. ¹² Bra nu ngala Lpe la kwa, ykwi' yu cha' 'in Jesucristo lo'o nchga ne' kichen; ytsa' yu 'in ne' ni ña'an ka cha' bra nu ka Ndiose ndloo la ni' kasiya 'in ne'. Ynan ne' cha' nu ykwi' Lpe bra kan', ndyaa ña'an ti' ne' cha' kan'; kan' cha' mdukwatya yu 'in nchga nten nu msñi cha' kan', ni siya yu ki'yu, ni siya nu kuna'an. ¹³ Lo'o Simón kan', ngwa ti' yu xñi yu cha' 'in Jesucristo bra kan', lo'o mdukwatya Lpe 'in yu bra kan'. Nchga tsan nda'an ña'an yu 'in Lpe bra kan', cha' yuwe 'a ti'

Simón xa nu na'an yu nchga cha' tnun nu y'ni Lpe kan'.

¹⁴ Lo'o ynan ne' nu y'ni xa'an cha' 'in Jesucristo nu nganun Jerusalén, cha' lo'o ne' Samaria kan' yten ne' cha' 'in Ndiose. Kan' ngulo ne' kan' tñan 'in Tyu lo'o Xuwa cha' tsa'a ne' nde lo yuu 'in Samaria kan'. ¹⁵ Xa wa mdiyan yu la kan', bra kan' ykwi' yu lo'o Ndiose cha' 'in nchga ne' kichen nu yten cha' 'in Jesucristo la kan', mjñan yu 'in Ndiose cha' ta Ni Tyi'i Ni 'in ne' kan', cha' kanun Ni ni' kasiya 'in ne'. ¹⁶ Ja ya kanun Tyi'i Ndiose ni' kasiya 'in ne' kan', ni siya wa mdukwatya Lpe 'in ne' cha' nchka ti' ne' cha' ka ne' nten 'in Jesucristo. ¹⁷ Msty'a ya' Tyu lo'o Xuwa ke ne' bra kan', lo'o nganun Tyi'i Ndiose ni' kasiya 'in ne' kan'.

¹⁸⁻¹⁹ Na'an Simón bra nu msty'a ya' ne' nu y'ni xa'an cha' 'in Jesucristo ke ne', cha' nganun Tyi'i Ndiose ni' kasiya 'in ne' bra kan'. Ykwi' Simón lo'o ne' kan' bra kan':

—Taän tñi 'wan si taya' wan 'ñaan cha' lo'oñ ku'niñ chin' tñan ngwaña'an —ndukwin Simón—. Lo'oñ nchka tiän' xtyaän yaän' ke nten cha' kanun Tyi'i Ndiose ni' kasiya 'in ne' —ndukwin.

²⁰ —Su'wa ti ku'ni tyii Ndiose 'iin lo'o nchga tñi 'iin —ndukwin Tyu 'in Simón bra kan'—. Cha' su'we nu nsu'wi 'in Ndiose, ja ka ka kiya' ran —ndukwin—. ²¹ Ja ndi'in cha' 'iin lo'o Ndiose siya' ti, kan' cha' ja ta Ni chabiya' 'iin cha' ku'ni tñan lo'o ba. ²² Kuloo chuun' cha' kuxi nu ndi'in ni' kasiya 'iin, cha' kaa jñaan cha' tlyu ti' 'in Ndiose 'in nchga cha' kuxi nu y'nii. ²³ Jlyo tiän' nchga cha' kuxi nu ndi'in ni' kasiya 'iin, cha' chen 'a ña'an lka ni' kasiya 'iin. Ya' kune' xa'an nsu'wii, kan'

cha' katsaän' 'iin ni, cha' kuloo chuun' cha' kuxi nu ndi'in 'iin.

²⁴ Mxkwen Simón 'in ne' bra kan':

—Ku'ni wan cha' su'we chkwi' wan lo'o ykwi' Ni nu nka X'naan cha' 'ñaän —ndukwin Simón 'in ne'—, cha' ku'ni Ni cha' tlyu ti' 'ñaän —ndukwin—, cha' ja ku'ni Ni lo'oŭn sa ña'an nu ndukwin wan 'ñaän.

²⁵ Ka'an la cha' 'in Ndiose ngwa'u Tyu lo'o Xuwa 'in ne' bra kan', ykwi' yu sa ña'an ngwa nchga cha' 'in Jesús. Chun' ndi'in la mdo'o yu ndyaan yu nde Jerusalén. Tuwiin mdijin yu tyun kichen nde lo yuu 'in Samaria, lo'o ngwa'u yu 'in ne' kichen kan' sa ña'an nu ndlaa Jesús 'in nten chalyuu 'in nchga cha' kuxi.

Ndyukwa ta'a Lpe lo'o ska ne' Etiopía

²⁶ Ykwi' ska angajle lo'o Lpe bra kan':

—¿Ta nsu'wi lyo nu'win tuwiin nu ndyo'o Jerusalén ndyaa kichen Gaza a? Yaa lyaa chin' tuwiin kan' —ndukwin angajle kan' 'in Lpe.

Tuwiin ndijin nde ska nten' wtyi lka ran. ²⁷ Bra ti mdo'o Lpe ndyaa tuwiin kan', lo'o chun' ndi'in la na'an yu ndijyan ska yu ki'yu ne' Etiopía. Ska nten nu tnun nchka lka yu kula kan', cha' nka yu ndloo 'in nchga tñi nu ndiya 'in reina nu nka ndloo la lo yuu Etiopía kan'; Candace naan nu kuna'an reina kan'. Wa yaa yu ki'yu kan' Jerusalén cha' ku'ni tnun yu 'in Ndiose. ²⁸ Lo'o ni, wa mxitukwi yu ndyaan yu kichen tyi yu. Ndukwa yu ni' carreta nu ndujwakii kwiyu 'in, nchkwi' yu lo kityi nu ngwa'an ayman Isaías cha' 'in Ndiose. ²⁹ Ykwi' Ndiose lo'o Lpe bra kan'; Tyi'i Ni nu nganun ni kasiya 'in Lpe, kan' nu ykwi' lo'o:

—Yaa tyukwaa 'in carreta kwa —ndukwin Ni 'in yu.

³⁰ Msnan 'a Lpe ndyaa ña'an 'in carreta bra kan'. Si' ti carreta mda'an yu ndyaa yu chin', ynan yu cha' nu ykwi' yu kula kan' lo kityi nu ngwa'an ayman Isaiás, ña'an ndukwa ti yu ni' carreta, kan' mdyisnan ykwi' Lpe lo'o yu kula kan':

—¿La nde ya' tsaan ni, yu kula a? —ndukwin Lpe 'in yu.

—Tya'aän nde kichen tyiän —ndukwin yu.

—¿Ta nchka biya' tii' cha' nu nchkwii' lo kityi kwa a? —ndukwin Lpe 'in yu.

³¹ —Ja nchka 'ñaän, cha' ja ndiya nu kwa'u 'ñaän —ndukwin yu kula kan' bra kan'—. Skween lyaa ni' carreta re cha' tyaan su'wa ti.

Lo'o ndyaa tukwa Lpe ni' carreta lo'o yu kula bra kan'. ³² Su'wa ti ykwi' ta'a tyukwaa ne' lo kityi 'in Ndiose nu nsu'wi ya' yu kula bra kan', ti kwi' lka' kityi se'en na'an kwi'ya yu kula kan'. Nde ña'an nchkwii' ran:

Ndyaa lo'o ne' 'in yu cha' kujwi ne' 'in yu, ña'an ti' ndujwi ne' ska slya'.

Sa ña'an nu ngi'ni slya' nu ja nxi'ya bra nu nsi'yu ne' kichan' chun' i', kwi' ngwaña'an ku'ni yu nu kan lo chalyuu re chun' ndi'in la; ni siya kujwi ne' 'in yu, ja ska cha' xkwen yu 'in ne' kan' bra kan'.

³³ Ja ñi ku'ni biya' ne' nu nka ndloo 'in yu, kan' cha' lye 'a ta ne' nu ti'í 'in yu kan'.

Lo'o ja ka chkwian' cha' kaja sñi' yu nde loo la, chun' cha' kujwi ne' 'in yu kan';

lo'o ja talo yu chan lo chalyuu re bra kan'.

Ngwaña'an ndukwa cha' lo kityi kan'.

34 Bra kan' mnicha' yu kula Etiopía kan' 'in Lpe:

—Ku'nii cha' su'we kwa'uu chin' 'ñaän sa ña'an nchkwi' kityi re —ndukwin yu 'in Lpe—. ¿Ti ka nu lka kujwi ne' 'in, ndukwin kityi re a? —ndukwin yu kan'—. ¿Ta ngwa'an ra ayman Isaías cha' re cha' 'in yu, ti ykwi' ti yu a? ¿O ta cha' 'in xka yu ngwa'an ayman cha' re a?

35 Lo'o mxkwen Lpe 'in yu kula kan'; ngwa'u yu 'in yu sa ña'an lka cha' nu ndukwa lo kityi kan', ngwa'u yu nchga cha' 'in Jesucristo bra kan'.

36 Laja nu ndyaa ne' tuwiin kan', mdiyan ne' ska se'en ndi'in ylaa tyi'a. Ykwi' yu kula kan' lo'o Lpe bra kan':

—Nde ndiya tyi'a —ndukwin yu kan'—. ¿Ja ku'nii cha' su'we tukwatyaa 'ñaän ni a?

37 —Su'we —ndukwin Lpe 'in yu—. Su'we si chañi cha' tyukwi ti tiyee msñii cha' 'in Jesucristo.

—Chañi cha' wa msñiñ cha' kan' —ndukwin yu kula kan'—. Ndyaa ña'an tiän' cha' ska ti Jesucristo lka Sñi' Ndiose ykwi'.

38 Lo'o ykwi' yu kula kan' lo'o msu 'in yu cha' tyaa tuun ne' lo'o carreta 'in yu bra kan', cha' ki'ya yu kula kan' lyuu lo'o Lpe. Ndyaa ne' lo tyi'a, mdukwatya Lpe 'in yu kula kan' bra kan'. 39 Bra wa mdyii ndyukwatya yu, mdo'o ne' lo tyi'a bra kan'. Bra ti ndyaa Lpe, ndyaa lo'o Tyi'i Ndiose 'in yu cha' tsaa yu xka se'en; ja na'an 'a yu kula kan' 'in Lpe bra kan'. Ndyaa yu kula Etiopía kan', ndyaa yu la lo yuu 'in kichen tyi yu bra kan'; lo'o su'we 'a ngwa tiye yu kula kan' bra kan'. 40 Bra nu mgii ti' Lpe kan' xiya', wa ndiya yu kichen Azoto. Ti ndyaa la yu tyun kichen cha' kwa'u la yu cha' 'in

Jesucristo 'in nten kan'. Chun' ndi'in la, ngala Lpe kichen Cesarea.

9

Mxa'an Ndiose kasiya 'in Saulo

¹ Ña'an ti msin' 'a ti' Saulo 'in nchga nten nu msñi cha' 'in X'naan. Ngwa 'a ti' Saulo ta yu nu ti'í 'in ne' kan', sa ña'an ya' nu kujwi yu 'in ne', ngwa ti' yu; kan' cha' ndyaa yu se'en ndi'in x'nan sti jo'o 'in ne' judío, ² cha' ngwa ti' yu kulo yu kityi chabiya' 'in, cha' tsaá skan' yu 'in nten nu msñi cha' 'in Jesucristo nde kichen Damasco. Ngwa ti' yu kwa'u yu kityi chabiya' kan' 'in ne' nu nka ndloo ni' lyaa 'in ne' judío la kan'. Lo'o ngwa ti' yu skan' yu 'in nten 'in Jesucristo kichen kan' bra kan', cha' xitukwi yu tyaan lo'o yu 'in ne' nde Jerusalén; ni siya nu ki'yu, ni siya nu kuna'an, ta'a nten kan' xñi su'wa yu 'in ne', ngwa ti' yu. ³ Msñi yu tuwiin ndyaa yu kichen Damasco bra kan'. Wa kala ti yu kichen kan', bra kan' siya' ti msti ska xaa tlyu 'in Ndiose se'en ndyaa yu; ña'aan se'en nduun Saulo ngu'ni xaa kan' lo yuu. ⁴ Mlyuu yu lyuu bra nu ynan yu cha' nu ykwi' Ni lo'o yu:

—Saulo, Saulo —ndukwin Ni—, ¿ni cha' lye 'a nxuun lo'o'ñ a?

⁵ —¿Ti ka lka nu'win a?, yu kula —ndukwin Saulo.

—Jesús lkañ —ndukwin Ni—. Nan nxuun lo'o'ñ lka cha'—ndukwin Ni—. Ti ykwii' ti ngi'nii ti'í lo'oo. Ña'an ti' ska toro, kwi' ngwaña'an lka nu'win; njiyi'in kiya' toro ti kwi' se'en nu ndyojo' ne' yka cha 'in i', kan' cha' lo'o kiya' i' ngi'ni ñu'un i' 'in i', ti ykwi' ti i'.

⁶ Lye 'a mchkwan Saulo cha' ytsen yu bra kan'.

—¿Ni sa ña'an nchka tii' cha' ku'niin a?, X'naän —ndukwin Saulo bra kan'.

—Tyituun ni —ndukwin Jesús 'in yu— cha' ti tsaa la nde kichen Damasco kwa. Nde kwa ndi'in ska nten nu kwa'u 'iin sa ña'an tñan nu ku'nii chabiya' 'ñaän.

⁷ Ytsen 'a ta'a nda'an Saulo, ja ngwa 'a chkwi' ne' bra kan'. Wa ynan ne' cha' nu ykwi' Jesús lo'o Saulo, ni siya ja na'an ne' ti lka nu nchkwi'. ⁸ Bra kan' mdyituun Saulo, mslaa yu kiloo yu; ja ngwa 'a ña'an yu, siya' ti ngwa tla xaa kiloo yu. Lo'o msñi xka nten ya' yu bra kan', chun' ja nchkan' tuwiin 'in yu, ndyaa lo'o ne' 'in yu nde kichen Damasco. ⁹ Snan tsan ngunun yu ska ni' ña'an ti; ja ska nan yku yu chun' snan tsan bra kan', ni siya chin' ti nan. Ja ska nan yi'o yu, lo'o xkwi' tla xaa kiloo yu.

¹⁰ Ti kwi' kichen Damasco ndi'in ska yu ki'yu nu msñi cha' 'in Jesucristo, Ananías naan yu. Ña'an ti' nchkwi' slaan, ngwaña'an ykwi' X'naan lo'o Ananías kan':

—¡Ananías! —ndukwin Ni.

—Nde ti ndi'iin, X'naän —ndukwin Ananías.

¹¹ —Yaa lyaa tu' na'an tyi Juda nu ndukwa tu'wa tuwiin ñi kan' —ndukwin X'naan 'in Ananías—, yaa kunichaa' 'in ne' kan' si ndi'in Saulo nu lka ne' kichen Tarso nde kwa. Nchka tiän' cha' tsaa se'en ndi'in yu kan', chun' ndi'in yu nchkwi' yu lo'o Ndiose Stian ni. ¹² Lo'o wa y'ni Ndiose cha' ykwi' sla yu; laja sla yu na'an yu cha' nu'win ndyaa se'en ndi'in yu cha' ku'nii jo'ó 'in kiloo yu, cha' xtyaa yaa' chun' yu cha' chkaa kiloo yu xiya'.

13 —X'naän —ndukwin Ananías 'in Ni—, tyun ya' wa ynen cha' 'in Saulo kan', cha' tlá 'a ngi'ni yu 'in nten nu wa yten cha' 'iin nde kichen Jerusalén.

14 Lo'o ni, wa mdiyan yu kichen re, ndi'ya yu kityi chabiya' nu mda x'nan sti jo'o cha' skan' yu 'wa, ta'a ba nu msñi ba cha' 'iin, chun' ngi'ni tnun ba 'iin.

15 Mxkwen X'naan 'in Ananías bra kan':

—Ndi'in cha' tsaá se'en ndi'in Saulo kan' —ndukwin Ni 'in yu—. Wa nguloún suwiin 'in yu cha' ku'ni yu tñan 'ñaän —ndukwin Ni—. Tsaá yu se'en ndi'in ne' xka la'a tsu', tsaá yu tloo nu nka x'nan ne' tijyu' kan', lo'o tsaá yu se'en ndi'in ta'a wan, ne' Israel. Kan' chkwi' yu cha' 'ñaän lo'o nchga nten se'en tsaá yu, kan' tñan ndi'in cha' ku'ni yu cha' 'ñaän. 16 Kwa'uún 'in yu sa ña'an nu tí' nu tyijin yu laja nu chkwi' yu cha' 'ñaän lo'o nten.

17 Bra kan' ndyaa Ananías se'en ndi'in Saulo tu' na'an tyi Juda kan'. Yten Ananías ni' ña'an, mstyá ya' yu chun' Saulo, ykwi' yu lo'o bra kan':

—Saulo, ta'aän —ndukwin yu—. Ti kwi' Jesu-cristo nu nka X'naan wa ngwa'u tloo 'iin tuwiin se'en ndijyaan kichen re. Lo'o ni, wa ngulo X'naan tñan 'ñaän cha' kaän se'en ndi'iin re, cha' ku'niin jo'ó kiloo, cha' ka ña'aan xiya'; kan' cha' ndijyaän se'en ndi'iin ni, cha' lo'o kanun Tyi'i Ndiöse ni' kasiya 'iin.

18 Bra nu ngala xaa kiloo Saulo xiya', mske' ti' yu cha' wa mdo'o ska nan kiloo yu; ña'an ti' ska yu'we kijin, ngwaña'an ngwa nan, mske' ti' yu. Bra ti nchkaa kiloo yu bra kan', na'an su'we yu xiya'. Mdukwatya Ananías 'in yu bra kan'.

19 Lo'o yku Saulo chin' cha' ka ngula ti' yu xiya' bra kan'; ngwaña'an tyukwi ña'aan yu ngwa su'we yu. Bra kan' nganun yu xi'i, mdi'in yu lo'o nten 'in Jesucristo nde kichen Damasco kan'.

Ykwi' Saulo cha' 'in Jesucristo lo'o ne' kichen Damasco

20 Bra ti mdyisnan Saulo nda'an yu nchga ni' lyaa 'in ne' judío kichen kan', ngwa'u yu 'in ne' cha' chañi lka Jesús ska ti nu lka Sñi' Ndiose.

21 Ka'an 'a cha' mda'an tiye ne' xa nu ynan ne' cha' kan'.

—¿Ta si'i ti kwi' Saulo kwa nu lye 'a y'ni nu ti'i 'in nten 'in Jesucristo nde kichen Jerusalén a? —ndukwin ne' 'in ta'a ne'—. ¿Ta si'i yu kwa nu wa mdiyan kichen re cha' skan' 'in nten kan', cha' ka biya' 'in ne' tloo x'nan sti jo'o a?

22 Lo'o ni, lye la ngwa'u Saulo cha' 'in ne' cha' chañi lka Jesús ti kwi' Krixtu nu wa msu'wa Ndiose 'in cha' nu mdiyan yu lo chalyuu. Ja mjwi cha' nu xkwen ne' judío 'in Saulo bra kan', ta'a ne' judío nu ndi'in kichen Damasco kan'.

Mdo'o Saulo laja ne' judío

23 Wa mdijin tyun tsan, xa nu mskan' ne' judío cha' lo'o ta'a ne' cha' kujwi ne' 'in Saulo. 24 Lo'o mgii ti' Saulo cha' ngwa ti' ne' kujwi ne' 'in yu. Wa ndiya ska lo'oo tlyu ti tyi'iin tu'wa kichen kan'; xkwi' kee ndya' lo'oo kan', lo'o kwan 'a lo'oo kan'. Nchga tu'wa lo'oo kan' mdi'in ne' kwan tsan lo'o tla cha' xñi ne' 'in Saulo. 25 Ngwa ska tla, ndyaa chin' nten nu ndyaa ña'an ti' 'in Jesucristo; mskwen ne' ke lo'oo kan', cha' kulo ne' 'in Saulo chun' lo'oo bra kan'. Yten Saulo ni' ska xkuwi tnun, bra kan' mdi'ya ne' 'in Saulo ni' xkuwi xka

chun' lo'oo lo'o ti su bra kan'; mdo'o yu ni' xkuwi bra kan', msñi yu tuwiin ndyaa yu bra kan'.

Ngala Saulo nde kichen Jerusalén

²⁶ Lo'o mdiyan Saulo nde kichen Jerusalén bra kan', ngala yu se'en ndi'in nten 'in Jesucristo kichen kan'. Lo'o ytsen 'a ne' kan' 'in Saulo, cha' ja ya tsaá ña'an ti' ne' kan', cha' chañi cha' wa yten yu cha' 'in Jesús. ²⁷ Lo'o ndyaa lo'o Bernabé 'in yu se'en ndi'in ne' nu y'ni xa'an cha' 'in Jesucristo ti kulo.

—Wa na'an Saulo re 'in ti kwi' nu nka X'naan —ndukwin Bernabé 'in ne'—. Wa na'an yu 'in Jesús xa nu yaa yu nde kichen Damasco, ykwi' Ni lo'o yu bra kan' —ndukwin—. Lo'o ni, ja ntsen Saulo ni, ndu'u yu nchga cha' 'in Jesucristo 'in ne' kichen kan'.

²⁸ Ndyaa ña'an su'we ti' ne' cha' nu ykwi' Bernabé cha' 'in Saulo bra kan', kan' cha' nganun Saulo lo'o ne' Jerusalén cha' ta'a nda'an ne' tñan lka yu ni. ²⁹ Lo'o ja ntsen yu, ykwi' yu nchga cha' 'in Jesús lo'o ne' kichen kan'. Lo'o ndi'in chin' ne' judío nu nchkwi' cha' griego, ykwi' ne' kan' lo'o Saulo bra kan'; lye 'a msuun ne' lo'o yu bra kan', lo'o ngwa ti' ne' kan' kujwi ne' 'in yu. ³⁰ Mgi ti' Saulo lo'o ta'a nda'an yu cha' nchka ti' ne' kan' kujwi ne' 'in yu, kan' cha' mdo'o ne' ndyaa lo'o ne' 'in yu nde kichen Cesarea. Ykwi' ne' lo'o yu cha' su'we la si tyaa yu nde kichen Tarso, se'en lka kichen tyi yu.

³¹ Lo'o ndyaa ti'in tiin ti nten 'in Jesucristo bra kan', ni siya nde lo yuu nu kwenta 'in Judea, ni siya lo yuu 'in Galilea, ni siya lo yuu 'in Samaria; nchga tsan ngi'ni xa'an la ne' cha' 'in Jesucristo. Ngi'ni tnun ne' 'in Jesús, lo'o ngi'ni ne' nchga tñan

nu nchka ti' Ndiose nu nka X'naan cha' ku'ni ne'. Kwi' Tyi'i Ndiose nda jwersa 'in ne' kan', lo'o ti ka'an la nten msñi cha' 'in Jesús bra kan'.

Y'ni Tyu jo'ó 'in Eneas

³² Lo'o Tyu kan', mda'an yu se'en ndi'in nchga nten nu wa yten cha' 'in Jesucristo, mda'an yu kichen se'en ndi'in ne' kan'. Mdiyan yu se'en ndi'in nten 'in Jesucristo kan' kichen Lida bra kan'. ³³ Kwi' kichen kan' ndi'in ska yu ki'yu ti'í, Eneas naan yu; wa nchkun' tyukwin yu, wa snu' yijan nskwa yu lo ki'yan. ³⁴ Ykwi' Tyu lo'o yu ti'í bra kan':

—Eneas —ndukwin—, wa y'ni Jesucristo cha' nchkaa —ndukwin—. Kan' cha' tyituun ni, tyukwaan ki'yan kwa 'iin.

Bra ti mdyituun Eneas bra kan'. ³⁵ Nchga nten na'an 'a ne' 'in Eneas, cha' nchkaa yu; na'an ne' ta'a kichen tyi yu, lo'o ne' kichen Sarón na'an ne' 'in yu. Lo'o msñi ne' cha' 'in X'naan Jesús, ngulo chun' ne' cha' xa'an nu ndi'in ni' kasiya 'in ne' bra kan'.

Ndyu'u Dorcas xiya'

³⁶ Nde kichen Jope ndiya ska nu kuna'an nu naan Tabita, kwi' nten 'in Jesucristo lka kan'. Dorcas nchkwi' ne' griego 'in nu kuna'an kan'. Su'we 'a tiye nu kuna'an kan', su'we 'a mdaya' 'in nchga ne' ti'i. ³⁷ Kwi' bra nu ndi'in Tyu kichen Lida, msñi ska kicha 'in nu kuna'an kan', ngujwi bra kan'. Bra wa mdyii mxta ne' chku 'in ayman kan', bra kan' ndyaa lo'o ne' 'in mstyia ne' 'in xka ni' ña'an kwan. ³⁸ Wa ynan ne' cha' ndi'in Tyu kichen Lida, kan' cha' ngunin nten 'in Jesucristo 'in tukwa nten cha'

tsaa ne' chkwi' ne' lo'o Tyu si ka kan yu bra ti, cha' kwi' se'en ti kichen Jope ndi'in kichen Lida kan'. Mdiyan ne' se'en ndi'in Tyu bra kan', ykwi' ne' lo'o yu:

—Ku'nii cha' su'we kaan kichen Jope lo'o ba bra ti —ndukwin ne' 'in Tyu bra kan'.

³⁹ Bra ti mdo'o Tyu ndyaa yu lo'o ne' bra kan'. Bra nu mdiyan ne' tu'wa na'an kan', ngwa'u ne' 'in Tyu la se'en nskwa ayman kan'. Ndi'in nchga nu kuna'an nu nganun ska ti se'en nskwa ayman, nnan 'a ne' ndi'in ne' cha' wa ngujwi ayman kan'. Ytsa' ne' 'in Tyu cha' ka'an 'a cha' su'we wa y'ni ayman kan' lo'o ne', lo'o ngwa'u ne' 'in yu nchga te' nu wa mxkwan ayman kan', cha' mda xu'we 'in ne' ti'i. ⁴⁰ Ykwi' Tyu lo'o ne' bra kan':

—Tyo'o wan chin' nde chun' na'an —ndukwin yu 'in ne'.

Xa nu mdyii mdo'o ne' chun' na'an, bra kan' mduun xtyin' Tyu ykwi' yu lo'o Ndiose. Mdyii ykwi' yu lo'o Ndiose, bra kan' ndyaa yu se'en nskwa ayman kan', ykwi' yu lo'o ayman kan' bra kan':

—Tabita —ndukwin yu—, tyituun ni.

Lo'o siya' ti mslaa Tabita kiloo, na'an 'in Tyu, bra ti mdyitukwa bra kan'. ⁴¹ Msñi Tyu ya', mxituun yu 'in, kan' msi'ya yu 'in ne' nu ndi'in chun' na'an. Bra ti ndyaan nten 'in Jesucristo kan' ni' ña'an, lo'o nchga nu kuna'an ti'i kan', na'an ne' 'in Tabita cha' wa ndyu'u xiya'. ⁴² Nchga ne' kichen Jope, nduwe 'a ti' ne' bra nu ynan ne' sa ña'an ngwa cha' 'in nu kuna'an kan'. Ka'an 'a ne' kan' msñi ne' cha' 'in X'naan Jesús bra kan'. ⁴³ Nganun Tyu tyun tsan

kichen Jope bra kan'; tu' na'an tyi Simón nu nka kwityi kijin, la kan' nganun yu.

10

Ykwi' Tyu lo'o Cornelio

¹ Kichen Cesarea ndi'in ska yu ki'yu nu naan Cornelio. Nka yu capitán 'in ska ta sndaru nu nchkwi' nten cha' ne' Italiano lka ne'. ² Ngi'ni tnun Cornelio kan' 'in Ndiose nu tlyu la ti lo'o nchga ta'a ndi'in yu, ni siya ne' xka la'a tsu' lka yu. Su'we 'a tiye yu, ndaya' 'a yu 'in ne' judío nu ti'i. Nchga tsan ndi'in yu nchkwi' yu lo'o Ndiose. ³ Lo'o mdiya ska tsan mdiyan ska angajle se'en ndi'in yu, bra wa snan siin mdiyan angajle kan'. Ña'an ti' nchkwi' sla ti yu, ngwaña'an ngwa cha' kan'. Ykwi' angajle kan' lo'o yu bra kan':

—¡Cornelio! —ndukwin angajle 'in yu.

⁴ Ytsen 'a Cornelio cha' na'an yu 'in angajle kan'.

—X'naññ —ndukwin yu—, ¿ni sa ña'an tñan nchka tii' cha' ku'niñ a?

—Wa ynan Ndiose cha' nu wa ykwii' lo'o Ni —ndukwin angajle kan'—. Kwi' ngwaña'an, wa na'an Ni cha' su'we 'a ngi'nii lo'o ne' ti'i, kan' cha' ndyu'wi ti' Ndiose 'iin. ⁵ Lo'o ni, kuloo tñan 'in nten 'iin cha' tsa ne' kichen Jope. Kichen kan' ndi'in ska yu ki'yu nu naan Simón, Tyu lka nin yu. ⁶ Wa ngala yu tu' na'an tyi xka Simón nu nka kwityi kijin, nu ndukwa na'an tyi kwi' se'en ti tu'wa tyi'a tuj'o'o. Katsa' Tyu Simón kan' ska cha' 'iin, ni sa ña'an tñan ndi'in cha' ku'nii.

⁷ Mdo'o angajle kan', ndyaa bra kan'. Lo'o kan' msi'ya Cornelio 'in tukwa msu 'in yu, lo'o ska sndaru nu ngi'ni tñan 'in yu; lo'o sndaru kan'

ngi'ni tnun 'in Ndiose. ⁸ Kan' ytsa' Cornelio 'in ta'a snan ne' kan' nchga cha' nu ngwa 'in yu ti tsan la; lo'o ngulo yu tñan 'in ne' cha' tsaa ti'in ne' 'in Tyu nde kichen Jope bra kan'.

⁹ Ngwi'ya xaa xka tsan, ti mda'an ne' tuwiin nde kichen Jope. Xa wa mdiya ndi'ya kwan, wa ndla ti kala ne' kichen kan'. Ti kwi' bra kan' mxkwen Tyu ndyaa yu ke na'an cha' chkwi' yu lo'o Ndiose. Ykwa 'a ke na'an kan'. ¹⁰ Lo'o ndukwa Tyu ngite' 'a ti' yu ku yu tyija bra kan'; wa mdyisnan ndikee' ne' skwa, ti chin' ti lyiji kee' ran. Kwi' bra kan' ngwi'ya sla yu, ykwi' sla yu bra nu ndukwa yu ke na'an kan'. ¹¹ Nde ña'an ngwa cha' nu ykwi' sla yu. Na'an yu ni' kwan, na'an yu cha' wa mslaa Ndiose ni' kwan; nde kwa ndukwi ña'an ti' ska te' tnun 'a. Ta'a jakwa nskan te' kan' nchkan' ti su cha' ndukwi ran, ngwi'ya te' kan' lyuu. Ngwaña'an ykwi' sla yu, mske' ti' yu. ¹² Tyun 'a 'ni kuxi nsu'wi ni' te' nu ngwi'ya lyuu kan'. Ndiya 'ni nu ndukwa kiya', ndiya 'ni nu ndukwa jlu'we, ndiya kunan. ¹³ Lo'o ynan Tyu cha' nchkwi' Tyi'i Ndiose lo'o yu bra kan', mske' ti' yu:

—Tyu —ndukwin Ni 'in yu—, kujwii lyaa 'ni kwa cha' kuu 'in i'.

¹⁴ —Ja nchka 'ñaän, X'naän —mxkwen Tyu 'in Ndiose—. Ja ya siya' kuün kuna' 'ni kwa, 'ni chen ña'an kwa, nu ja luwi cha' 'ware.

¹⁵ Xiya' ykwi' Ndiose lo'o yu bra kan':

—Ja su'we chkwii' cha' 'ni chen ña'an lka kwa, xa wa ndukwin Ndiose cha' luwi i'.

¹⁶ Snan ya' ykwi' Ndiose lo'o Tyu ngwaña'an, bra kan' mdo'o te' kan' ndyaa ni' kwan xiya', ña'an ti ndukwi ran lo ti su kan'. ¹⁷ Laja nu nduwe 'a ti'

Tyu, cha' ja ngwa biya' ti' yu ni cha' lka ykwi' sla yu ngwaña'an, bra kan' mdiyan ne' kan' tu' na'an; ti kwi' ta'a snan nten nu wa ngulo Cornelio tñan 'in ne' cha' tsa'a ne'. Mnicha' ne' 'in ne' kichen la nde ya' ndukwa na'an tyi Simón nu nka kwityi kijin, kan' cha' mjwi tuwiin 'in ne' mdiyan ne' tu' na'an tyi yu. ¹⁸ Lo'o kwen msi'ya ne' 'in nu nka na'an tyi se'en ndi'in Tyu Simón. ¹⁹ Laja bra nu ka'an 'a cha' nda'an tiye Tyu ni cha' ykwi' sla yu ngwaña'an, ykwi' Tyi'i Ndiose lo'o yu bra kan':

—Wa mdiyan snan nten nda'an naan ne' 'iin —ndukwin Ni 'in Tyu se'en ndukwa yu ke na'an kan'—. ²⁰ Ki'yaa lyaa lyuu re, cha' tsa'a lo'o ne' re 'iin ska se'en. Ja kuwe tii' cha' 'in ne', na' nguloŋn tñan 'in ne' cha' kan ne' nde re.

²¹ Bra ti ngwi'ya Tyu lyuu cha' chkwi' lo'o ne' kan' bra kan':

—Ti kwiin' lkaän nu nda'an naan wan 'ñaän —ndukwin Tyu 'in ne'—. ¿Ni sa ña'an tñan nchka ti' wan cha' ku'niin a?

²² —Ngulo yu kula Cornelio tñan 'wa cha' kan ba nde re —ndukwin ne' 'in Tyu—. Su'we 'a tiye Cornelio kan', ngi'ni tnun yu 'in Ndiose nu tlyu la ti, lo'o su'we 'a nchkwi' nchga ne' judío ta'a wan cha' 'in yu kula kan'. Wa ykwi' angajle lo'o Cornelio cha' su'wa yu 'wa kan ba nde re, kan y'ya ba 'wan cha' tsaan la se'en ndi'in yu kula kan', nde kichen Cesarea. Ndi'in cha' kunan Cornelio kan' nchga cha' nu chkwi' wan lo'o yu.

²³ —Tyan wan ña'an —ndukwin Tyu 'in ne'—. Ndiya se'en kaja' wan nde re. La tyaa tsaan nde kwa.

Ngwi'ya xaa xka tsan, bra kan' mdo'o ne' kichen Jope ndyaa ne' bra kan'. Lo'o tukwa snan nten 'in

Jesucristo nu ta'a kichen tyi Simón ndyaa lo'o ne' kan'.

²⁴ La mda'a tukwa tsan ngala ne' kichen Cesarea. Mdi'in ta Cornelio 'in ne'; wa lka ndyo' ti'in nten na'an tyi yu, nchga nten ta'a yu kula lo'o ta'a nda'an ti ne'. ²⁵ Bra nu mdiyan Tyu tu' na'an tyi Cornelio, bra kan' mdo'o yu kula kan' ndyaa yu nde chun' na'an, mduun xtyin' yu tloo Tyu cha' ku'ni tnun yu 'in yu, ngwa ti' Cornelio, sa ña'an ngi'niin tnuan 'in Ndiose. ²⁶ Bra ti msñi Tyu ya' Cornelio, mxituun yu 'in yu kula kan' bra kan'.

—Tyaa tuun lyaa, yu kula —ndukwin Tyu 'in yu—, chun' ta'a tyukwaan lkaan nten chalyuu ti.

²⁷ Ti nchkwi' la Tyu lo'o ne' xa nu ndyaa ne' ni' ña'an kan'. Lo'o na'an Tyu cha' wa ka'an nten ndyo' ti'in ni' ña'an kan'. ²⁸ Ykwi' yu lo'o ne' kan' bra kan':

—Jlyo ti' wan cha' lka ba ne' judío, lo'o ja nsu'wi chabiya' 'wa, cha' tyo' ti'in ba lo'o wan, ne' xka la'a tsu' —ndukwin Tyu 'in ne'—. Ja nsu'wi chabiya' sten ba ni' ña'an 'in ne' xka la'a tsu' —ndukwin—. Lo'o ni, wa ngwa'u Ndiose 'ñaän cha' ja su'we chkwii'n' cha' 'in xka la nten kan', cha' nten xa'an lka ne', cha' si'i nten luwi lka ne', ni siya ne' xka la'a tsu' lka ne'. ²⁹ Kan' cha' ndijyaän nde re ni. Bra nu mdiyan msu 'iin se'en ndi'iin, bra ti mdo'oün ndijyaän lo'o ne' nde re; ja ykwiin' 'aän lo'o msu kan'. Kan' cha' ni, ¿ni sa ña'an tñan nchka ti' wan cha' ku'niin a?

³⁰ Mxkwen Cornelio 'in Tyu bra kan':

—Wa ngwa jakwa tsan ykwiin' lo'o Ndiose ni' ña'an re —ndukwin 'in Tyu—, lo'o bra ti mdiyan ska nten se'en ndi'iin. Lku' yu te' ngaten, luwi

'a xaa lo te' kan'. Bra wa snan siin mdiyan yu kan', bra nu ja ya kuŋn tyija bra kan'. ³¹ Ykwi' yu kan' lo'oŋn: “Cornelio” ndukwin yu, “wa ynan Ndiose cha' nu ykwii' lo'o Ni, wa na'an Ni cha' su'we 'a ngi'nii lo'o ne' ti'i; kan' cha' ndyu'wi ti' Ndiose 'iin. ³² Lo'o ni, kuloo tñan 'in nten 'iin cha' tsaa ne' kichen Jope. Kichen kan' ndi'in ska yu ki'yu nu naan Simón. Tyu lka nin yu. Tsaa ytsa' ne' 'in yu cha' kan yu nde re. Ndi'in yu na'an tyi xka Simón nu nka kwityi kijin nu ndukwa na'an tyi kwi' se'en ti tu'wa tyi'a tujo'o. Xa nu tiyan yu nde re, kwa'u yu ska cha' nu su'we 'a 'iin.” ³³ Ngwaña'an ndukwin nten kan' 'ñañ —ndukwin Cornelio—. Kan' cha' bra ti nguloŋn tñan 'in msu 'ñañ cha' tsaa ne' nde se'en ndi'in wan. Lo'o su'we 'a nka tiyeen ni, cha' wa mdiyan wan se'en ndi'iin; kan' cha' wa ndyo' ti'in ta'a ba ska se'en ti chabiya' 'in Ndiose, cha' kunan ba nchga cha' nu wa ytsa' Ndiose 'wan cha' chkwi' wan lo'o ba.

Cha' nu ykwi' Tyu lo'o ne' se'en ndi'in Cornelio

³⁴ Kan' mdyisnan Tyu ngwa'u yu 'in ne' kan':

—Wa nchka biya' tiän' ni, cha' su'wa 'a ngi'ni Ndiose lo'o nchga nten chalyuu —ndukwin—.

³⁵ Su'we 'a nka tiye Ndiose ña'an Ni 'in nchga nten chalyuu nu tyukwi ti tiye ngi'ni tnun 'in Ni, nten nu ngi'ni nchga cha' nu ndiya ti' Ni. ³⁶ Wa ytsa' Ndiose 'wa nu lka ba ne' Israel, cha' ka tyi'in tiin ti nten chalyuu chun' tñan nu y'ni Jesucristo, nu lka X'nan nchga nten. ³⁷ Jlyo su'we ti' wan nchga cha' nu mdijin nu ngwa s'ni lo yuu re, kichen tyi ne' judío. Ti kulo ykwi' Xuwa cha' kan' lo'o nten xa nu mdukwatya yu 'in ne', kan' ngwa'u Jesús cha'

kan' 'in ne' judío ta'a ba nde Galilea. Nde loo la ngwa'u Jesús cha' kan' 'in nchga ne' Israel ta'a ba nde kichen tyi ba. ³⁸ Jlyo ti' wan sa ña'an mdi'in Jesús lo chalyuu, ti kwi' Jesús Nazaret. Wa ngulo suwi Ndiose Sti yu 'in yu, lo'o ti mda la Ni jwersa 'in Jesús bra nu mdiyan Tyi'i Ndiose ña'aan chun' yu. Nchga se'en mda'an yu y'ni yu cha' su'we lo'o nten; kwi' ngwaña'an, y'ni yu cha' nchkaa ne' nu ti'í 'a, ni siya nten nu msñi kwi'in kuxi 'in. Ngwaña'an y'ni Jesús tñan, cha' mdaya' 'a Ndiose 'in yu. ³⁹ Wa na'an ba nchga tñan nu y'ni Jesús nde kichen Jerusalén, lo'o tñan nu y'ni yu nde kichen tyi ne' judío ta'a ba. Wa mda'an ba lo'o yu, kan' cha' chañi cha' nu nchkwi' ba lo'o wan. Chun' ndi'in la msñi nten 'in Jesús, mji'in ka'an ne' 'in yu lo wsi; ngwaña'an ngujwi yu bra kan'. ⁴⁰ Xa wa mda'a snan tsan, bra kan' y'ni Ndiose cha' ndyu'u Jesús xiya'. ⁴¹ Nde loo la mdo'o tukwa yu nde se'en ndi'in ba; ja na'an nchga nten kichen kan' 'in yu, wa ka ti nten ta'a ba na'an ba 'in yu. Kwi' ngwaña'an, wa ngulo suwi Ndiose 'wa cha' kwa'u ba cha' 'in Ni 'in nten, chun' na'an ba 'in Jesús cha' ndyu'u yu xiya'. Su'wa ti yku ba lo'o yu bra kan'. ⁴² Ti bra kan' ngulo Jesús tñan 'wa cha' katsa' ba cha' nu ñi 'in Ni 'in nten, cha' wa ngulo Ndiose Sti yu tñan 'in Jesús, cha' ku'ni biya' 'in nchga nten chalyuu, ni siya wa ngujwi ne', ni siya ti lu'u ne'. ⁴³ Wa ngwa'an ayman kula 'wa cha' 'in Ndiose lo kityi nu ngwa s'ni; nchga kityi kan' nchkwi' cha' ndi'in cha' kan ska nten nu tnun nchka lo chalyuu nde loo la; kan' lka nu ku'ni tyii ki'ya nu ndi'in 'in nchga nten, bra nu xñi ne' cha' 'in yu, nchkwi' cha' nu ndukwa lo kityi kan'. Nan wa yan yu nu tnun

nchka kan' lo yuu re ni, Jesús naan yu kan'.

Nganun Tyi'i Ndiose ni' kasiya 'in ne' xka la'a tsu'

⁴⁴ Ti nduun Tyu nchkwi' lo'o ne' bra kan', mdiyan Tyi'i Ndiose ni' kasiya 'in nchga nten nu ynan cha' nu ykwi' Tyu lo'o ne'. ⁴⁵ Nduwe 'a ti' nten 'in Jesucristo ta'a nda'an Tyu. Ne' judío lka ne' kan', kan' cha' nduwe 'a ti' ne' cha' lo'o nten xka la'a tsu', mda Ndiose Tyi'i Ni cha' kanun ni' kasiya 'in ne'. ⁴⁶ Jlyo ti' ne' judío kan', cha' chañi cha' mda Ndiose Tyi'i Ni 'in Cornelio lo'o ta'a yu, cha' ynan ne' cha' nchkwi' ne' kan' cha' nu nchkwi' ne' xka kichen tijyu', ni siya ja ya chkwi' ne' ngwaña'an nu ngwa xkan'. Lo'o lye 'a ngi'ni tnun ne' kan' 'in Ndiose bra kan'. Ykwi' Tyu lo'o ta'a nda'an yu:

⁴⁷ —Sa ña'an ngwa bra nu nganun Tyi'i Ndiose ni' kasiya 'ñaan, kwi' ngwaña'an nganun Tyi'i Ndiose ni' kasiya 'in ne' re ni —ndukwin Tyu 'in ta'a nda'an yu—, kan' cha' su'we la si tukwatyaan 'in ne' re.

⁴⁸ Lo'o ykwi' Tyu lo'o Cornelio lo'o ta'a yu bra kan':

—Su'we la si tukwatya ba 'wan ni, chabiya' 'in Jesucristo, cha' ka biya' ti' nten kichen re cha' nten 'in Jesucristo lka wan.

Xa wa ngwa cha' kan', lye ngunin ne' 'in Tyu cha' ti kanun la yu tukwa snan la tsan lo'o ne'.

11

Ykwi' Tyu lo'o nten 'in Jesucristo nde Jerusalén

¹ Wa ynan ka'an nten nde lo yuu 'in Judea, cha' lo'o ne' xka la'a tsu' wa msñi ne' cha' 'in Jesús bra

kan'; wa ynan ne' nu y'ni xa'an cha' 'in Jesucristo ti kulo, lo'o wa ynan nchga nten 'in Jesucristo nu ndi'in la kan'. ² Kan' cha' bra nu mxitukwi Tyu ndyaan yu kichen Jerusalén, ndyukwa ta'a yu lo'o chin' ne' judío nu msñi cha' 'in Jesús, ni siya ti ndukwa 'a ne' cha' kula 'in ne' ta'a judío. ³ Lo'o mnicha' ne' 'in Tyu bra kan':

—¿Ni cha' lka ndyaa se'en ndi'in ne' xka la'a tsu' a? —ndukwin ne' 'in Tyu—. ¿Ni cha' lka ykuu su'wa ti lo'o ne' kan' a?

⁴ Lo'o ytsa' Tyu 'in ne' sa ña'an ngwa cha' xa nu ndyaa yu se'en ndi'in ne' kan':

⁵ —Ngwa ska tsan mdi'iin kichen Jope —ndukwin Tyu—. Bra nu nchkwiin' lo'o Ndiose, bra kan' ykwi' slaän. Laja nu ykwi' slaän, bra kan' na'aän kwi'yaän nde ni' kwan; ña'an ti' ndukwi ska te' tnun, ngwaña'an ña'an nan nu ndijyan ni' kwan ngwi'ya lyuu re. Ta'a jakwa nskan te' kan' mchkan' tukwi ti su. Ngwaña'an ñi mdiyan te' kan' ndyaa ti'in lyuu nde se'en mdi'iin. ⁶ Kan' na'aän nchga nan nu nsu'wi ni' te' kan', na'aän cha' nsu'wi tyun lo 'ni: nsu'wi 'ni nu ndukwa kiya', nsu'wi 'ni tlá, nsu'wi kunan lo'o nsu'wi 'ni ndukwa jlu'we. ⁷ Bra kan' ykwi' Ndiose lo'oün: “Tyu” ndukwin Ni, “kujwii lyaa 'in 'ni kwa cha' kuu 'in i'.” ⁸ Bra ti mxkweën 'in Ni: “Ja nchka 'ñaän kuün 'ni nu ngwaña'an, X'naän” ndukwiin 'in Ndiose. “Ja ya siya' kuün 'ni chen ña'an kwa, kwi' nu nchkwi' bare cha' ja su'we ku ba 'ni nu ja luwi, nu ngwaña'an.” ⁹ Xiya' ynen ykwi' Ni nde ni' kwan: “Ja su'we chkwii' cha' 'ni chen ña'an lka i' kan', xa wa ndukwin Ndiose cha' 'ni luwi lka i'.” ¹⁰ Snan ya' mdijin cha' kan' se'en mdi'iin,

bra kan' mxitukwi te' kan' ndyaa ni' kwan xiya'.
 11 Bra ti mdiyan snan nten tu' na'an se'en mdi'iin
 bra kan'. Wa ngulo ska ne' kichen Cesarea tñan
 'in ne' kan', cha' tsa'a ne' se'en mdi'iin. 12 Ykwi'
 Tyi'i Ndiose lo'o'oun bra kan', cha' ja kuwe 'a tiän',
 cha' su'we tsa'aän lo'o ne' kan'. Ta'a skwa nten re
 ndyaa ne' lo'o'oun se'en ndi'in nten kan' nde kichen
 Cesarea. 13 Xa wa mdiyan ba ni' ña'an kan', ykwi'
 yu kula kan' lo'o ba sa ña'an ngwa cha' kan'. Wa
 na'an yu ska angajle nu yten ni' ña'an 'in yu cha'
 katsa' ska cha' 'in yu: “Kuloo tñan 'in msu 'iin”
 ndukwin angajle 'in yu kula kan', “cha' tsa'a msu
 kichen Jope, cha' tsa'a ti'in ne' 'in Tyu Simón cha'
 kan yu nde re. 14 Ti kwi' Simón kan' katsa' ska cha'
 'wan, lo'o nchga ta'a wan, sa ña'an ka kulaa Ndiose
 'wan 'in nchga cha' kuxi.” Ngwaña'an ndukwin
 angajle kan' 'in yu kula kan'. 15 Lo'o ngala ba tu'
 na'an tyi ne' kan', mdyisnaän ngwa'uün cha' kan'
 'in ne', lo'o bra ti ngwi'ya Tyi'i Ndiose ni' kasiya
 'in ne'. Kwi' sa ña'an nu nganun Tyi'i Ndiose
 ni' kasiya 'ñaan nu ngwa ti kulo, kwi' ngwaña'an
 nganun Tyi'i Ndiose ni' kasiya 'in ne' kan' bra
 kan'. 16 Ndyu'wi tiän' bra kan', cha' ti ngwa s'ni
 la ykwi' X'naan cha' re lo'o'oun: “Nu ngwa s'ni la
 mdukwatya Xuwa 'in nten lo'o tyi'a ti” ndukwin
 Ni, “lo'o ni, xka ña'an ku'ni Ndiose. Ku'ni Ni cha'
 ka luwi ni' kasiya 'wan bra nu kanun Tyi'i Ndiose
 ni' kasiya 'wan.” 17 Sa ña'an mda Ndiose Tyi'i Ni
 'ñaan, kwi' ngwaña'an nda Ndiose Tyi'i Ni 'in ne'
 xka la'a tsu' xa wa msñi ne' cha' 'in Jesucristo nu
 nka X'naan; kan' cha' ja su'we si chkwian' cha' ja
 su'we tñan nu wa y'ni Ndiose sikwa.

18 Bra nu ynan ne' cha' nu ykwi' Tyu lo'o ne', ja

ngwa 'a xkwen ne' 'in Tyu. Bra kan' y'ni tnun ne' kan' 'in Ndiose, ykwi' ne' lo'o Ni bra kan':

—iNdiose Sti ba, su'we 'a y'nii lo'o ne' xka la'a tsu', ni siya ja lka ne' kan' judío —ndukwin ne' 'in Ndiose—. Nu'win y'nii cha' ka jyu'u ti' ne' 'in nchga cha' kuxi nu ndi'in 'in ne', cha' kaja chalyuu nu ja tsaa tii 'a 'in ne' kan'!

Nten 'in Jesucristo nu ndi'in kichen Antioquía

¹⁹ Chun' ndi'in la chin' xa wa yjwi nten 'in Steba, kan' ngwa ti' ne' judío ta ne' nu ti'í 'in nchga nten nu ndi'in cha' 'in lo'o Jesús; kan' cha' tyun 'a nten 'in Jesús mdo'o ne' ndyaa ne' tijyu'. Ndyaa ne' nde lo yuu nu kwenta 'in Fenicia, xka ta ta'a ne' ndyaa lo yuu 'in Chipre, lo'o mdiya ne' nu ndyaa ne' kichen Antioquía. Nchga se'en mdiyan ne' ngwa'u ne' cha' su'we 'in Jesucristo 'in ne' judío ta'a ne', lo'o ja ngwa'u ne' cha' kan' 'in xka la nten nu lka ne' nu ngwa tyi kichen kan'. ²⁰ Nde loo la ndyaa xka ta nten 'in Jesús kichen Antioquía, ne' nu mdo'o lo yuu 'in Chipre lo'o ne' nu mdo'o lo yuu 'in Cirene lka ne' kan'. Ngwa'u ne' kan' cha' su'we 'in Jesucristo 'in nchga nten kichen kan', ni siya ne' judío, ni siya xka nten. ²¹ Tnun 'a chabiya' nsu'wi 'in ne' kan' chabiya' 'in Jesús nu nka X'naan, kan' cha' yten ka'an nten cha' 'in Ndiose, ngulaa ya' ne' cha' kuxi nu lye 'a nsu'wi tiye ne' nu ngwa xkan' bra kan'.

²² Lo'o ynan ta'a nten 'in Jesucristo nu ndi'in nde Jerusalén cha' kan', kan' cha' msu'wa ne' 'in Bernabé cha' tsaa yu nde kichen Antioquía kan'. ²³ Lo'o mdo'o Bernabé ndyaa yu, mdiya yu kichen kan', na'an yu sa ña'an cha' su'we nu wa y'ni Ndiose

lo'o ne' kan'. Su'we 'a ngwa tiye Bernabé bra kan'. Ykwi' yu lo'o nchga nten 'in Jesucristo la kan', cha' tyukwi ti tiye ne' ku'ni ne' tñan nchga tsan, nchga tñan nu nchka ti' ti kwi' X'naan cha' ku'nian.

²⁴ Su'we 'a ngwa tiye Bernabé; wa nganun Tyi'i Ndiose ni' kasiya 'in yu, kwi' ngwaña'an su'we 'a ndyaa ña'an ti' yu 'in Jesucristo. Kan' cha' ka'an la nten msñi ne' cha' 'in X'naan chun' cha' nu ykwi' Bernabé bra kan'.

²⁵ Chun' ndi'in la mdo'o Bernabé ndyaa yu kichen Tarso, mda'an naan yu 'in Saulo. Xa nu ndyija lyo Saulo 'in yu, mdo'o yu ndyaan lo'o yu 'in Saulo nde kichen Antioquía xiya'. ²⁶ La kan' mdi'in ne' ska yijan lo'o ta'a nten 'in Jesucristo, ngwa'u ne' 'in ka'an nten bra kan'. Kichen Antioquía kan' mdukwa suun cha' nchkwi' ne' cha' ne' cristiano lka nten nu yten cha' 'in Jesucristo.

²⁷ Chun' ndi'in la mdiyan tukwa snan la nten nu nchkwi' cha' 'in Ndiose lo'o nten. Mdo'o ne' kichen Jerusalén ngala ne' kichen Antioquía bra kan'. ²⁸ Agabo naan ska nten kan'. Wa ytsa' Tyi'i Ndiose 'in Agabo, cha' chkwi' yu lo'o ne'. Kan' ykwi' Agabo lo'o ne' cha' wa kan ti ska jwi'ñan tlyu 'a ña'aan chalyuu. Lo'o chañi cha' kan', ngwaña'an ngwa cha' nu ykwi' Agabo kan'; nde loo la ngwa cha' kan', xa nu ngwa Claudio ree nu nka ndloo la ti. ²⁹ Lo'o mskan' nten 'in Jesús cha' lo'o ta'a ne' cha' ta ne' lomstan 'in ta'a ti'i ti ne', ne' nu ndi'in kichen nde lo yuu 'in Judea. ³⁰ Ngwaña'an y'ni ne' bra kan'; mda ne' lomstan kan' 'in Bernabé lo'o Saulo cha' tsaa lo'o ne' 'in ran, cha' ta ne' tñi kan' 'in yu kula la kan'. Bra kan' kutsaa yu kula tñi kan', cha' kaja chin' ran 'in ta'a ti'i ne'.

12

Yjwi ne' 'in Santiago lo'o msu'wa ne' 'in Tyu ni' ña'an chkwan

¹ Nu ngwa bra kan', ree nu ngwa naan Herodes ni, lye 'a mda yu nu ti'í 'in nten 'in Jesucristo. ² Ngulo ree kan' tñan 'in msu 'in yu cha' kujwi ne' 'in Santiago lo'o xtyi. (Santiago kan' ngwa ta'a ngula Xuwa). ³ Su'we 'a ti' ne' judío xa'an cha' yjwi ree 'in Santiago, kan' cha' lo'o Tyu msñi ree bra kan'. Kwi' tsan ta'a 'in ne' judío msñi ree 'in yu, ta'a nu nchku ne' jaxlya nu ja lo'o skwan tiye' ndya'. ⁴ Msñi ne' 'in Tyu, msu'wa ne' 'in yu ni' ña'an chkwan bra kan'. Kan' nganun jakwa ta sndaru kwan 'in yu, jakwa sndaru nsu'wi ska ta; nduun ne' kwan tuna'an chkwan se'en nsu'wi Tyu. Xa nu tyii tsan ta'a pascua, bra kan' tyo' ti'in nchga nten kichen tloo yu, ngwa ti' ree kan', bra nu ku'ni biya' yu 'in Tyu. ⁵ Kan' cha' mdi'in cha' su'we ti tyi'in sndaru kwan 'in yu bra nu nsu'wi yu ni' ña'an chkwan. Laja bra kan' lye 'a ykwi' ta'a nten 'in Jesucristo lo'o Ndiose cha' kulaa Ni 'in Tyu.

Ngulo Ndiose 'in Tyu ni' ña'an chkwan

⁶ La xka tsan wa kulo ti Herodes 'in Tyu cha' ka biya' 'in yu se'en nduun ne' kichen kan'. Wa mskan' ne' 'in Tyu lo'o tukwa karenan, ska karenan ndukwi ya' ska sndaru. Kwi' ngwaña'an, nduun xka sndaru kwan tuna'an chkwan nde chun' na'an kan'. Xa wa tla ngwi'ya sla Tyu. ⁷ Laja nu laja' yu, mdo'o tukwa ska angajle yten se'en ysu yu. Su'we 'a ña'an xaa msti ni' ña'an chkwan bra

kan'. Mxkwi angajle kan' 'in Tyu, ykwi' lo'o yu bra kan':

—Tyituun lyaa —ndukwin angajle kan' 'in yu.

Bra ti ngati' karenan chkwan nu nchkan' ya' yu.

⁸ Xiya' ykwi' angajle lo'o yu bra kan':

—Skaan' sii' —ndukwin—. Su'waa snaan kiyaa'.

Xa wa y'ni Tyu ngwaña'an, ykwi' angajle lo'o yu xiya':

—Kuxiin te' kichan' chuun'. Bra ti tyo'o ña'an ñaän —ngwaña'an ykwi' angajle kan' lo'o yu.

⁹ Lo'o mdo'o ña'an Tyu 'in angajle bra kan', ja mgii ti' yu si chañi cha' wa mdiyan angajle se'en ysu yu nu ngwa tsan ti; mske' ti' yu cha' nu ykwi' sla ti yu. ¹⁰ Mdijin ne' se'en nduun sndaru kwan tuna'an chkwan, lo'o mdijin ne' se'en ndi'in xka ta sndaru kwan. Mdiyan ne' tuna'an chkwan tlyu bra kan', xkwi' chkwan lka tuna'an kan'. Lo'o ngalaa tuna'an kan', ti ykwi' ran; ngwaña'an ngwa cha' mdo'o ne' tu'wa tuwiin ndyaa lo kichen. Mdo'o angajle kan' ndyaa bra kan', xka ti Tyu nganun tu'wa tuwiin kan'. ¹¹ Bra kan' ngwa biya' ti' yu:

—Lo'o ni, nchka biya' tiän' cha' wa ngulo X'naan tñan 'in angajle kan' 'in Ni, cha' mdiyan angajle ngulo 'ñaän ni' ña'an chkwan kwa —ndukwin yu—. Ngwa ti' Herodes ta yu nu ti'í 'ñaän, cha' xa'an 'a nka tiye ne' judío kan' ña'an ne' 'ñaän; lo'o ja ngwa 'in ne' ku'ni ne' tñan kuxi kan'.

¹² Ka'an 'a cha' mda'an tiye Tyu se'en mduun yu tu'wa tuwiin. Bra nu ngwa biya' ti' yu cha' kan', ndyaa yu se'en ndi'in Liya jya'an Xuwa Marku bra kan'. Ni' ña'an kan' ndyo' ti'in tyun nten 'in Jesús, nchkwi' ne' lo'o Ndiose. ¹³ Wa mchkun' tuna'an

kan', kan' cha' ndyaa ska nu kuna'an kune' nu naan Rode, ndyaa na'an chin' tuna'an bra kan'. Nduun ti nu kuna'an kan' tuna'an nde ni' ña'an ti. ¹⁴ Bra ti yu'wi lyo nu kuna'an kan' tyi'i Tyu bra nu ykwi' yu lo'o. Lo'o su'we 'a ngwa tiye nu kuna'an bra kan', msnan ndyaa ytsa' 'in ta'a ndi'in ni' ña'an kan'. Lo'o ña'an ti nduun Tyu chun' na'an cha' ja ya slaa ne' tuna'an.

¹⁵ —jWa mna' cha' tiya 'iin! —ndukwin ne' 'in Rode bra kan'.

Lye la ykwi' nu kuna'an kan' lo'o ne' bra kan', cha' chañi cha' Tyu lka nu nduun chun' na'an kan'.

—Si'i —ndukwin ne' bra kan'—. Kwi' angajle nu ña'ansiin 'in Tyu lka nu kwa —ndukwin ne' 'in nu kuna'an kan'.

¹⁶ Lo'o ña'an ti mduun Tyu chun' na'an mji'in ndukun' yu tuna'an. Kan' ndyaa ne' mslaa ne' tuna'an. Bra nu na'an ne' cha' kwi' Tyu lka, nduwe 'a ti' ne' cha' ngulaa yu. ¹⁷ Y'ni ya' yu 'in ne' bra kan', cha' tiin ti tyuun ne'. Ytsa' yu 'in ne' sa ña'an ngwa cha' ngulo X'naan Ndiose 'in yu ni' ña'an chkwan bra kan'.

—Chkwi' wan lo'o Santiago lo'o nchga ne' ta'a nda'aan —ndukwin Tyu 'in ne'—, katsa' wan 'in ne' ni ña'an tñan y'ni Ndiose lo'o'ün cha' ngulo Ni 'ñañ ni' ña'an chkwan.

Mdo'o yu ndyaa yu xka se'en bra kan'.

¹⁸ Bra nu ngwi'ya xaa xka tsan ka'an 'a cha' mda'an tiye sndaru kan', cha' ja jlyo 'a ti' ne' la nde ya' ndyaa Tyu. ¹⁹ Kan' ngulo ree Herodes tñan 'in sndaru cha' tsaa naan ne' 'in Tyu. Ndyaa ne' bra kan', lo'o ja ndyija yu 'in sndaru bra kan'. Kan' mnicha' Herodes 'in sndaru nu mdi'in kwan 'in Tyu tuna'an chkwan; lo'o ja ngwa 'a 'in sndaru

xkwen 'in ree, cha' ja jlyo 'a ti' ne' nan lka ngwa 'in Tyu. Kan' cha' ngulo Herodes tñan 'in xka ta sndaru cha' kujwi ne' 'in ta'a sndaru nu mdi'in kwan se'en yu'wi Tyu kan'. Lo'o mdo'o ree kan' nde lo yuu 'in Judea, ndyaa yu nde kichen Cesarea bra kan', cha' tyi'in yu chin' la kan', nka tiye yu.

Ngujwi Herodes

²⁰ Ngwa ska tsan msin' 'a ti' Herodes kan' 'in ne' kichen Tiro lo'o ne' kichen Sidón. Kulo ndukwa la, wa mda ree Herodes nan ku ne' kichen kan', lo'o chun' ndi'in la ja mda 'a ree nan ku ne', cha' msin' 'a ti' ree 'in ne' bra kan'. Kan' cha' ngwa su'wa cha' 'in nchga ne' kichen kan' lo'o ta'a ne', cha' tsaa ne' tloo ree cha' chkwí' ne' lo'o. Bra kan' su'we 'a ykwí' ne' kichen lo'o yu kula Blasto nu nka tñan 'in ree kan'; lo'o ngwaña'an, su'we 'a ykwí' Blasto kan' lo'o ree cha' 'in ne' kichen kan', cha' ka tla' tiye ree lo'o ne' kan'. ²¹ Chun' ndi'in la mstyá Herodes ska tsan cha' tyo' ti'in ne' ska se'en ti. Yku' Herodes xkwí' te' nu su'we ña'an cha' lka yu ree, ndyaa tukwa yu lo yka xlya tnun se'en ndukwa ska ti ree, cha' ta yu ska cha' lo'o nten kichen kan'. Kan' mdyisnan ree, kwen 'a ykwí' lo'o ne' kan'.

²² Kwen msi'ya lo'o nten kichen 'in ree bra kan':

—¡Ti kwi' Ndiose lka nu ykwí' lo'o bare ni!

²³ Bra ti ndyaa ska angajle se'en ndukwa ree cha' ta ska nu ti'í tlyu 'in Herodes kan'. Wa nsu'wi xlya ni' ree kan', lo'o ti'í 'a ni' yu bra kan', cha' mdyii ni' yu yku xlya. Ngujwi ree bra kan', cha' wa mda yu chabiya' 'in nten kichen cha' y'ni tnun nten 'in yu ngwaña'an, kwi' sa ña'an nu ngi'ni tnuan 'in Ndiose.

24 Lo'o nchga tsan ka'an la nten ynan cha' 'in X'naan, lo'o yten ne' cha' 'in Jesucristo bra kan'.

25 Xa nu wa mdyii tñan 'in Bernabé lo'o Saulo nde kichen Jerusalén, bra kan' mxitukwi ne' ndyaan ne' kichen Antioquía xiya'. Ndyaan lo'o ne' 'in Xuwa, ti kwi' Xuwa Marku naan yu.

13

Mdyisnan Bernabé lo'o Saulo y'ni ne' tñan 'in Ndiose

¹ Nten 'in Jesucristo nu ndi'in kichen Antioquía kan', mdiya chin' nten nu ykwi' cha' 'in Ndiose laja ne' kan'. Kwi' ngwaña'an, ti ndiya la xka ta ne' nu su'we 'a ndu'u cha' 'in Ndiose 'in ta'a ne'. Ne' nu ndu'u 'in ta'a ne', kan' ngwa Bernabé, lo'o Simón ngata, lo'o Lucio Cirene, lo'o Saulo, lo'o Manaén. (Manaén kan' ngwa ta'a na'an Herodes nu ngwa gobernador nde lo yuu 'in Galilea.) ² Wa mdiya ska tsan nu tyukwi tsan ja yku ne' kan' tyija, chun' cha' ngi'ni tnun ne' 'in X'naan Ndiose. Lo'o ykwi' Tyi'i Ndiose lo'o ne' bra kan':

—Ta wan chabiya' 'in Bernabé lo'o Saulo, cha' tsaa ne' kichen xka la'a tsu' cha' ku'ni ne' tñan nu taän 'in ne' cha' ku'ni ne' —ndukwin Ndiose 'in ne'.

³ Tyun bra ja yku ne' bra kan', cha' sa tlyu ti chkwi' ne' lo'o Ndiose. Bra kan' mstyia ya' ta'a nten 'in Jesucristo kan' ke Bernabé lo'o ke Saulo, cha' su'we ti tsaa ne' nde se'en ku'ni ne' tñan nu ndlo Ndiose.

Ngwa'u ne' cha' 'in Ndiose 'in nten nde lo yuu Chipre

⁴ Bra kan' ndyaa Bernabé lo'o Saulo nde kichen Seleucia. Yten ne' ska ni' yka na'an nde kwa

cha' tsa'a ne' xka la'a tsu' tujo'o nde lo yuu nu kwenta 'in Chipre. La kan' y'ni ne' tñan nu ngulo Tyi'i Ndiose 'in ne'. ⁵ Bra kan' ndyaa ne' ni' yka na'an nde kichen Salamina. Bra wa ngala ne' nde xka la'a tsu' kan', kan' ndyaa ne' ni' lyaa 'in ne' judío nde kichen kan', cha' kwa'u ne' cha' 'in Ndiose 'in nten nu ndi'in ni' lyaa kan'. Nu ngwa bra kan' ti mda'an Xuwa lo'o ne' cha' taya' yu 'in ne'. ⁶ Kan' mdo'o ne' ndyaa ne' tyun kichen nde Chipre kan'. Mdiyan ne' kichen Pafos bra kan'. Kichen kan' ndyukwa ta'a ne' lo'o ska yu ta'á nu naan Barjesús. Ne' judío lka yu ki'yu kan'; lo'o cha' kwiñi ti ndukwin yu cha' nchkwi' yu cha' 'in Ndiose lo'o nten. ⁷ Mdi'in yu ta'á kan' se'en ndi'in gobernador nu naan Sergio Paulo. Tiya 'a yu gobernador kan', lo'o nchka 'a ti' yu kunan yu cha' 'in Ndiose; kan' cha' msi'ya yu 'in Bernabé lo'o Saulo cha' kan se'en ndi'in yu, cha' kwa'u ne' cha' kan' 'in yu. ⁸ Lo'o ja ndiya ti' yu ta'á kan', cha' ynan gobernador cha' 'in Ndiose. (Elimas naan yu ta'á kan' cha' nu nchkwi' ne' kichen Pafos kan'.) Lye 'a nxuun yu lo'o Saulo lo'o Bernabé, cha' ngwa ti' yu tukun' yu cha' 'in gobernador cha' ja xñi yu kula kan' cha' 'in Ndiose nu ykwi' ta'a tyukwaa ne' kan' lo'o yu. ⁹ Na'an kwi'ya 'a Palyu 'in yu ta'á kan'. (Nu naan Palyu ni, ti kwi' kan' lka nu ngwa naan Saulo ti kulo la.) Tyi'i Ndiose lka nu y'ni cha' ngula tiye Palyu kan', ¹⁰ kan' cha' ykwi' yu lo'o yu ta'á kan':

—¡Lye 'a nñilyo'oo 'in nten! —ndukwin Palyu 'in yu ta'á kan'—. ¡Kwi' ngwaña'an liye' 'a tii' 'ware; nu'win ndukwiin cha' msu 'in kune' xa'an lka ba —ndukwin Palyu 'in yu—, lo'o ja ndaa 'a chabiya' 'in nten cha' ku'ni ne' cha' su'we! Kan' cha' ni,

kuloŋn tñan 'iin cha' ja ska cha' kuxi ku'ni lyo'oo 'in nten nu nchka ti' sten cha' 'in Ndiose nu nka X'nan ba. ¹¹ Ta X'nan ba nu ti'í 'iin ni, cha' ja ña'aan 'aa xaa kwan; tyun tsan kanuun kwityiin' bra kan'.

Bra ti ngwa kwityiin' yu ta'á bra kan', ja ngwa 'a ña'an yu siya' ti. Ndyaa naan yu ska nten nu xñi ya' yu cha' tsaá lo'o 'in yu tuwiin. ¹² Bra nu na'an gobernador cha' ngwa kwityiin' yu ta'á kan', bra ti msñi yu kula kan' cha' 'in Jesucristo chun' nduwe 'a ti' yu kula kan' 'in cha' nu ngwa'u ne' 'in yu cha' 'in X'naan.

Ndyaa Palyu lo'o Bernabé kichen Antioquía nde Pisidia

¹³ Kan' mdo'o Palyu lo'o ta'a nda'an yu, mdo'o ne' kichen Pafos ndyaa ne'. Yten ne' ni' yka na'an ndyaa ne' xka la'a tsu' tujo'o, ngala ne' kichen Perge nde lo yuu nu kwenta 'in Panfilia bra kan'. Ja mda'an 'a Xuwa lo'o ne' bra kan', cha' wa ndyaa yu kichen tyi yu. ¹⁴ Mdo'o ne' kichen Perge ndyaa ne' xka kichen Antioquía nde lo yuu 'in Pisidia. Nu ngwa tsan ta'a nu nxitña' ne' judío, bra kan' ndyaa Palyu lo'o Bernabé ni' lyaa 'in ne' kan'. La kan' ndyaa tukwa ne' chin'. ¹⁵ Chun' ndi'in la ykwi' ska yu kula lo kityi 'in Ndiose cha' kunan nchga nten nu ndi'in ni' lyaa kan'; ykwi' yu lo kityi se'en ngwa'an Moisés ni ña'an tñan ngulo Ndiose 'in nten, lo'o ykwi' yu kula kan' cha' nu ngwa'an ayman nu ykwi' lo'o nten cha' 'in Ndiose nu ngwa s'ni. Lo'o kan' mnicha' yu kula nu nka ndloo ni' lyaa kan' 'in Palyu lo'o Bernabé:

—¿Ta ndiya ska cha' nu chkwi' wan lo'o ba ni a?
—ndukwin yu kula 'in ne'.

¹⁶ Kan' cha' mdyituun Palyu, y'ni ya' yu 'in ne' cha' kunan su'we ne' cha' nu chkwi' yu lo'o ne':

—Ku'ni wan cha' tlyu ti' 'ñaän, kunan su'we wan cha' nu chkwiin' lo'o wan ni —ndukwin Palyu 'in ne'—. Ne' Israel lkaan, ngi'niin tnuan 'in Ndiose nu tlyu la ti. ¹⁷ Ti kwi' Ndiose nu ngi'niin tnuan 'in, ti kwi' Ni lka nu ngulo suwi 'in ayman kula 'ñaan cha' ka ne' ka'an la nten nde loo la. Ti mdi'in ayman 'ñaan lo yuu Egipto lo'o ka'an 'a nten ngwa ne', ni siya ja lka kichen kan' kichen tyi ne'. Bra kan' tlyu 'a tñan y'ni Ndiose, cha' ngulaa 'in ayman kula 'ñaan lo yuu Egipto kan'. Ngwaña'an ngwa biya' ti' xka ta nten chalyuu cha' tnun 'a cha' ngi'ni Ndiose lo chalyuu. ¹⁸ Xa nu mda'an yu'wi ne' kan' lo yuu wtyi xa tu'wa yijan, mdalo 'a Ndiose 'in ayman kula 'ñaan bra kan', ni siya ka'an 'a cha' kuxi y'ni ne' kan'. ¹⁹ Y'ni tyii Ndiose cha' 'in kati nasiyun nten nu mdi'in nde lo yuu 'in Canaán, ti kwi' nten nu mdi'in lo yuu kan' ti kulo la; mda Ndiose yuu kan' cha' kaja se'en tyi'in ayman kula 'ñaan bra kan'. ²⁰ Lo'o ngulo suwi Ndiose nten nu mduun loo la 'in ayman kula 'ñaan chabiya' 'in Ni. Bra kan' wa mdiya jakwa siyentu jlu'we yijan, ti bra nu ngala ne' lo yuu Canaán kan', sa ña'an bra nu mdi'in ayman Samuel nu ykwi' lo'o nten chabiya' 'in Ndiose. ²¹ Chun' ndi'in la mjñan ne' 'in Ndiose cha' ta Ni ska ree cha' tyuun loo la 'in ne', kan' cha' ngulo suwi Ndiose ayman Saúl sñi' Cis cha' ka ndloo 'in ne'; ngwa yu kan' ndloo tu'wa yijan bra kan'. Ayman Saúl kan' ngwa ta'a nten 'in ne' Benjamín. ²² Bra wa mda'a tu'wa yijan, bra kan' ngulaa ya' Ndiose 'in yu kan', ngulo suwi Ni 'in xka yu nu ka ndloo la 'in ne' tñan loo Saúl.

Kan' nu naan David. Wa ykwi' Ndiose cha' 'in ayman David kan': "Su'we 'a nka tiyeēn na'aān 'in David sñi' Isai'" ndukwin Ndiose. "Jlyo tiān' cha' lka yu kan' ska nten nu xlyaa ku'ni nchga tñan nu nchka tiān' cha' ku'ni yu." ²³ Nu ngwa s'ni ytsa' Ndiose 'ñaan cha' nde loo la kan ska nten ta'a ayman David kan', nu kulaa 'in ta'aan nu lkaan ne' Israel 'in cha' kuxi; ti kwi' Jesús lka yu kan'. ²⁴ Bra nu ja ya tyisnan Jesús kwa'u cha' 'in Ndiose Sti yu 'in ne' ta'a kichen tyian, ti bra kan' ykwi' 'a ayman Xuwa lo'o nchga ne' ta'aan, cha' kulo chun' ne' ta'aan ki'ya nu ndi'in 'in ne' lo'o Ndiose. Mdukwatya ayman Xuwa kan' 'in ne' nu msñi cha' kan' bra kan'. ²⁵ Bra wa tyii ti tñan nu y'ni ayman Xuwa kan', bra kan' ykwi' yu cha' re lo'o ne' ta'a kichen tyian: "Xka nten lka nu ndi'in ta wan 'in" ndukwin Xuwa 'in ne'; "si'i na'lkaān" ndukwin yu. "Nde loo la kan ska nten nu tlyu la chabiya' nsu'wi 'in. Lo'oūn, ku'niñn tnuñn 'in nten kan'; su'we 'a ka tiyeēn ni siya xtiñn' tiān ti kanan nu nsu'wi kiya' nten kan'". Ngwaña'an ykwi' ayman Xuwa cha' 'in Jesús.

²⁶ 'Ta'aan nu lkaan ti kwi' ta'a nten 'in ayman Abraham, lo'o ta'a wan nu ndukwa wan cha' 'in Ndiose, cha' 'in ta'aan lka cha' su'we nu ykwi' Ndiose lo'oan, cha' su'we nu nchkwil sa ña'an nka tiye Ndiose kulaa Ni 'in nten chalyuu 'in cha' kuxi. ²⁷ Lo'o ja ngwa biya' ti' ne' nu nka ndloo la kichen Jerusalén ti ka nu lka Jesús, lo'o ne' kichen kan' ja ngwa biya' ti' ne' ti ka nu lka yu. Ja ngwi'ya ne' kwenta ni sa ña'an ndyo'o cha' nu ngwa'an ayman kula nu ykwi' lo'o nten chabiya' 'in Ndiose nu ngwa s'ni; ni siya ynan ne' bra nu ykwi' ne' lo

kityi kan' ni' lyaa nchga tsan nu nxitña' ne' judío, ja ngwi'ya ne' kwenta cha' nchkwi' kityi kan' cha' 'in Jesús. Kan' cha' kuxi 'a y'ni ne' lo'o Jesús xa nu mstyá ne' ki'ya 'in yu. Ti kwi' cha' kuxi nu ykwi' ayman nu ngwa'an kityi kan', cha' ku'ni nten lo'o yu, kwi' ngwaña'an y'ni ne' kan' bra kan'.²⁸ Ni siya ja mdi'in 'a ki'ya 'in Jesús, mjñan ne' 'in gobernador Pilato kan', cha' kulo yu tñan cha' kaja Jesús.²⁹ Bra wa mdyii y'ni ne' nchga cha' kuxi nu ykwi' kityi kan', nchga cha' kuxi nu mdi'in cha' ka 'in Jesús, bra kan' mbi'ya ne' 'in ayman kan' se'en ndukwi lo wsi, mtsi' ne' 'in ayman kan' bra kan'.³⁰ Lo'o y'ni Ndiose cha' ndyu'u yu xiya' bra kan'.³¹ Tyun tsan mdo'o tukwa ti kwi' Jesús se'en mdi'in ne' ta'a mda'an yu. Ti kwi' ne' kan' lka nu mda'an lo'o yu ti la mdo'o ne' nde Galilea mdiyan ne' kichen Jerusalén; kan' lka nu nchkwi' cha' nu ñi 'in Jesús lo'o nten ni.

³² 'Lo'o ni, wa mdiyan ba nde re cha' kwa'u ba cha' su'we 'in Ndiose kan' 'wan. Ti s'ni wa mskan' Ndiose cha' lo'o ayman kula 'ñaan, cha' su'wa Ni ska nu kan cha' kulaa 'ñaan,³³ lo'o sa bra ni ndyaa to'o cha' kan' nu mskan' Ndiose lo'o ayman 'ñaan, xa wa ndyu'u Jesús xiya'. Nde lka cha' nu nchkwi' kityi Salmos se'en nka tukwa cha' 'in Jesús: “Sñiën' lkaa” ndukwin Ndiose 'in Jesús. “Chabiya' ñaän ngulaa lo chalyuu re.”³⁴ Ndiya xka se'en nu nchkwi' kityi kula, cha' tyu'u Jesús xiya' xa wa yjwi ne' 'in yu; kwi' ngwaña'an nchkwi' kityi kan', cha' ja ka ñu'un kuna' Jesús ni' kwaa: “Taän nchga cha' su'we 'iin, ña'an cha' su'we nu ykwiin' lo'o David cha' kaja 'iin” ndukwin Ndiose.³⁵ Lo'o ndiya xka Salmo, xka kantu 'in Ndiose, nu nchkwi' sa ña'an

nu ndukwin Jesús 'in Ndiose Sti yu: “Jlyo tiän' cha' ja taa chabiya' ka ñu'un kunaän', cha' na' lkaän Sñii' ykwii'” ndukwin Jesús. ³⁶ Y'ni ayman David nchga tñan nu ngwa ti' Ndiose cha' ku'ni yu, tyukwi bra nu mdi'in yu kula kan' lo chalyuu. Bra nu ngujwi yu kula kan', bra kan' mtsi' ne' 'in yu ska se'en ti lo'o xka ta ayman kula 'ñaan; kwi' ngwaña'an, mdyii kuna' yu mtsu' bra kan'. ³⁷ Lo'o Jesús, ja mnu'un kuna' Jesús xa nu mtsi' yu, chun' Ndiose y'ni Ni cha' ndyu'u yu xiya'. ³⁸ Kan' cha' ndi'in cha' ka biya' ti' nchga wan, chun' tñan nu y'ni Jesús, cha' ku'ni Ndiose cha' tlyu ti' 'wan 'in nchga cha' kuxi nu y'ni wan. ³⁹ Lo'o ni, ka tyo'o laa wan 'in ki'ya nu ndi'in 'wan si sten wan cha' 'in Jesús. Ja n'ni cha' ni siya su'we 'a ndukwa wan nchga cha' nu ngwa'an ayman Moisés s'ni, ja nchka 'in cha' kan' ku'ni tyii ki'ya nu ndi'in 'wan. ⁴⁰ Ki'ya su'we wan kwenta cha' ja tyukwa wan cha' kuxi, ti kwi' cha' kuxi nu ndukwin ayman kula cha' ka 'wan. Nde ndiya cha' nu nchkwi' lo kityi kan':

⁴¹ Kuwe 'a ti' wan, nchga wan nu xtyi lyo'o wan 'in Ndiose ni;

tya'an chin' cha' tiye wan, lo'o mnan ti kanun wan. Ndiose lkaän, lo'o tlyu 'a cha' tnun ku'niñ xa ndi'in wan lo chalyuu, ndukwin Ni.

Ja chan ja tsaä ña'an ti' wan siya' ti cha' na' ngi'niñ cha' kan', ni siya su'we 'a kwa'u nten 'wan sa ña'an lka cha' kan'.

Mdyii ykwi' Palyu lo'o ne' bra kan'.

⁴² Wa tyo'o ti Palyu lo'o Bernabé ni' lyaa cha' tyaa ne', bra kan' mjñan 'a ne' kula 'in ta'a tyukwaa ne' cha' kwa'u la ne' cha' 'in Jesús 'in ne' xiya'

la xnu' tsan. ⁴³ Lo'o xa wa mdo'o nchga nten ni' lyaa kan', bra kan' ndyaa tyun nten lo'o Palyu lo'o Bernabé. Tyun ne' judío lo'o xka ta nten nu ngi'ni tnun 'in Ndiose su'wa ti lo'o ne' judío kan', ndyaa ne' lo'o ne' kan' bra kan'. Ngwa'u la ta'a tyukwaa ne' kan' 'in nchga ne' kan' bra kan', cha' su'we ti kanun cha' 'in Jesús tiye ne', cha' ka biya' ti' ne' cha' su'we 'a nka tiye Ndiose ña'an Ni 'in nchga nten chalyuu.

⁴⁴ La mda'a snu' tsan, bra kan' ndyo' ti'in nchga nten kichen ni' lyaa kan', cha' kunan ne' cha' 'in Ndiose xiya'. ⁴⁵ Lo'o msin' 'a ti' ne' judío nu xa'an tiye xa wa na'an yu 'in ne', cha' wa lka ne' ka'an 'a nten bra kan'. Xa'an 'a ykwi' ne' judío kan' lo'o Palyu bra kan', ndukwin ne' cha' kwiñi 'a lka cha' nu ndu'u yu kan'. ⁴⁶ Ja ytsen Palyu lo'o Bernabé, mxkwen ne' 'in ne' judío kan':

—Kulo ndukwa la, ndi'in cha' chkwi' ba cha' 'in Ndiose lo'o wan, cha' ne' judío ta'a kichen tyian lka wan. Lo'o ni, tsaa ba kwa'u ba cha' kan' 'in ne' xka la'a tsu', chun' ja mslyaa wan kunan wan cha' nu nchkwi' ba. Wa mskan' wan cha' lo'o ta'a wan, cha' ja nchka ti' wan kaja chalyuu su'we nu ja tsaa tii 'a 'wan. ⁴⁷ Nde lka tñan nu ngulo X'naan 'wa, sa ña'an nu nchkwi' kityi kula re:

Ña'an ti' ska xaa luwi nu nxyti tijyu', kwi' ngwaña'an ndi'in cha' chkwi' wan cha' 'ñaan lo'o ne' xka la'a tsu', ndukwin Ndiose, cha' ka biya' ti' nchga nten chalyuu ti ka nu kulaa 'in ne' 'in cha' kuxi.

⁴⁸ Ynan ne' xka la'a tsu' cha' kan', lo'o su'we 'a ngwa tiye ne' kan'. Su'we 'a lka cha' 'in Ndiose nu nka X'naan, mda'an cha' tiye ne' kan'; msñi ne'

cha' kan' bra kan'. Lo'o nchga nten kan' nu wa ngulo suwi Ndiose, ndyaa ña'an ti' ne' kan' cha' 'in Jesús; mjwi chalyuu nu ja tsaa tii 'a 'in ne' kan' bra kan'. ⁴⁹ Lo'o ngwaña'an ngwa cha' ndyaa nten, ndyaa ykwi' ne' cha' 'in X'naan lo'o nten nchga kichen lo yuu kan'. ⁵⁰ Bra ti ykwi' ne' judío nu xa'an tiye kan' lo'o ne' nu nka ndloo kichen, lo'o ne' kuna'an kula cha' kasin' ti' ne' kula kan' bra nu ña'an ne' 'in Palyu lo'o Bernabé. Ti'í 'a ti' ne' kula 'in ne' kan' bra kan', lo'o ngulo ne' 'in ne' kan', cha' tyaa Palyu lo'o Bernabé la xka se'en. ⁵¹ Lo'o Palyu lo'o Bernabé ni, mslu ne' yuu kata nu yu'wi kiya' ne' xa wa mdiyan ne' tu'wa kichen. Ngwaña'an y'ni ne' cha' ka biya' ti' ne' kichen kan', cha' ja su'we y'ni ne', bra nu ngulo ne' kichen 'in ta'a tyukwaa ne' kan'. Mdo'o ne' ndyaa ne' nde kichen Iconio bra kan'. ⁵² Lo'o nten 'in Jesucristo nu nganun kichen Antioquía kan', su'we 'a tiye ne' nganun ne' kichen tyi ne' cha' wa nganun Tyi'i Ndiose ni' kasiya 'in ne'.

14

Mdi'in Palyu lo'o Bernabé nde kichen Iconio

¹ Xa wa mdiyan Palyu lo'o Bernabé nde kichen Iconio, ndyaa ne' ni' lyaa 'in ne' judío nde kwa. Ngwa'u ne' cha' 'in Jesús 'in ne' nu ndi'in kwa; kan' cha' ka'an 'a nten kwa msñi ne' cha' kan', ni siya ne' judío, ni siya ne' xka la'a tsu'. ² Bra ti msin' ti' xka ta ne' judío, ti kwi' nu ja ndyaa ña'an ti' cha' 'in Jesús. Mskwen tikee' ne' 'in nten kichen, ngwa ti' ne'. Kan' cha' mñi lyo'o ne' 'in ne' kichen, cha' ka ti'í ti' ne' ña'an ne' 'in nchga nten nu wa

msñi cha' kan'. ³ X'ni nganun Palyu lo'o Bernabé kichen kan', cha' ja ytsen ne' kwa'u ne' cha' 'in X'naan 'in ne' kichen kan'. Kwi' ngwaña'an y'ni Palyu lo'o Bernabé cha' tnun chabiya' 'in Ndiose, kan' cha' ngwa biya' ti' ne' kichen cha' xkwi' cha' nu ñi ngwa'u ne' kan' 'in ne'. ⁴ Lo'o ja su'wa cha' 'in ne' kichen lo'o ta'a kichen tyi ne' bra kan'. Mdiya ne' nu ynan cha' nu nchkwi' ne' judío nu xa'an tiye kan', lo'o mdiya ne' nu wa yten cha' nu nchkwi' Palyu lo'o Bernabé, cha' 'in Jesucristo kan'. ⁵ Bra kan' mskan' ne' judío kan' ska cha' lo'o xka ta nten kichen, lo'o nu nka ndloo kichen, cha' ku'ni ne' cha' kuxi lo'o Palyu lo'o ta'a nda'an yu; ngwa ti' ne' kujwi ne' 'in ne' kan' lo'o kee ti. ⁶ Lo'o mgii ti' Palyu lo'o ta'a nda'an yu cha' kan', kan' cha' msnan ne' ndyaa ne' la xka kichen nde lo yuu nu kwenta 'in Licaonia bra kan', ngala ne' kichen Listra bra kan'. Lo'o ndiya nu ndyaa tijyu' la nde kichen Derbe lo'o nchga kichen xuwe ti kwi' se'en ti kwa. ⁷ Ti ngwa'u la ne' cha' su'we kan' 'in nten nchga kichen, cha' lyaa ne' 'in nchga ki'ya nu ndukwi ne' chun' tñan nu y'ni Jesús.

Ngwa ti' ne' kujwi ne' 'in Palyu lo'o kee nde kichen Listra

⁸ Wa ndiya ska yu kichen Listra kan' nu ja ngwa tya'an yu siya' ti, cha' ti'í kiya' yu. Ja siya' ngwa 'in yu ki'yu kan' tyuun ñi yu, chun' ti'í kiya' yu ti bra nu ngula yu; xkwi' nchkun' ti ndukwa yu ti'í kan'. ⁹ Su'we 'a ynan yu ti'í kan' bra nu ngwa'u Palyu 'in nten; bra nu na'an Palyu 'in yu, ngwa biya' ti' yu cha' ndyaa ña'an ti' yu ti'í kan' cha' ka 'in Ndiose

ku'ni Ni cha' chkaa yu. ¹⁰ Ykwi' Palyu lo'o yu ti'í bra kan':

—Tyuun ñi ni —ndukwin Palyu 'in yu.

Bra ti mduun ñi yu ti'í kan', ngwa 'in yu tya'an yu bra kan'. ¹¹ Ka'an 'a nten na'an sa ña'an ngwa 'in yu ti'í kan', kan' cha' nduwe 'a ti' ne' bra kan'. Kwen 'a ykwi' ne' lo'o ta'a ne':

—¡Wa ngala tukwa jo'o nde se'en ndi'an re —ndukwin ne'—. Ña'an ti' nten, ngwaña'an ña'an jo'o re! —ndukwin ne' 'in ta'a ne' lo'o cha' nu nchkwi' ne' Licaonia kan'.

¹² Ykwi' ne' cha' jo'o Júpiter lka Bernabé, lo'o jo'o Mercurio lka Palyu, chun' nu ka'an cha' nchkwi' Palyu lo'o nten. ¹³ Mdukwa ska laa 'in jo'o Júpiter tu'wa kichen kan', lo'o mdi'in ska sti jo'o nu nka tñan ni' lyaa kan'. Bra ti mdiyan sti jo'o kan' lo'o toro bra kan', mdi'in nchkan' kee ynin toro kan'. Ngwa ti' nchga ne' kan' kujwi ne' 'in toro kan' bra kan', cha' ku'ni tnun ne' 'in ta'a tyukwaa jo'o nu tka ngala ti se'en ndi'in ne'. ¹⁴ Nten nu nda'an tijyu' nchkwi' cha' 'in Jesucristo ngwa Palyu lo'o Bernabé, kan' cha' xi'in 'a ti' ta'a tyukwaa ne' bra nu ngwi'ya ne' kwenta ni sa ña'an ngi'ni ne' kichen kan'. Kan' cha' msaa' ne' ste' ne'. Lo'o bra ti msnan Palyu lo'o Bernabé ndyaa laja se'en ndi'in ka'an nten kan'; kwen 'a msi'ya ne' lo'o ne' kichen kan':

¹⁵ —¡Wan, ne' kula! —ndukwin Palyu lo'o Bernabé 'in ne' kichen—. ¿Ni cha' lka ngi'ni wan ngwaña'an a? —ndukwin ta'a tyukwaa ne'—. Nten chalyuu ti lka bare, ña'an ti' wan; ja lka ba ndiose. Wa mdiyan ba nde re cha' chkwi' ba lo'o wan, cha' 'in Ndiöse nu lu'u. Ja su'we ku'ni tnun wan 'in xka la jo'o, ska ti Ndiöse nu lu'u ndi'in cha'

xu'wi lyo wan 'in Ni; ti kwi' Ni lka nu ngwiñan Ni nchga nan nu nsu'wi lo yuu, lo'o nchga nan nu nsu'wi nde ni' kwan, lo'o nchga nan nu nsu'wi tujo'o. ¹⁶ Nu ngwa s'ni la mdalo 'a Ndiose 'in nchga nten chalyuu, ni siya y'ni ne' nchga lo cha' kuxi nu nchka ti' ne' ku'ni ne'. ¹⁷ Kwi' ngwaña'an, nda Ndiose nchga cha' su'we nu ndyiji 'ñaan; nda Ni tyoo ki'ya cha' kulu su'we nchga nan nu ytaan, cha' ndyiji nan su'we kuan, cha' su'we 'a ka tiyeen bra kan'. Ngwaña'an lka nchga cha' nu ndu'u Ndiose 'ñaan cha' ka biya' tian' ti ka nu lka ykwi' Ni.

¹⁸ Tyukwaa ne' kan', lye 'a ykwi' ne' lo'o nten kichen, lo'o kee' 'a ngwa biya' ti' ne' kichen cha' ja su'we siya' ti si kujwi ne' 'in toro cha' ku'ni tnun ne' 'in ne' kan'.

¹⁹ Chun' ndi'in la mdiyan la chin' ne' judío nu xa'an 'a tiye, ne' nu mdo'o kichen Antioquía kan'; lo'o xka ta ne' nu mdo'o kichen Iconio mdiyan ne'. Ykwi' ne' kan' lo'o ne' kichen cha' kasin' ti' ne' 'in Palyu. Bra kan' nguun ne' kichen kee 'in Palyu cha' ngwa ti' ne' kujwi ne' 'in yu kan'. Mske' ti' ne' kichen cha' ngujwi yu, kan' mjawakii suwe' ne' 'in yu ndyaa lo'o ne' 'in yu la tu'wa kichen. ²⁰ Lo'o ndyo' ti'in ne' nu msñi cha' 'in Jesucristo se'en nsu Palyu ti'í; bra kan' mdyitukwa yu xiya', mdiyan yu lo kichen lo'o ne'. La xka tsan mdo'o Palyu lo'o Bernabé ndyaa ne' nde kichen Derbe.

²¹ Lo'o ykwi' ta'a tyukwaa ne' lo'o ne' kichen sa ña'an ndlaa Jesús 'in nten chalyuu 'in cha' kuxi, kan' cha' ka'an ne' kichen kan' mslyaa ne' yten ne' cha' 'in Jesús bra kan'. Kan' mxitukwi Palyu lo'o Bernabé ndyaan ne' nde kichen Listra lo'o kichen

Iconio lo'o kichen Antioquía kan' xiya'. ²² Nchga kichen se'en ndyaa ne' kan', ykwi' ne' lo'o nten 'in Jesucristo, cha' ka sten su'we la ne' cha' 'in Jesús, cha' ku'ni tnun tiye ne', cha' ja kutsen ne' siya' ti.

—Chañi cha' ka ti'í ti' ne' 'ñaan —ndukwin Palyu lo'o Bernabé 'in ne'—, kwi' ngwaña'an ta ne' nu ti'í 'ñaan; lo'o xa wa mdijin cha' kan', tsaan tyi'ian se'en nka Ndiose ndloo la ti bra kan'.

²³ Lo'o ngulo suwi Palyu lo'o Bernabé 'in nten nu ka ndloo 'in nchga ta nten 'in Jesucristo nu ndi'in ska kichen tyi ne'; y'ni Palyu lo'o Bernabé tñan kan' nchga kichen se'en ndyaa ne'. Tyun bra ja yku ne' tyija tsan nu ykwi' ne' lo'o Ndiose cha' kulo suwi ne' 'in nten nu ka ndloo 'in ska ta nten 'in Jesucristo. Mjñan ne' 'in X'naan cha' ña'ansiin Ni 'in ne' kan', cha' ja ka kuxi 'in ne', cha' su'we 'a msñi ne' kan' cha' 'in Ndiose.

Mxitukwi Palyu lo'o Bernabé ndyaa ne' nde kichen Antioquía lo yuu 'in Siria

²⁴ Mdo'o Palyu lo'o Bernabé kan', ndyaa ne' bra kan'. Mdi jin ne' lo yuu nu kwenta 'in Pisidia, ngala ne' lo yuu 'in Panfilia bra kan', ²⁵ ti kwi' kichen Perge. Ngwa'u ne' 'in ne' kichen Perge sa ña'an lka cha' 'in Jesucristo. Chun' ndi'in la mdo'o ne' ndyaa ne' nde kichen Atalia. ²⁶ Nde Atalia kan' yten ne' ni' yka na'an ndyaan ne' xka la'a tsu' tujo'o kan' nde kichen Antioquía se'en mdo'o ne' ndyaa ne' kulo ndukwa la. Kwi' kichen kan' mdi'in ne' bra nu mstya ya' ta'a ne' chun' ne' chabiya' 'in Jesucristo, cha' tsaa chkwi' ne' cha' 'in Ndiose tijyu'. Wa mdyii tñan nu yaa ykwi' ne' cha' 'in Jesús tijyu', ²⁷ kan' cha' ngala ne' kichen Antioquía xiya'. Bra kan' ndyo' ti'in nchga nten 'in

Jesucristo se'en ndi'in ne'; ytsa' Palyu lo'o Bernabé 'in ta'a ne', nchga cha' nu wa y'ni Ndiose lo'o ne' laja nu yaa ne' tijyu', cha' mda Ndiose chabiya' sten ne' xka la'a tsu' cha' 'in Jesucristo. ²⁸ X'ni 'a nganun Palyu lo'o Bernabé kichen kan', su'wa ti mdi'in ne' lo'o ta'a nten 'in Jesucristo kichen kan'.

15

Yaa Palyu lo'o Bernabé se'en ndyo' ti'in ne' kula nde kichen Jerusalén

¹ Wa mdiya ska tsan mdiyan chin' nten nu wa mdo'o nde lo yuu 'in Judea, mdiyan ne' kichen Antioquía kan'. Mdyisnan ne' kan' ngwa'u ne' 'in nten 'in Jesucristo nde kwa, cha' ja kulaa Ndiose 'in nten 'in cha' kuxi, si ja ya si'yu ne' kijin yu ki'yu ta'a ne', cha' lkwan ne'. Kan' lka tñan nu ngulo ayman Moisés 'in ne' s'ni cha' ku'ni ne', ndukwin ne' kan'. ² Mdyisnan Palyu lo'o Bernabé mxkwen ne' 'in ne' kan' bra kan'. Cha' ja ngwa su'wa cha' 'in ne' siya' ti, kan' cha' ngulo suwi nten 'in Jesucristo nde kwa 'in Palyu lo'o Bernabé lo'o ti chin' la nten, cha' tsaa ne' kichen Jerusalén. Tsaa ne' se'en ndi'in ne' nu y'ni xa'an cha' 'in Jesucristo ti kulo, se'en ndi'in ne' kula nu ta'a msñi ne' cha' kan', cha' chkwi' luwe ne' sa ña'an ndi'in cha' ku'ni ne', si si'yu ne' kijin ne', o ta ja si'yu ne' kijin kan'.

³ Bra kan' mslaa' ta'a ne', nchga nten 'in Jesucristo kichen Antioquía mslaa' ne' 'in Palyu lo'o Bernabé lo'o ta'a nda'an ne'. Mdo'o ne' ndyaa ne' tuwiin nu ndyaa nde Jerusalén bra kan'. Mdijin ne' lo yuu 'in Fenicia, mdijin ne' lo yuu 'in Samaria, ykwi' ne' lo'o nchga ta nten 'in Jesucristo nu mdi'in kichen tu'wa tuwiin se'en mdijin ne'. Ytsa' ne' sa

ña'an ngi'ni Ndiose, cha' nxa'an kasiya 'in ne' xka la'a tsu'. Bra wa ynan nten 'in Jesucristo cha' kan', su'we 'a ngwa tiye ne' bra kan', cha' lo'o ne' xka la'a tsu' yten ne' cha' 'in Jesucristo; si'i ne' judío ti nu yten cha' kan'.

⁴ Ngala Palyu lo'o Bernabé lo'o ta'a nda'an ne' nde Jerusalén bra kan'. Su'we 'a ykwi' nten 'in Jesucristo nde kwa lo'o ne' bra kan'; lo'o mdi'in ne' nu y'ni xa'an cha' 'in Jesús ti kulo, mdi'in ne' nu lka ndloo 'in nchga ta nten nu ndi'in ska kichen kan'. Kan' mdyisnan Palyu lo'o Bernabé ytsa' yu 'in ne' kan' sa ña'an nu y'ni Ndiose lo'o nten xka la'a tsu' nde se'en yaa yu. ⁵ Lo'o chin' ne' fariseo nu msñi cha' 'in Jesucristo ndyo' ti'in lo'o ne' kan'. Lo'o kan' mdyituun ne' fariseo kan' cha' chkwi' lo'o ne':

—Ndi'in cha' xi'yu kijin yu ki'yu ne' xka la'a tsu' xa wa yten yu cha' 'in Jesús, cha' ka lkwan yu —ndukwin ne' fariseo kan'—. Ndi'in cha' tukwa ne' kan' nchga cha' nu ngwa'an ayman Moisés s'ni —ndukwin ne'.

⁶ Kan' cha' ndyo' ti'in nchga ne' nu wa y'ni xa'an cha' 'in Jesucristo ti kulo lo'o nchga ne' nu nka ndloo 'in ta'a ne' kan'; ykwi' ne' lo'o ta'a ne', si su'we cha' lkwan ne' ngwaña'an, o ta ja su'we cha' lkwan ne'. ⁷ Lye 'a ykwi' luwe ne' cha' kan'; chun' ndi'in la mdyituun Tyu, ykwi' yu lo'o ne' bra kan':

—'Wan, ta'a msñian cha' 'in Jesucristo —ndukwin Tyu—. Jlyo ti' wan ti ka nu lkaän. Ti kulo ngulo suwi Ndiose 'ñaän xa nu ti mdi'iin lo'o wan, cha' tsa'aän kwa'uün 'in ne' xka la'a tsu' sa ña'an ndlaa Jesús 'in nten chalyuu 'in cha' kuxi. Lo'o mdiya ne' kan' nu msñi ne' cha' 'in Jesús bra kan'.

⁸ Ña'an Ndiose nchga cha' nu ndi'in tiye nten, lo'o

mda Ni Tyi'i Ni cha' kanun ni' kasiya 'in ne' kan', ni siya ne' xka la'a tsu' lka ne'. Sa ña'an nu y'ni Ndiose lo'oan, ti kwi' ngwaña'an y'ni Ni lo'o ne' xka la'a tsu' kan'; ⁹ su'wa ti y'ni Ndiose, ni siya lo'oan, ni siya lo'o ne' xka la'a tsu' kan'. Bra nu msñi ne' cha' 'in Ni, bra kan' y'ni luwi Ni kasiya 'in ne' kan'. ¹⁰ Lo'o ni, ja ndiya ti' wan tñan nu y'ni Ndiose lo'o ne' kan'; nchka la ti' wan cha' ku'ni ne' kan' nchga tñan nu ytsa' ayman Moisés 'ñaan cha' ku'nian. Lo'o tukwi 'a tñan kan', ja nchka 'ñaan siya' ti ku'nian nchga tñan kan', lo'o ayman kula 'ñaan, ja siya' ngwa 'in ne' ku'ni ne' tñan tukwi kan'. ¹¹ Ja su'we chkwil' wan ngwaña'an. Wa ndyaa ña'an tian' cha' 'in Jesús, cha' ngulaa Jesús 'ñaan 'in cha' kuxi nu mdi'in 'ñaan, cha' su'we ti nka tiye Ni ña'an Ni 'ñaan; kwi' ngwaña'an ngi'ni Jesús ni lo'o ne' xka la'a tsu' nu msñi cha' 'in Ni.

¹² Xa wa mdyii ykwi' Tyu, mnan ti mdi'in ta'a ne' bra kan'. Lo'o su'we ti ynan ne' cha' nu ykwi' Bernabé lo'o Palyu lo'o ne', nchga cha' tnun nu y'ni Ndiose bra nu yaa ne' xka la'a tsu'. ¹³ Bra wa mdyii ykwi' Bernabé lo'o Palyu lo'o ne', bra kan' mdyisnan Santiago ykwi' yu lo'o nchga ne' bra kan':

—'Wan, ta'a msñian cha' 'in Jesucristo —ndukwin Santiago 'in ne'—, kunan su'we wan chin' cha' nu chkwil' lo'o wan ni. ¹⁴ Wa ytsa' Tyu Simón 'ñaan sa ña'an nu y'ni Ndiose ti kulo, xa nu mdyisnan nganan ne' xka la'a tsu' cha' 'in Ni. Bra kan' ngulo suwi Ni 'in tyun nten kan', cha' lo'o ne' kan' ka ne' nten 'in Ndiose. ¹⁵ Ti' kwi' ta'a cha' ngwa'an ayman nu ykwi' lo'o nten chabiya' 'in Ndiose nu ngwa s'ni; nde lka cha' nu nchkwi' kityi

'in Ndiose kan':

¹⁶ Ti kaän xiya', ndukwin Ndiose.

Ña'an ti' ska na'an la'a, ngwaña'an lka wan, cha' wa ngulaa ti'in wan 'ñaän, ndukwin Ni.

Sa ña'an nu chka su'we ska na'an la'a, kwi' ngwaña'an ku'niin lo'o wan cha' tukwa wan cha' 'ñaän xiya'.

Kan' xlyaa wan tukwa wan cha' 'ñaän sa ña'an mdukwa ayman kula David cha' 'ñaän, xa nu ti lu'u.

¹⁷ Ngwaña'an ku'niin lo'o wan, cha' tyaa naan nchga ne' xka la'a tsu' 'ñaän, chun' ti s'ni wa ngulo suwiin 'in nten kan', cha' ka ne' nten 'ñaän.

¹⁸ Ngwaña'an ndukwin Ndiose, ti kwi' Ndiose nu ngi'ni cha' tnun re, cha' ti s'ni jlyo ti' Ni nchga tñan nu ku'ni Ni nde loo la.

¹⁹ Kan' cha' nxke' tiän' cha' ja su'we cha' tatsaan 'in ne' xka la'a tsu' nu wa yten cha' 'in Jesús cha' tukwa ne' nchga cha' kula 'in ne' judío ta'aan ni, xa nu tka mdyisnan ti Ni xa'an Ni kasiya 'in ne' kan', cha' ka ne' nten 'in Ndiose —ndukwin Santiago—.

²⁰ Sa kan' ti cha' ku'nian, nxke' tiän'; kwa'aan ska kityi cha' tsaa se'en ndi'in ne' kan'. Nde ka cha' nu chkwi' kityi kan': Ja su'we ku ne' lomstan nu wa mskwa tloo jo'o; ku'ni ñu'un lomstan kan' 'in kasiya 'ñaan bra nu kuan 'in ran. Lo'o ja su'we tyi'in cha' 'in ne' lo'o kwilyo'o xka nten siya' ti; kwi' ja su'we ku ne' 'ni nu ja mdyii ngalu tnen 'in i' xa wa yjwi ne' 'in i'; kwi' ja su'we ku ne' tnen. ²¹ Nu nchkwian' 'in cha' nu ngwa'an ayman Moisés nu ngwa s'ni, sa kwa ti cha' kwa'aan cha'

tsaa se'en ndi'in ne' xka la'a tsu', cha' ndiya kityi nu ngwa'an ayman kan' ni' lyaa 'in ne' judío nchga kichen se'en ndi'in ne'. Bra nu nda'an ne' ni' lyaa tsan nu nxitña' ne', nchga smnan, ka ña'an ne' lo kityi kan'.

Yaa tii ykwi' Santiago bra kan'.

²² Ngwa su'wa cha' 'in ne' lo'o ta'a ne' bra kan', nchga nten 'in Jesucristo nu mdi'in Jerusalén, lo'o ne' nu wa y'ni xa'an cha' 'in Jesucristo ti kulo, lo'o ne' nu lka ndloo 'in nchga ta ta'a ne' kan'. Ngulo suwi ne' 'in nten nu tsaa lo'o Palyu lo'o Bernabé nde kichen Antioquía; kan' mdo'o tuun Juda nu lka nin Barsabás, lo'o Sila, chun' nu nnan 'a ta'a ne' cha' nu nchkwi' tyukwaa ne' kan'. ²³ Mbi'ya ne' kityi nu ngwa'an ne' Jerusalén kan'.

“Nda ba kasiya 'wan” ndukwin kityi kan', “ta'a wan nu lka wan nten 'in Jesucristo ta'aan, ni siya ne' xka la'a tsu' lka wan, ni siya ndi'in wan nde kichen Antioquía, ni siya ndi'in wan kichen lo yuu 'in Siria, ni siya ndi'in wan kichen lo yuu 'in Cilicia. Bare nu mda'an ba lo'o Jesucristo ti kulo, lo'o ne' kula 'in ne' ta'aan re, lo'o nchga nten 'in Jesucristo nde re, su'wa ti nda'an ba kityi re cha' tsaa nde se'en ndi'in wan. ²⁴ Wa ynan ba cha' wa yaa chin' ne' ta'a ba se'en ndi'in wan, cha' ngwa'u ne' kan' 'wan cha' ndi'in cha' si'yu wan kijin yu ki'yu ta'a wan, ndukwin ne'; kwi' ndi'in cha' ku'ni wan nchga tñan nu ngwa'an ayman Moisés lo kityi nu ngwa s'ni, ndukwin ne'. Lo'o ja siya' ngulo ba tñan 'in ne' kan', cha' tsaa ne' se'en ndi'in wan; jlyo ti' ba cha' xi'in chin' ti' wan ndi'in wan, cha' ja nchka biya' ti' wan si chañi lka cha' kan'. ²⁵ Kan' cha' ni, ngwa su'wa cha' 'wa lo'o ta'a ba re; wa ngulo suwi

ba tukwa nten ta'a ba, ti kwi' nten 'in Jesucristo ta'aan lka yu. Ngulo ba tñan 'in yu cha' tsa'a yu se'en ndi'in wan lo'o Bernabé lo'o Palyu ta'aan. Su'we 'a nka tiyeen ña'aan 'in yu ta'aan kan', ²⁶ ni siya wa mdiya tyun nten nu ngwa ti' kujwi 'in yu ta'aan kan', chun' ngi'ni yu tñan nu ngulo X'naan Jesucristo 'in yu. ²⁷ Juda lo'o Sila naan yu nu ngulo ba tñan cha' tsa'a yu se'en ndi'in wan, cha' katsa' yu cha' nu ñi 'wan. ²⁸ Wa mdaya' Tyi'i Ndiose 'ware xa nu ykwi' ba lo'o ta'a ba, kan' cha' chkwi' ba cha' re ti lo'o wan ni, cha' ja su'we si ti kulo la ba xka tñan nu tukwi la 'wan: ²⁹ Ja su'we ku wan kuna' 'ni nu lka lomstan, nu wa mstya ne' tloo jo'o; ja su'we ku wan tnen; ja su'we ku wan 'ni nu ja mdyii tnen ngalu xa wa yjwi ne' 'in i'; lo'o ja su'we si tyi'in cha' 'wan lo'o kwilyo'o xka nten. Sa kan' ti cha' chkwi' ba. Si kunan wan cha' nu ngwa'an ba lo kityi re, su'we ti tyi'in wan bra kan'. Sa kwa ti cha' nda'an ba.”

³⁰ Mdo'o ne' ndyaa ne' lo'o kityi bra kan', ndyaan ne' nde kichen Antioquía xiya'. Mxo' ti'in ne' 'in nchga nten 'in Jesucristo kichen kan', cha' ta ne' kityi kan' 'in ne'. ³¹ Xa wa ykwi' nchga ne' kan' lo kityi, su'we 'a ngwa tiye ne' cha' nu ykwi' kityi lo'o ne' ngwaña'an bra kan'. ³² Lo'o ngwa 'a 'in Juda lo'o Sila kan' nchkwi' lo'o nten chabiya' 'in Ndiose, kan' cha' lye 'a ngwa'u yu cha' 'in Ni 'in nten kichen kan'. Lo'o ngwa tnun la tiye nchga nten 'in Jesucristo nde kwa bra kan', xa wa ngwa'u yu cha' kan' 'in ne'. ³³ Tyun tsan mdi'in yu kan' kichen Antioquía, bra kan' mslaa' nten 'in Jesucristo 'in yu kan'. Ta'a ne' mjñan ne' 'in Ndiose cha' taya' Ni 'in ne' tuwiin ndyaan ne' se'en ndi'in

ta'a ne'. ³⁴ Kan' ndukwin Sila cha' ja tyaa 'a yu, ti kanun la yu lo'o ne'. ³⁵ Kwi' ngwaña'an nganun Palyu lo'o Bernabé kichen Antioquía kan'; ngwa'u la yu 'in ne' kwa, ykwi' la yu cha' 'in X'naan lo'o ne'. Lo'o nde kichen kwa mdi'in tyun la nten nu ykwi' cha' 'in X'naan lo'o ta'a ne' kan'.

Ndyaa Palyu xiya' cha' chkwi' cha' 'in Jesucristo nde xka la kichen tjiyu'

³⁶ Ngwa ska tsan ykwi' Palyu lo'o Bernabé:

—Tyaan ni —ndukwin—, tsaan se'en ndi'in nten ta'a ndi'in cha' 'ñaan lo'o Jesucristo xiya', nu ndi'in kichen tjiyu' —ndukwin Palyu 'in Bernabé—. Xiya' tsaan nchga kichen se'en ngwa'uan cha' 'in Jesucristo nu ngwa xkan', tsaa na'aan si su'we ti ndi'in ne' ta'aan kan'.

³⁷ Ngwa ti' Bernabé cha' lo'o Xuwa tsaa lo'o ne', ti kwi' Xuwa Marku kan'. ³⁸ Lo'o ja nka tiye Palyu cha' tsaa lo'o 'in Xuwa, cha' ja mdalo Xuwa kan' ku'ni tñan lo'o yu nu ngwa xkan'; xa wa mdiyan ne' nde lo yuu 'in Panfilia ti kulo, mdo'o Xuwa ndyaa bra kan'. ³⁹ Kan' cha' ja su'wa nka tiye Palyu lo'o Bernabé bra kan', ja mda'an 'a ne' su'wa, kan' cha' ndyaa Bernabé yten yu ni' yka na'an cha' tsaa yu nde lo yuu Chipre xiya'. Lo'o Marku kan' ndyaa yu lo'o Bernabé bra kan'.

⁴⁰ Lo'o ngulo suwi Palyu 'in Sila cha' ka yu ta'a tsaa yu bra kan'. Mdo'o yu ndyaa yu bra kan', cha' wa ykwi' ta'a ne' lo'o X'naan Ndiose cha' taya' Ni 'in yu tuwiin. ⁴¹ Ndyaa yu nde lo yuu 'in Siria, lo'o ti ndyaa la yu lo yuu 'in Cilicia bra kan'; ykwi' yu lo'o nchga nten 'in Jesucristo nu ndyo' ti'in sa tlyu

ti la kan', cha' ku'ni tnun tiye ne', cha' sten su'we la ne' cha' 'in Jesús.

16

Ndyaa Timu lo'o Palyu lo'o Sila

¹ Mdiyan Palyu lo'o Sila nde kichen Derbe bra kan', kan' mdiyan yu kichen Listra. Kichen kan' mdi'in ska yu kune' ta'a msñi yu cha' 'in Jesucristo nu naan Timu. Jya'an yu lka ska nu kuna'an judío nu ndi'in cha' 'in lo'o Jesucristo, ne' griego ngwa sti yu. ² Nchga nten 'in Jesucristo nu ndi'in kichen Listra lo'o kichen Iconio, su'we 'a ykwi' ne' cha' 'in Timu kan'. ³ Ngwa ti' Palyu cha' tsa'a Timu lo'o, kan' cha' msi'yu Palyu kijin Timu cha' lkwan yu. Y'ni Palyu ngwaña'an cha' mske' ti' yu cha' ja kasin' ti' ne' judío nu ndi'in kichen se'en tya'an yu lo'o ne' bra kan', ni siya jlyo ti' nchga nten cha' ne' griego ngwa sti yu. ⁴ Ykwi' ne' lo'o ta'a nten 'in Jesucristo nchga kichen se'en nda'an ne', cha' ka biya' ti' ne' kan' nchga cha' nu ngwa'an ne' nu y'ni xa'an cha' 'in Jesús ti kulo lo'o ne' kula nde Jerusalén, cha' ka biya' ti' ne' xka la'a tsu' nchga tñan nu ndi'in cha' ku'ni nten 'in Jesucristo. ⁵ Bra wa ynan ne' cha' kan', bra kan' ngwa ngula la tiye ne' cha' 'in Jesucristo; ja ytsen 'a ne' bra kan'. Ngwaña'an ngwa cha' nchga tsan ka'an la nten yten cha' 'in Jesucristo.

Ykwi' ska ne' Macedonia lo'o Palyu laja sla yu

⁶ Lo'o ja mda 'a Tyi'i Ndiöse chabiya' 'in ne' cha' kwa'u ne' cha' 'in Jesucristo nde kichen lo yuu nu kwenta 'in Asia, kan' cha' mdijin ne' lo yuu 'in Frigia, lo'o lo yuu 'in Galacia, ⁷ mdiyan ne' tuwiin

nu tsaa nde lo yuu 'in Misia bra kan'. Ngwa ti' ne' cha' ti tsaa la ne' nde lo yuu 'in Bitinia, lo'o ja mda 'a Tyi'i Jesús chabiya' cha' tsaa ne' nde kwa; ⁸ kan' cha' mdijin ne' lo yuu 'in Misia mdiyan ne' kichen Troas nu ndi'in tu'wa tujo'o bra kan'. ⁹ Nu ngwa tla xa nu mdi'in Palyu kichen kan', ykwi' sla Palyu bra kan'. Na'an yu ska ne' Macedonia nu ykwi' lo'o yu: “Tyijin wan xka la'a tsu' tujo'o, kan wan nde Macedonia re, nde se'en ndi'in kichen tyiin” ndukwin yu ki'yu bra kan', “cha' taya' wan 'wa” ndukwin yu 'in Palyu laja sla yu. ¹⁰ Kan' cha' msñi ba tuwiin cha' tsaa ba xka la'a tsu' tujo'o kan', la lo yuu 'in Macedonia bra kan', sa ña'an nu ykwi' sla Palyu. (Lo'oũn nda'aãn lo'o ne'. Luka naãn, na' nu nda'aãn kityi re.) Jlyo ti' ba cha' Ndiose lka nu ngulo tñan 'wa cha' tsaa ba nde kwa, cha' chkwi' ba cha' 'in Jesucristo lo'o nten nu ndi'in nde kwa.

Ndi'in Palyu lo'o Sila kichen Filipos

¹¹ Bra ti yten ba ni' yka na'an cha' tsaa ba xka la'a tsu' tujo'o, mdo'o ba ndyaa ba bra kan'. Ñi tuwiin yaa ba ska se'en naan Samotracia, yuu nu ndi'in jlu'we tujo'o lka kan'. La xka tsan mdiya ba kichen Neápolis, nu ndi'in xka la'a tsu' tujo'o kan'. ¹² La kan' msñi ba tuwiin ndyaa ba nde kichen Filipos, kwi' kichen nu ndlo tñan lo yuu 'in Macedonia. (Ne' romano ngwiñan kichen kan' ti kulo.) Lo'o nganun ba tyun tsan kichen kan' bra kan'. ¹³ La wa mdiya tsan nu nxitña' ne' judío, mdo'o ba kichen ndyaa ba tu'wa chku se'en ndyo' ti'in ne' judío cha' chkwi' ne' lo'o Ndiose tsan nu nxitña' ne'; ykwi' ba lo'o nu kuna'an nu ndyo' ti'in nde kwa. ¹⁴ Lidia naan ska nu kuna'an kan'; ne' Tiatira lka Lidia

kan', lo'o ndujwi' te' lo kichen Filipos, ska lo te' nu kolo kwaa, te' jwñun lka kan'. Ngi'ni tnun ne' kula kan' 'in Ndiose nu tlyu la ti, lo'o su'we 'a ynan cha' 'in Ndiose nu lka X'naan nu ngwa'u Palyu 'in ne'; kan' mdaya' Ndiose 'in cha' ka biya' ti' cha' nu nchkwi' Palyu, lo'o msñi cha' kan'. ¹⁵ Kan' cha' mdukwatya ne' 'in Lidia lo'o nchga ta'a ndi'in ti ne'.

—Si chañi cha' lkaän nten 'in Jesucristo, nka tiye wan —ndukwin nu kuna'an kan' 'wa—, kan wan tu' na'an tyiin, cha' kanun wan chin' se'en ndi'in bare sikwa.

Tyun ya' ykwi' nu kuna'an kan' lo'o ba cha' ja tyaa 'a ba, kan' cha' ndyaa ba lo'o nde na'an tyi ne'.

¹⁶ Wa mdiya ska tsan yaa ba se'en ndyo' ti'in ne' cha' chkwi' ne' lo'o Ndiose, lo'o bra kan' ndyukwa ta'a ba lo'o ska nu kuna'an kune' tuwiin. Ti'í nu kuna'an kan', cha' wa s'ni 'a msñi kwi'in xa'an 'in. Chabiya' 'in kwi'in kan' ndii ti' nu kuna'an sa ña'an cha' nu ka 'in nten nde loo la, kan' lka cha' tiya nu nda kwi'in xa'an kan' 'in nu kuna'an kan'. Msu nu msi'i ti ne' lka nu kuna'an kan', ja nda 'a x'nan siya'. Lo'o y'ni 'a x'nan kanan lo'o nu kuna'an kan', cha' nda ne' kichen ka'an 'a tñi 'in yu, liya' nchkwi' ne' lo'o nu kuna'an kan', cha' ka biya' ti' ne' sa ña'an nu ka 'in ne' nde loo la. ¹⁷ Mdo'o ña'an nu kuna'an ti'í kan' 'ware lo'o Palyu. Kwen 'a msi'ya lo'o 'wa xa ndijyan ba:

—Msu 'in Ndiose nu ndloo la ti lka ne' re —ndukwin nu ti'í kan'—. Kwa'u ne' 'wan sa ña'an nu kulaa Ndiose 'wan 'in cha' kuxi.

¹⁸ Tyun tsan mda'an ña'an nu kuna'an kan' 'wa, msi'ya lo'o 'a 'wa. Lo'o ja ndiya 'a ti' Palyu cha' msi'ya 'a ne' bra kan'. Kan' cha' mxitukwi yu

tuwiin se'en ndyaa yu, ykwi' yu lo'o nu kuna'an ti'í cha' 'in kwi'in nu msñi 'in, cha' tyo'o kwi'in kan' tyaa bra kan':

—Chabiya' 'in Jesucristo chkwiin' —ndukwin Palyu 'in nu kuna'an kan'—. Tyo'o kwi'in nu nsu'wi 'iin ni, tyaa ran siya' ti.

Bra ti mdo'o kwi'in kan' ndyaa bra kan'. Nchkaa nu kuna'an kan' bra kan'.

¹⁹ Lo'o tlá 'a ne' nu nka x'nan nu kuna'an kan'. Bra ti msñi ne' 'in Palyu lo'o Sila, ndyaa lo'o ne' 'in yu se'en ndi'in nu nka ndloo 'in kichen, cha' jlyo ti' x'nan nu kuna'an kan', cha' ja ka 'a ku'ni ne' kanaan lo'o nu kuna'an kan' si ja nsu'wi 'a kwi'in xa'an 'in.

²⁰ Kan' cha' mstyá ne' ki'ya 'in Palyu lo'o Sila tloo wse bra kan':

—Ne' judío lka yu re —ndukwin ne' 'in wse—. Kuxi 'a ngi'ni yu re, kan' cha' msin' 'a ti' ne' kichen re ni. ²¹ Xka ña'an ndu'u yu re 'ñaan cha' ku'nian, lo'o ja nsu'wi chabiya' 'ñaan cha' ku'nian ngwaña'an, cha' lkaan ne' romano.

²² Msin' 'a ti' nchga ne' kichen bra kan'. Ngulo wse tñan cha' tyo'o ste' Palyu lo'o Sila, cha' jwi'in ne' 'in yu lo'o yka. ²³ Tyun 'a ya' mji'in yka ne' 'in yu bra kan', lo'o msu'wa ne' 'in yu ni' ña'an chkwan bra kan'. Ngulo ne' tñan 'in ne' nu ndi'in kwan tuna'an chkwan cha' su'we 'a ku'ni ne' kwenta 'in yu bra kan'. ²⁴ Kan' cha' bra ti msu'wa nchkun' nu nka ndloo 'in na'an chkwan kan' 'in Palyu lo'o Sila ska se'en nu ndukwa jlu'we na'an chkwan kan', lo'o mskan' tsaa ne' kiya' yu si' yka bra kan'.

²⁵ Wa mdiya jlu'we tla mdi'in Palyu lo'o Sila ni' ña'an chkwan kan'; nchkwi' yu lo'o Ndiose, ndla tu'wa yu kantu 'in Ndiose. Lo'o nchga presu ta'a

ndi'in yu ni' ña'an chkwan ynan ne' cha' nu ykwi' yu kan', xa nu yla tu'wa yu kan'. ²⁶ Lye 'a mñan bra kan', ngwa cha' katen na'an chkwan, nchga se'en ndiya tuna'an ngalaa bra kan'. Lo'o ngutsaa karenan se'en nchkan' ta'a presu kan', chun' lye 'a mñan. ²⁷ Bra ti mxaa ti' nu nka ndloo 'in na'an chkwan kan', na'an yu cha' ndukwa laa tuna'an chkwan. Ytsen 'a yu bra kan', cha' mske' ti' yu cha' wa msnan nchga presu 'in yu. Bra ti msñi yu xtyi 'in yu cha' kujwi yu 'in yu, ti ykwi' ti yu. ²⁸ Kwen 'a ykwi' Palyu lo'o yu bra kan':

—Ja ku'nii ngwaña'an —ndukwin Palyu 'in yu—. Nde ti ndi'in ta'a ba re.

²⁹ Msi'ya nu nka ndloo kan' cha' kan lo'o ne' kii'. Bra kan' yaa na'an yu ni' ña'an chkwan, lye 'a mchkwan yu mdi'in yu bra kan', cha' ytsen 'a yu. Mduun xtyin' yu tloo Palyu lo'o Sila bra kan'.

³⁰ Lo'o ngulo yu 'in ne' ni' ña'an chkwan bra kan'.

—'Wan, ne' kula —ndukwin yu 'in Palyu lo'o Sila—, ne' xa'an 'a lkañ. ¿Ni sa ña'an ku'niiñ cha' lyañ 'in cha' kuxi a? —ndukwin nu nka ndloo kan'.

³¹ —Steen cha' 'in Jesucristo nu nka X'naan —ndukwin Palyu 'in yu—, kan' nu ka kulaa 'in ta'a wan, lo'o 'in nu'win, lo'o sñii', lo'o nchga ne' ta'a ndi'ian.

³² Palyu lo'o Sila ni, ngwa'u yu cha' 'in Jesús 'in nchga nten ta'a ndi'in nu nka ndloo 'in na'an chkwan kan' bra kan'. ³³ Wa mdijin jlu'we tla, bra kan' mjya'an nu nka ndloo kan' se'en ti'í Palyu lo'o Sila, se'en m'ni yka 'in yu. Kan' mdukwatya yu 'in nu nka ndloo kan', lo'o nchga nten ta'a ndi'in yu. ³⁴ Ndyaa lo'o yu 'in Palyu lo'o Sila na'an tyi yu,

cha' ta yu nan ku ne'. Su'we 'a ngwa tiye nu nka ndloo kan' ni, cha' wa yten yu cha' 'in Ndiose; kwi' ngwaña'an su'we ngwa tiye nchga ne' ta'a ndi'in yu.

³⁵ Ngwi'ya xaa xka tsan, ngulo wse tñan 'in policia cha' tsaa ne' chkwi' ne' lo'o nu lka ndloo 'in na'an chkwan bra kan', cha' kulaa 'in Palyu lo'o Sila. ³⁶ Bra kan' ykwi' nu nka ndloo kan' lo'o Palyu:

—Wa ngulo wse tñan 'wa cha' kulaa ba 'wan —ndukwin yu 'in yu—, kan' cha' su'we ti tyaa wan sikwa.

³⁷ —Ja su'we —ndukwin Palyu 'in policia—. Wa na'an nchga nten kichen xa nu mji'in ne' yka 'wa, ni siya ne' romano lka bare. Lo'o ja ya ka biya' 'wa ti bra nu msu'wa ne' 'wa ni' ña'an chkwan re —ndukwin—. Lo'o ni, nchka ti' ne' kulaa ne' 'wa mnan ti. Si'i ngwaña'an ndi'in cha' ka. Su'we la kan ti kwi' wse cha' kulaa 'wa.

³⁸ Ndyaa ytsa' policia 'in wse nchga cha' nu ykwi' Palyu lo'o ne'. Xa nu ngwa biya' ti' wse cha' ne' romano lka Palyu lo'o Sila, ytsen 'a wse kan' bra kan'. ³⁹ Bra ti ndyaa wse tu' na'an chkwan bra kan':

—'Wan, yu kula —ndukwin wse kan' 'in Palyu lo'o Sila—, ku'ni wan cha' tlyu ti' 'wa —ndukwin.

Ngulaa ne' 'in Palyu lo'o Sila bra kan'.

—Ku'ni wan cha' su'we tyaa wan xka kichen —ndukwin ne' 'in Palyu lo'o Sila.

⁴⁰ Lo'o mdo'o Palyu lo'o Sila ni' ña'an chkwan, ndyaa yu se'en ndi'in Lidia xiya' bra kan'. Xiya' ykwi' yu lo'o nten 'in Jesucristo la kan', cha' ka tnun tiye ne' chun' ndyaa ña'an ti' ne' 'in Jesús. Mdo'o yu ndyaa yu bra kan'.

17

Msin' 'a ti' ne' Tesalónica

¹ Ndyaa Palyu lo'o Sila tuwiin nu tsa kichen Tesalónica. Ti kulo mdijin ne' kichen Anfípolis, bra kan' mdijin ne' kichen Apolonia, lo'o kan' mdiyan ne' kichen Tesalónica. Ndukwa ska laa 'in ne' judío kichen kan', ² kan' cha' yaa Palyu ni' lyaa kan', kwi' sa ña'an nu ndya'an yu ni' lyaa 'in ne' judío nchga kichen. Tsan nu nxitña' ne' judío ndyo' ti'in ne' kichen ni' lyaa, lo'o Palyu yaa yu ni' lyaa tsan kan'. Wa mdiya snan smnan ykwi' yu lo'o ne' kan' la kwa. ³ Ngwa'u yu cha' 'in Ndiose 'in ne' se'en nchkwi' kityi kula sa ña'an cha' nu ka 'in nu lka Krixtu, sa ña'an nu ndi'in cha' ta ne' nu ti'í 'in yu, lo'o bra kan' tyu'u Krixtu kan' xiya' xa nu wa yjwi ne' 'in yu.

—Nchkwiin' lo'o wan cha' 'in Jesús —ndukwin Palyu 'in ne' bra kan'—. Sa ña'an nu nchkwi' kityi kula cha' 'in nu ka Krixtu kan', kwi' ngwaña'an ngwa 'in Jesús —ndukwin—. Ti kwi' Krixtu lka Jesús kan'.

⁴ Msñi tukwa snan ti ne' judío cha' kan', kan' cha' mda'an ne' kan' lo'o Palyu lo'o Sila; kwi' ngwaña'an msñi tyun ne' griego cha' kan', nten nu ngi'ni tnun 'in Ndiose lka ne'; lo'o tyun nu kuna'an nu tnun nchka nu ndi'in kichen kan', msñi ne' cha' kan'. ⁵ Msin' 'a ti' ne' judío nu ja ndyaa ña'an ti' cha' kan'; tlá 'a ne' bra kan'. Ykwi' ne' lo'o nten xa'an nu xkwi' nda'an cha' laja ti 'in, cha' ku'ni ne' cha' xa'an lo'o Palyu. Kuxi 'a y'ni ne' xa'an bra kan', kan' cha' mskwen tikee' ne' 'in nchga nten kichen. Ndyaa ne' se'en ndi'in Jasón bra kan', yten ne' ni' ña'an tyi Jasón kan', cha' nda'an naan ne' 'in Palyu

lo'o Sila. Xñi ne' 'in ne' kan', ngwa ti' ne', cha' tsaaloo'o ne' 'in ne' nde se'en ndyo' ti'in nten kichen. ⁶Lo'o ja ndyija Palyu lo'o Sila 'in ne', kan' cha' msñi ne' 'in ti kwi' Jasón lo'o ta'a nda'an yu, ndyaa lo'o ne' 'in ne' kan' tloo ne' wsiya. Kwen ykwi' ne' lo'o ne' wsiya bra kan', mstyaa ne' ki'ya 'in Jasón lo'o ta'a nda'an yu:

—Xa'an 'a ngi'ni ne' kan' —ndukwin ne' xa'an kan'—. Nchga kichen se'en nda'an ne' kan', ja la ndi'in tiin ti nten kichen kan' si'ya cha' kuxi nu nchkwi' ne' kan' —ndukwin ne' xa'an kan'—. Lo'o ni, wa mdiyan ne' kan' kichen tyian, ⁷ ndi'in ne' se'en ndi'in Jasón re. Ja ndukwa ne' kan' tñan nu ndlo ree tlyu 'ñaan, nan nu lkaan ne' romano, cha' nu nchkwi' ne' cha' ndiya xka ree nu tlyu la ti nu naan Jesús; kan' lka nu ka kulo tñan 'ñaan, ndukwin ne' kan'.

⁸Xa nu ngwa biya' ti' ne' wsiya ni ki'ya nu mstyaa ne' 'in ne' kan', msin' 'a ti' ne' bra kan', lo'o msin' ti' nchga nten kichen; ⁹ kan' cha' mjñan ne' wsiya tñi 'in Jasón lo'o ta'a nda'an yu cha' 'in Palyu lo'o Sila kan'. Mda ne' tñi, lo'o bra ti ngulaa ne' 'in ne' bra kan', Jasón lo'o ta'a nda'an yu.

Ngala Palyu lo'o Sila nde kichen Berea

¹⁰Nchga nten nu mdi'in cha' 'in lo'o Jesús la kan', bra ti mdaya' ne' 'in Palyu lo'o Sila cha' tyaa ne'; ti kwi' tla kan' mdo'o ne' ndyaa ne' nde kichen Berea. Xa wa mdiyan ne' kichen kan', ndyaa ne' ni' lyaa 'in ne' judío. ¹¹ Su'we la tiye ne' kichen Berea kan'; ja xa'an tiye ne' kan' sa ña'an y'ni ne' Tesalónica. Ngwa 'a ti' ne' kunan ne' nchga cha' nu ykwi' Palyu lo'o Sila lo'o ne'. Nchga tsan mda'an naan ne' lo kityi 'in Ndiose si chañi lka cha' nu

nchkwi' yu kan'; ¹² kan' cha' tyun nten kichen msñi ne' cha' kan', lo'o ne' judío, lo'o ne' griego. Ni siya nu ki'yu, ni siya nu kuna'an nu tnun nchka, msñi ne' cha' kan'. ¹³ Lo'o ynan ne' judío nu mdi'in nde kichen Tesalónica cha' lo'o ndu'u Palyu cha' 'in Ndiose 'in ne' Berea. Msin' 'a ti' ne' bra kan', bra ti ne' ndyaa ne' nde Berea bra kan'. Bra wa mdiyan ne' msu'wa ne' cha' kwiñi 'in ne' kichen kan', cha' xuun ne' lo'o Palyu. ¹⁴ Bra nu mgii ti' nten 'in Jesucristo cha' ngwaña'an ngwa ti' ne' judío cha' ku'ni ne', bra ti mslaa' ne' lo'o Palyu cha' tyaa yu tuwiin tu'wa tujo'o; nganun Sila lo'o Timu kichen kan'. ¹⁵ Lo'o chin' ne' Berea ndyaa ne' lo'o Palyu sa ña'an ya' nu mdiyan ne' kichen Atenas. Bra ti ndyaan ne' Berea kichen tyi ne' xiya' bra kan', cha' chkwi' ne' lo'o Sila lo'o Timu. Ngwa ti' Palyu cha' lo'o ne' kan' tsa ne' nde Atenas ndla ti, cha' tyukwa ta'a ne' lo'o yu nde kwa.

Nde kichen Atenas

¹⁶ Bra nu mdi'in ta Palyu 'in Sila lo'o Timu sa ña'an bra tiyan ne' nde kichen Atenas, xi'in 'a ti' yu cha' nu na'an yu cha' ka'an 'a jo'o ndiya 'in nten kichen kan'. ¹⁷ Kan' cha' ykwi' yu lo'o ne' ni' lyaa 'in ne' judío kan', ni siya lo'o ne' judío, ni siya lo'o ne' xka la'a tsu' nu ngi'ni tnun 'in Ndiose nde kwa. Kwi' ngwaña'an, ykwi' yu lo'o nchga nten nu ndi'in lo kiya', nchga tsan ndu'u yu 'in ne' kichen kan'. ¹⁸ Wa ndiya ska ta nten kichen kan', nu ngi'ni xa'an cha' nu ndu'u ne' epicúreo, lo'o ndiya xka ta nten nu ngi'ni xa'an cha' nu ndu'u ne' estoico. Ta'a tyukwaa ta ne' kan' mdiyan ne' se'en ndi'in Palyu bra kan'. Ykwi' 'a ne' lo'o ta'a ne' cha' 'in yu:

—¿Ni sa ña'an lka cha' nu ndu'u yu ki'yu re?, cha' ka'an 'a cha' tukwi nchkwi' yu lo'oan —ndukwin ne' 'in ta'a ne'.

—¿Ta si'i cha' 'in xka jo'o nchkwi' yu a? —ndukwin ta'a ne' bra kan'.

Wa ynan ne' cha' nchkwi' Palyu cha' 'in nchga cha' su'we nu ngi'ni Ndiose lo chalyuu chun' nu wa mdiyan Jesús, cha' nchkwi' yu sa ña'an ngwa cha' ndyu'u Jesús xiya'. ¹⁹ Kan' msñi ne' ya' Palyu cha' tsaa lo'o ne' 'in yu nde se'en ndyo' ti'in ne' kula kichen kan', ska lo kiya' se'en naan Areópago.

—Nchka ti' ba cha' ka biya' ti' ba, ¿ni sa ña'an lka cha' nu ndu'uu 'wa a? —ndukwin ne' 'in Palyu—. ²⁰ Ska cha' nu ja ya kunan ba lka cha' nu ndu'uu ni, ti ji ki'ya ba kwenta —ndukwin ne'—. Kan' cha' ni, katsaa' 'wa, ¿ni sa ña'an lka cha' kan' a?

²¹ Lo'o ne' kichen Atenas, lye ndiya ti' ne' kunan ne' ya ña'an ti cha' kwi nu ka chkwi' yuwe ne', ska cha' nu ja ya kunan ne'. Kwi' ngwaña'an y'ni nchga ne' xka la'a tsu' nu mdi'in kichen kan', xkwi' mdiya ti' ne' chkwi' tuwe ne' ska cha' nu ja ya kunan ne'.

²² Kan' cha' mdyituun Palyu tloo ne' kula kichen nde Areópago kan', ykwi' yu lo'o ne' kula bra kan':

—'Wan, ne' Atenas —ndukwin Palyu 'in ne'—. Wa na'aän cha' ndyaa ña'an 'a ti' wan 'in jo'o nu ndi'in 'wan —ndukwin yu—. ²³ Wa yi'aän na'aän chin' lo kichen re, lo'o na'aän nchga jo'o nu 'wan bra kan'. Lo'o kan' na'aän ska msaa laja lo, lo'o ndiya ska cha' nu nga'an si' msaa, kan' nu nchkwi': “Nde lka msaa 'in jo'o nu ja ya xu'wi lyo ba 'in.” Cha' 'in Ndiose nu ja ya xu'wi lyo wan, kan' lka cha' nu chkwiñ' lo'o wan ni —ndukwin yu—.

24 'Ska ti Ndiose ykwi' ngwiñan Ni ña'aan chalyuu lo'o nchga nan nu ndi'in lo chalyuu; ti kwi' Ndiose nka ndloo la ti, ni siya nde ni' kwan, ni siya lo chalyuu —ndukwin Palyu 'in ne'—. Ja ndi'in Ndiose ska ni' lyaa nu ngwiñan nten ti. 25 Ja ska cha' lyiji 'in Ndiose ykwi', ja ndi'in cha' xñi Ni ska nan nu nda nten chalyuu 'in Ni. Nan ngi'ni ku'u Ni 'in nchga nten, nda Ni tyi'i nu ndyu'wi ni' kasiya 'in skaa nten, nda Ni nchga cha' nu ndi'in 'in nten chalyuu.

26 'Wa ngwiñan Ndiose ykwi' 'in nchga nten chalyuu lo'o ska ti tnen ne'. Wa ndukwin Ndiose ni ña'an bra kala skaa nten, wa ndukwin Ni la nde ya' ndi'in nchga kichen tyi ne'. 27 Kan' cha' mda Ndiose chabiya' ndijyan nten lo chalyuu cha' xu'wi lyo ne' 'in Ndiose, cha' tyija lyo Ni 'in ne'. Lo'o ja tijyu' ndi'in Ndiose 'ñaan, kwi' se'en ti se'en ndi'ian ta'aan ndi'in Ni. 28 Chabiya' 'in Ndiose ykwi' lu'uan, chabiya' 'in Ni nda'aan, chabiya' 'in Ni ngi'nian nchga tñan. Lo'o ayman ne' tiya ta'a wan, ngwa'an ne' cha' re lo kityi s'ni: “Ta'a Ndiose lkaan.” Ngwaña'an ykwi' ayman kan' 'wan. 29 Lo'o si chañi cha' Ndiose lka ta'aan —ndukwin Palyu 'in ne'—, ja ka chkwian' cha' lka Ndiose ska nkwin, ni siya nkwin oro, ni siya nkwin plata, ni siya nkwin kee nduun. Ska nkwin nu ngwiñan nten chalyuu ti lka ran; sa ña'an ngulo ke ne' cha', kwi' ngwaña'an ngwiñan ne' 'in ran. 30 Wa mdalo 'a Ndiose 'in nten chalyuu ti nu ngwa s'ni, xa nu ja ya ka jlyo ti' ne' cha' 'in Ni; lo'o ni, ndlo Ndiose tñan 'in nchga nten chalyuu cha' kulaa ya' ne' nchga cha' kuxi nu ndi'in 'in ne', 31 chun' wa mstyia Ni ska tsan cha' ku'ni biya' Ni 'in nchga nten chalyuu,

lo'o ngwaña'an wa ngulo suwi Ni 'in ska nu ka wse. (Jesucristo lka nu kan'.) Su'we 'a y'ni Ndiose cha' kanun tsa'a cha' kan' 'in nten chalyuu, cha' wa y'ni Ni cha' ndyu'u Jesucristo kan' xiya' xa wa yjwi ne' 'in yu.

³² Bra wa ynan ne' kichen cha' kan', cha' wa ndyu'u ska nten xiya' xa nu wa ngujwi, mstyli lyo'o 'a ne' 'in Palyu bra kan'. Ni siya mstyli lyo'o ne' 'in yu, wa mdiya chin' nten nu ykwi' lo'o yu:

—Kwa'uu cha' kan' 'wa xiya' la xka tsan —ndukwin ne' kan' 'in yu.

³³ Lo'o mdo'o Palyu se'en ndukwa ne' kula nde Areópago kwa, ndyaa yu bra kan'. ³⁴ Lo'o mdo'o ña'an chin' nten 'in yu, cha' ndyaa ña'an ti' ne' cha' nu ykwi' yu lo'o ne'. Ska yu ki'yu nu naan Dionisio msñi cha' kan', ni siya lka yu ska yu kula nu nda'an Areópago kan'; lo'o ska nu kuna'an nu naan Dámaris msñi cha' kan', lo'o ti ndiya la chin' nten nu msñi cha' kan'.

18

Mdi'in Palyu kichen Corinto

¹ Lo'o mdo'o Palyu kichen Atenas ndyaa yu nde kichen Corinto bra kan'. ² Kichen kan' ndyukwa ta'a yu lo'o ska yu judío nu naan Aquila, ne' kichen Ponto lka yu kula kan'. Mdi'in ne' nde Italia nu ngwa s'ni la, lo'o Aquila lo'o kwilyo'o yu nu naan Priscila. Wa mdo'o tsu' ne' ngala ne' kichen Corinto, bra nu ngulo ree Claudio tñan cha' kulo ne' 'in nchga ne' judío nu ndi'in kichen Roma, kichen tnun nu li'ya loo 'in lo yuu 'in Italia kan'. Tu' na'an tyi Aquila kan' ngala Palyu bra kan'. ³ Nten nu nñan na'an te' ngwa ne' kan', lo'o Palyu ngwa ku'ni

tñan kan', kan' cha' nganun yu se'en ndi'in ne', cha' su'wa ti ku'ni yu tñan lo'o ne'. ⁴Ndyaa Palyu ni' lyaa 'in ne' judío nchga tsan nu nxitña' ne', cha' kwa'u yu cha' 'in Jesús 'in ne' nu ndyo' ti'in bra kan', ní siya ne' judío, ni siya ne' xka la'a tsu'.

⁵ Lo'o mdo'o Sila lo'o Timu nde Macedonia, ngala ne' se'en ndi'in Palyu. Xa wa ngala ne' kan', bra kan' ngwa'u Palyu cha' 'in Jesús 'in ne' judío nchga tsan. Ngwa'u yu cha' lka Jesús ti kwi' Krixtu, nu ndi'in ta 'a ne' judío 'in cha' kan lo chalyuu. ⁶ Msin' 'a ti' ne' judío kan' 'in Palyu bra kan', chen 'a ña'an cha' nchkwi' ne' lo'o; kan' cha' mskwin yu ste' yu cha' tyo'o kata yuu tloo ne', cha' ka biya' ti' ne' cha' kuxi 'a ykwi' ne' lo'o yu. Lo'o ndyaa yu xka se'en bra kan'.

—Cha' 'wan si kana' kasiya 'wan, 'wan ne' judío —ndukwin Palyu 'in ne'—. Si'ya wan lka; ja ndi'in ki'ya 'ñaän, cha' xkwi' cha' nu ñi lka cha' nu ngwa'uün 'wan. Wa tya'aän tiän ni sikwa. Tsa'aän kwa'uün 'in ne' xka la'a tsu', chun' ja xlyaa wan kunan wan cha' nu nchkwiin'.

⁷ Mdo'o yu ni' lyaa kan', ndyaa yu nde se'en ndi'in ska nten nu naan Justo; kwi' se'en ti tu'wa laa kan' ndukwa na'an tyi yu. Ska nten nu chañi cha' ngi'ni tnun 'in Ndiose ngwa Justo kan'. ⁸ Lo'o Crispo nu lka ska yu kula nu nka ndloo ni' lyaa 'in ne' judío, lo'o yu msñi yu cha' 'in Ndiose nu nka X'naan. Ndyaa ña'an ti' Crispo kan' 'in Ndiose, kwi' ngwaña'an ndyaa ña'an ti' nchga nten 'in yu. Ka'an 'a ne' Corinto msñi ne' cha' 'in Jesús, kan' cha' ngwatya ne' kan' bra kan'. ⁹ Kan' na'an Palyu 'in Jesús nu nka X'naan, ña'an ti' nchkwi' sla yu ngwa cha' kan'.

—Ja kutseen —ndukwin Jesús 'in yu—. Ja ka ndaja tii' cha' kwa'uu cha' 'ñaän 'in nten —ndukwin Ni—. ¹⁰ Na' ndi'iin lo'oo cha' tayaän' 'iin, kan' cha' ja ka xñi ne' 'iin cha' ta ne' nu ti'í 'iin. Lo'o ti ndiya ka'an 'a nten kichen re nu xñi cha' 'ñaän nde loo la, xa nu kwa'uu 'in ne'.

¹¹ Kan' cha' nganun Palyu ska yijan jlu'we nde kichen Corinto kan'. Xkwi' cha' 'in Jesús ngwa'uu yu 'in nten kichen kan'.

¹² Ska nten nu naan Galión ngwa gobernador lo yuu nu kwenta 'in Acaya kan'; lo'o ndyo' ti'in tyun ne' judío ska se'en ti cha' xuun ne' lo'o Palyu bra kan', ni siya ta'a ne' judío lka yu. Msñi ne' kan' 'in yu cha' tsaa lo'o ne' 'in yu tloo ne' wsiya bra kan'; ¹³ mstya ne' ki'ya 'in yu tloo gobernador kan' bra kan':

—Nda'an yu re kichen tyian, lo'o ja su'we cha' nu ndu'uu yu 'in nten —ndukwin ne' 'in nu nka ndloo kan'—. Xka ña'an ku'ni tnun ne' 'in Ndiose ndu'uu yu 'in ne', ni siya ja nda gobierno chabiya' cha' ku'ni ne' ngwaña'an.

¹⁴ Ngwa ti' Palyu xkwen yu 'in ne' bra kan', lo'o ja ngwa 'in yu, cha' kulo ndukwa la ykwi' yu kula Galión kan':

—Si ndi'in ska cha' nu kuxi 'a 'in yu, bra ti kunaän' cha' nu nchkwi' wan lo'o'ün, 'wan ne' judío —ndukwin Galión kan' 'in ne'—. Lo'o ni, si'i ska cha' kuxi lka cha' re —ndukwin—. ¹⁵ Wa msin' ti' wan chun' ndu'uu yu re xka lo cha' 'in nten. Ska cha' 'in jo'o 'wan lka cha' re, cha' ja su'wa cha' nu nchkwi' yu lo'o cha' nu nchkwi' wan lo cha' kula nu ndyaa ña'an 'a ti' wan; kan' cha' ja ndiya ti' wan cha' ndu'uu yu cha' kan' 'in ne'. Ykwi' ti wan ku'ni

biya' wan cha' 'in yu re sikwa. Ja ndi'in cha' kan lo'o wan 'in yu re se'en ndi'iin —ndukwin Galión.

¹⁶ Lo'o ngulo gobernador tñan cha' kulo ne' 'in ne' judío kan' nde chun' na'an bra kan'. ¹⁷ Bra ti msñi nchga nten kichen kan' 'in yu kula Sóstenes, cha' nka yu kula kan' ndloo ni' lyaa 'in ne' judío. Ti'í 'a mji'in ne' 'in yu kula kan' tloo gobernador Galión. Lo'o Galión kan' ni, ja nduwe ti' yu siya' ti.

Ngwa snan ya' ndyaa Palyu la xka la'a tsu'

¹⁸ Ti nganun Palyu kichen kan' ti tyun tsan. Kan' mslaa' yu lo'o ta'a nten 'in Jesucristo, mdo'o yu ndyaa yu lo'o Aquila lo'o Priscila kan'. Kan' ndyaa ne' ni' yka na'an nde kichen Cencrea, cha' tsa Palyu la lo yuu 'in Siria. Nde kichen Cencrea kan' msi'yu kiche' ne' ke Palyu cha' ngwañ'a'an ka biya' ti' nten cha' ndiya ska cha' nu wa mskan' yu lo'o Ndiose ti ngwa xkan' la. ¹⁹ Mdo'o ne' ndyaa ne' ni' yka na'an bra kan', ngala ne' kichen Efeso se'en nganun Aquila lo'o Priscila. Kan' ndyaa Palyu ni' lyaa cha' chkwi' yu lo'o ta'a ne' judío nu ndyo' ti'in nde kwa. ²⁰ Ngwa 'a ti' ne' kichen kan', cha' kanun Palyu kichen tyi ne', lo'o ja mslyaa 'a yu. ²¹ Mslaa' yu lo'o ne' kan' bra kan':

—Ndi'in cha' tsa'aän Jerusalén cha' wa ndla ti ka ta'a nde kwa —ndukwin Palyu 'in ne'—. Bra kan' tyaän xiya' nde kichen re, si ngwañ'a'an nka tiye Ndiose cha' tyaän —ndukwin yu.

Mdo'o Palyu kichen Efeso yten yu ni' yka na'an, ndyaa yu bra kan'. ²² Bra wa mdiyan yka na'an kan' kichen Cesarea, mdo'o Palyu ndyaa yu nde kichen Jerusalén. Su'we ti ykwi' yu lo'o nchga nten 'in Jesucristo nde kwa. Lo'o bra ti ndyaa yu

nde kichen Antioquía bra kan', ²³ nganun yu ska tukwa ko' kichen kan'. Kan' mdo'o yu ndyaa yu xiya' cha' tsaa yu se'en ndi'in nchga ta nten 'in Jesucristo nu ndi'in lo yuu 'in Galacia, lo'o lo yuu 'in Frigia. Ykwi' yu lo'o ne' cha' kanun su'we la cha' 'in Jesucristo ni' kasiya 'in ne'.

Ngala Polo kichen Efeso

²⁴ Laja bra kan' ngala xka yu ki'yu ne' judío kichen Efeso. Polo naan yu kan', Alejandría naan kichen tyi yu. Jlyo 'a ti' yu nchga cha' 'in Ndiose nu ngwa'an ne' lo kityi nu ngwa s'ni la, lo'o su'we 'a ndu'u yu cha' 'in Ndiose 'in nten. ²⁵ Ti ngwa s'ni la ngwa'u su'we ta'a ne' 'in yu cha' 'in Jesús nu nka X'naan; kan' cha' ndla ti yu, ja ngwa ndaja ti' yu siya' ti cha' chkwi' yu cha' kan'. Su'we 'a mdu'u yu cha' 'in Jesús 'in nten bra kan'; sa kan' ti cha', ti ndukwatya yu 'in ne' sa ña'an nu mdukwatya ayman Xuwa 'in nten, cha' ti ji ka biya' ti' yu nchga cha' 'in Jesús. ²⁶ Ja ntsen Polo cha' kwa'u yu 'in ne' ni' lyaa 'in ne' judío; la kan' ynan Priscila lo'o Aquila sa ña'an cha' nu ngwa'u yu 'in nten ni' lyaa, kan' cha' ykwi' ne' lo'o yu bra kan'. Ñi la ngwa'u ne' 'in yu sa ña'an nu stean tuwiin 'in Ndiose bra kan'. ²⁷ Chun' ndi'in la ngwa ti' Polo tsaa yu nde lo yuu 'in Acaya. Su'we nka tiye nchga nten 'in Jesucristo nde Efeso cha' tsaa yu nde kwa, kan' cha' ngwa'an ne' ska kityi cha' tsaa se'en ndi'in nten 'in Jesucristo nde kwa, cha' su'we ti chkwi' ne' lo'o yu xa nu kala yu nde se'en ndi'in ne'. Ndyaa yu bra kan', mdiyan yu lo yuu 'in Acaya bra kan'. Lo'o mdaya' 'a yu 'in nten nu ndi'in cha' 'in lo'o Jesucristo nchga kichen se'en ndyaa yu. Cha'

su'we 'a nka tiye Ndiose ña'an Ni 'in nten, kan' cha' wa msñi ne' kwa cha' 'in Ni. ²⁸ Ykwi' Polo lo'o nchga nten cha' ti ji kwa'u ne' judío kan' nchga cha' nu ñi 'in Krixtu, ni siya nten ta'a yu ngwa ne'; lo'o ngwa'u yu cha' 'in Ndiose nu ndukwa lo kityi s'ni, se'en nu nchkwi' cha' 'in Krixtu nu ndi'in ta 'a ne' judío 'in, cha' kan lo chalyuu. Krixtu lka Jesús, ndukwin yu. Su'we 'a ykwi' yu, kan' cha' ja tukwin ngwa 'in tukun' cha' 'in yu.

19

Ngala Palyu kichen Efeso

¹ Xa nu ti ndi'in Polo kichen Corinto, ti kwi' bra ndyaa Palyu nde lo ki'ya la, sa ña'an ya' ngala yu kichen Efeso. La kan' ndyukwa ta'a yu lo'o chin' ne' kichen nu ngi'ni tnun 'in Ndiose ykwi'.

² —¿Ta wa nganun Tyi'i Ndiose ni' kasiya 'wan ti bra nu msñi wan cha' 'in Ndiose a? —ndukwin Palyu 'in ne'.

—Ja nganun ran —ndukwin ne' 'in Palyu—. Ja jlyo ti' ba ni nan lka Tyi'i Ndiose.

³ —¿Ni cha' lka mdukwatya ne' 'wan sikwa? —ndukwin Palyu 'in ne' bra kan'.

—Sa ña'an cha' nu ngwa'u ayman Xuwa 'in ne', ngwaña'an mdukwatya ne' 'wa —ndukwin ne' kan' 'in yu.

⁴ —Mdukwatya Xuwa 'in nten cha' ka biya' ti' xka la nten cha' wa ngulaa ya' ne' nchga cha' kuxi nu ndi'in ni' kasiya 'in ne' —ndukwin Palyu 'in ne'—. Ykwi' Xuwa lo'o ne' cha' wa kan ti Krixtu, ti kwi' nu lka Jesús; lo'o ndi'in cha' xñi ne' cha' 'in yu kan' bra kan'.

⁵ Ynan ne' kan' cha' nu ngwa'u Palyu 'in ne', kan' cha' xiya' mdukwatya yu 'in ne' chabiya' 'in Jesús nu nka X'naan. ⁶ Mstya Palyu ya' ke ne' kan' bra kan', lo'o nganun Tyi'i Ndiose ni' kasiya 'in ne' bra kan'; bra ti ykwi' ne' kan' cha' nu nchkwi' nten xka kichen tijyu' la, ngwa 'in ne' kan' chkwi' ne' nchga cha' nu ytsa' Ndiose 'in ne' cha' chkwi' ne' lo'o nten kichen kan'. ⁷ Tii tyukwa yu ki'yu Efeso kan' ngwatya yu bra kan'.

⁸ Lo'o ndyaa Palyu ni' lyaa 'in ne' judío la kwa, cha' chkwi' yu cha' 'in Ndiose lo'o ne', cha' kwa'u yu 'in ne' sa ña'an tñan nu ndlo Ndiose ñaan. Mda'a snan ko' y'ni yu ngwaña'an. ⁹ Lo'o mdiya chin' nten nu nchkwi' cha' xa'an 'in cha' nu ngwa'u Palyu kan', cha' liye' ti' ne'; ja siya' mslyaa ne' kan' xñi ne' cha' 'in Jesús. Bra kan' mdo'o Palyu ndyaa lo'o yu 'in ne' nu wa yten cha' kan', ndyaa ne' ni' ña'an xla 'in ska yu kula nu naan Tiranno. Lo'o ti ngwa'u la Palyu 'in ne' nchga tsan. ¹⁰ Tukwa yijan y'ni yu ngwaña'an, sa ña'an bra nu ynan nchga nten cha' 'in Jesús tyukwi lo yuu 'in Asia. Ykwi' yu lo'o nchga ne' kan', ni siya lo'o ne' judío, ni siya lo'o xka nten. ¹¹ Lo'o mda Ndiose chabiya' 'in Palyu cha' ku'ni yu tyun cha' tnun nde se'en ndi'in nten, cha' y'ni chkaa yu tyun nten ti'í. ¹² Msñi nten nchga te' nu wa yla' Palyu, ndyaa lo'o ne' 'in te' kan' se'en ndi'in ne' ti'í ta'a ne'. Lo'o nchga ne' ti'í kan' nchkaa bra kan'; kwi' ngwaña'an, ne' ti'í nu msñi kwi'in kuxi 'in ne', mdo'o kwi'in 'in ne' kan' ndyaa bra kan'.

¹³ Kichen kan' mdi'in chin' ne' judío nu ja la nsu'wi kichen tyi ne', xkwi' mda'an yu'wi ti ne' kan'. Ykwi' ne' kan' cha' nchka 'in ne' kulo ne'

kwi'in kuxi nu msñi 'in nten. Lo'o ne' kan', ngwa ti' ne' cha' kulo ne' kwi'in chabiya' 'in Jesús nu nka X'naan, ni siya ja msñi ne' cha' 'in Jesús.

—Chabiya' 'in Jesús tyo'o kwi'in nu nsu'wi 'wan —ndukwin ne' 'in ne' ti'í—, ti kwi' Jesús nu ndu'u Palyu cha' 'in —ndukwin ne'.

¹⁴ Ngwaña'an y'ni ta'a kati sñi' Esceva; lo'o yu kula Esceva ni, ngwa yu ska sti jo'o nu ngwa ndloo 'in ne' judío. ¹⁵ Lo'o ngwa ska ya', ngwaña'an ykwi' sñi' Esceva kan' lo'o ska ne' ti'í. Bra ti mxkwen nu ti'í kan' 'in ne' kan', si'ya kwi'in kuxi nu nsu'wi 'in yu:

—Wa nsu'wi lyoŷn 'in Jesús —ndukwin kwi'in kan'—, lo'o nsu'wi lyoŷn 'in Palyu —ndukwin—. Lo'o nu 'wan ni, ¿ni ne' ka lka wan a?

¹⁶ Lo'o msñi yu ti'í kan' 'in ta'a sñi' Esceva bra kan', y'ni ti'í yu 'in ne', mji'in 'a yu 'in ne', sa bra nu msnan ne' mdo'o ne' kuna' ti ne', cha' mdyii ste' ne' mdaa' ran. Ti'í 'a 'in ne' kan' bra kan'. ¹⁷ Wa ynan nchga ne' kichen Efeso cha' kan', ni siya ne' judío, ni siya xka ta nten. Ytsen 'a ne' bra kan'. Y'ni tnun 'a ne' 'in Jesús nu nka X'naan chun' nu wa na'an ne' cha' kan' bra kan'.

¹⁸ Lo'o mdiyan tyun nten nu yten cha' 'in Jesu-cristo bra kan', ytsa' ne' tloo nten ka'an cha' wa ngwa jyu'u 'a ti' ne' 'in nchga cha' kuxi nu y'ni ne'; ¹⁹ kwi' ngwaña'an, nten nu y'ni cha' ta'á, mdiyan lo'o ne' 'in kityi kuxi kan' 'in ne', mdikin ne' kityi cha' ta'á kan' bra kan'. Mdukwa ne' ni sa kwa nsu'wi lyo kityi nu mdikin ne' kan'; lo'o tu'watyii mi tñi plata, sa kwa nsu'wi lyo kityi nu mdikin ne' kan' bra kan'. ²⁰ Ngwaña'an ngwa cha' ka'an la

nten ngwa biya' ti' cha' 'in X'naan, ngwa biya' ti' ne' cha' tnun 'a cha' nchka ku'ni nu nka X'naan.

²¹ Chun' ndi'in la ngwa ti' Palyu tsaa la yu lo yuu 'in Macedonia, lo'o lo yuu 'in Acaya, cha' tsaa yu se'en ndi'in nchga ta nten 'in Jesucristo nu ndi'in lo yuu kan'. Chun' ndi'in la, bra kan' tsaa yu nde Jerusalén xiya', ngwa ti' yu. Kwi' ngwaña'an, ykwi' Palyu cha' ndi'in cha' tsaa yu la kichen Roma nde loo la. ²² Kulo ndukwa ykwi' yu lo'o tukwa yu ta'a nda'an yu nu ngwa Timu lo'o Rastu, cha' tsaa ne' nde Macedonia nde loo la 'in yu. Ti kanun la chin' Palyu nde lo yuu Asia, ngwa ti' yu.

Msin' 'a ti' ne' Efeso

²³ Lo'o mdyisnan nten kichen Efeso msin' 'a ti' ne' cha' 'in nten nu wa yten cha' 'in X'naan bra kan'. ²⁴ Nde ña'an ngwa cha' msin' ti' ne' kan'. Ska nten nu naan Demetrio mskwen tikee' yu 'in ne' kichen cha' msin' 'a ti' ne'; kwityi plata lka yu, ññan yu nkwin laa 'in jo'o Diana lo'o plata. Ndi'in 'a msu 'in Demetrio kan', cha' ku'ni yu tñan kan'. Lo'o ka'an 'a nten nda'an cha' ku'ni tnun ne' 'in jo'o kan', cha' x'nan kichen kan' lka jo'o Diana. Lo'o ngwaña'an, ndijyan 'a kanan 'in kwityi plata lo'o tñan kan'. ²⁵ Kan' ndyo' ti'in nchga nten 'in Demetrio kan', lo'o nchga kwityi plata nu ndi'in kichen kan', ndyo' ti'in ne' ska se'en ti bra kan'.

—'Wan, ta'a ngi'nian tñan —ndukwin Demetrio 'in ne'—, jlyo ti' wan cha' ndijyan 'a kanan 'ñaan lo'o tñan nu ndiya 'ñaan —ndukwin yu—. ²⁶ Lo'o ni, wa na'an wan cha' nda'an Palyu kan' kichen tyian re, sa ña'an nu nda'an yu nchga kichen lo yuu nu kwenta 'in Asia re. Wa ynan wan cha' nu

ndu'u yu kan' 'in nten, cha' ja su'we ku'ni tnun ne' 'in jo'o nu nñan nten chalyuu ti. Nchkwil' Palyu kwa cha' si'i Ndiose ykwi' lka jo'o kan'. Lo'o ni, ndiya 'a nten kichen re nu wa yten cha' nu ykwi' yu kan' —ndukwin Demetrio—. ²⁷ Kuxi 'a ndyo'o cha' kan' 'ñaan, si ja nchka 'a ti' nten xi'i nkwin nu nñaan; ja kaja 'a tñan nu ku'nian bra kan'. Lo'o ja xlyaa nten ku'ni tnun 'in jya'aan jo'o Diana nu nka ndloo siya' ti ni' lyaa kichen tyian re bra kan' —ndukwin Demetrio—. Nchga nten lo yuu 'in Asia re ngi'ni tnuan 'in jo'o kan', lo'o nchga nten ña'aan chalyuu ngi'ni tnun 'in jo'o kan'. Ja su'we si ku'ni tyi ne' cha' 'in jo'o tnun nu ndi'in 'ñaan —ndukwin Demetrio.

²⁸ Xa wa ynan nten nu nñan nkwin jo'o cha' kan', msin' 'a ti' ne' bra kan'. Kwen msi'ya ne' lo'o ta'a ne' bra kan':

—¡Tnun 'a nchka jya'aan jo'o Diana, kan' nu lka jo'o 'in nchga ne' Efeso ta'aan! —ndukwin ne'.

²⁹ Ni siya ja jlyo ti' nten kichen nan lka ngwa 'in ne' kan', ni cha' msi'ya 'a ne' ngwaña'an, kan' msnan ta'a ne' ndyaa ne' cha' ña'an kwi'ya ne' chin' 'in ne'. Lo'o msñi ne' 'in Gayu lo'o Aristarco ta'a nda'an Palyu bra kan', ni siya yu Macedonia lka yu kan', ndyaa lo'o ne' 'in yu kan' nde se'en ndyo' ti'in nten kichen. ³⁰ Lo'o Palyu, ngwa ti' yu tsaa yu se'en ndyo' ti'in nten ka'an bra kan', cha' chkwil' yu lo'o nten kichen kan'. Lo'o ja mda 'a ta'a nten 'in Jesús chabiya' 'in yu cha' tsaa yu. ³¹ Lo'o ndiya chin' ta'a su'we nsu'wi Palyu la kan', kwi' nu nka tñan nde lo yuu 'in Asia kan', lo'o ne' kan' ykwi' ne' lo'o Palyu cha' ja tsaa 'a yu siya' ti nde se'en ndyo' ti'in nten kichen. ³² Ka'an 'a nten ndyo'

ti'in ska se'en ti bra kan'; ska cha' nchkwi' ska ta nten, xka cha' nchkwi' xka ta nten bra kan', cha' ja jlyo ti' ne' kichen ni tñan lka ndyo' ti'in ne' nde kwa. ³³ Bra kan' mjawakii ne' judío 'in ska yu ki'yu cha' tyituun yu tloo ne' kichen kan', Jantru naan yu. Lo'o y'ni ya' yu 'in ne' cha' seen tyi'in ta'a ne' bra kan', cha' ka chkwi' yu lo'o ne'. ³⁴ Bra nu ndii ti' nten kichen cha' lo'o Jantru lka yu ne' judío, lye la msi'ya ne' kichen bra kan'. Mdyii tukwa bra nu xkwi' msi'ya ti nten ka'an kan' lo'o ta'a ne':

—¡Tnun 'a nchka jya'aan jo'o Diana, kan' nu lka jo'o 'in nchga ne' Efeso ta'aan! —ndukwin ne' msi'ya ne'.

³⁵ Lo'o kan' y'ni skaranu kichen cha' ka tiin nten ka'an kan':

—'Wan, ne' Efeso —ndukwin skaranu kan' 'in ne' kichen—, jlyo ti' nten tyukwi' ña'aan chalyuu cha' ta'aan ña'ansian 'in laa 'in jya'aan jo'o Diana —ndukwin skaranu—. Lka cha' ña'ansian 'in ti kwi' jo'o Diana nu mdo'o la ni' kwan mdiyuu lo chalyuu re. ³⁶ Ja tukwin ka chkwi' cha' si'i ngwaña'an ngwa cha' kan'; kan' cha' mnan ti tyi'in wan sikwa, kuwe chin' ti' wan nan lka ku'ni wan tsan ni —ndukwin skaranu—. ³⁷ Wa yan lo'o wan 'in nten re, ni siya ja ska cha' kuxi y'ni ne' ni' lyaa 'wan, ja siya' ykwi' ne' cha' chen ña'an cha' 'in jo'o 'wan. ³⁸ Lo'o Demetrio kwa, lo'o ta'a ngi'ni yu tñan, si ndiya ki'ya cha' xtya ne' 'in nten re, ndi'in cha' tsaa ne' tu' na'an tñan; tloo wse xtya ne' ki'ya 'in nten, cha' ka biya' cha' kan' bra kan'. ³⁹ Si ndiya xka la cha' nu nchka ti' wan chkwi' wan cha' 'in nten re, chkwi' wan cha' kan' lo'o yu kula kichen re bra nu tyo' ti'in ne' —ndukwin skaranu—. ⁴⁰ ¿Ni

sa ña'an ka chkwiïn' lo'o gobierno a? Si kan ne' gobierno kan', cha' xtya ne' ki'ya 'in kichen re cha' lye 'a msuan tsan ni, ja ka jlyo tiän' ni cha' xkweën 'in ne' bra kan'. Ja chan xke' ti' ne' kan', cha' nxuun wan lo'o ti kwi' gobierno ni.

⁴¹ Ngwaña'an ykwi' skaranu lo'o nten ka'an. Lo'o ngulo yu tñan 'in ne' cha' tyaa ne' na'an tyi ne' bra kan'. Ngwaña'an ngwa cha' ngwa tiin cha' kan', ndyaa ne' bra kan'.

20

Tsaa Palyu lo yuu nu kwenta 'in Macedonia lo'o Grecia

¹ Bra wa mdyii cha' msin' ti' nten kichen Efeso, bra kan' msi'ya Palyu 'in nchga nten 'in Jesucristo nu ndi'in kichen kan', cha' tiyan ne' se'en ndi'in yu. Bra kan' ngwa'u la yu chin' 'in ne'; ngwaña'an mslaa' yu lo'o ne', mdo'o yu ndyaa yu la lo yuu 'in Macedonia bra kan'. ² Mda'an yu se'en ndi'in nchga ta nten 'in Jesucristo nu ndi'in lo yuu kan', kan' cha' ngwa tnun tiye ne' chun' nchga cha' nu ngwa'u yu 'in ne' kan'. Lo'o ti mda'an la yu lo yuu nu kwenta 'in Grecia bra kan'; ³ lo yuu kan' nganun yu snan ko'. Bra kan' wa tyaa ti yu ni' yka na'an nde Siria xiya', xa nu mgii ti' yu cha' nchka ti' ne' judío nu kuxi tiye ku'ni ne' cha' kuxi lo'o yu; kan' cha' ja yaa 'a yu ni' yka na'an. Xka tuwiin ndyaa yu bra kan'. Mxitukwi yu ndyaa yu tuwiin ndyaa nde Macedonia xiya'. ⁴ Lo'o mda'an Sópater nu lka ska ne' Berea lo'o ba, lo'o Aristarco lo'o Segundo nu lka ne' Tesalónica, lo'o Gayu nu lka ne' Derbe, lo'o Timu kan', lo'o Tíquico lo'o Trófimo nu lka ne' Asia; ta'a ba mda'an ba lo'o Palyu bra kan'.

⁵ Lo'o nchga ne' ta'a nda'an Palyu kan', ndyaa ne' nde loo la 'wa nde kichen Troas; ⁶ nganun Palyu lo'oŭn bra kan' (ti kwi' Luka lkañ nu nda'añ lo kityi re). Nganun ba kichen Filipos cha' tyijin ba ta'a nu nchku ne' jaxlya nu ja lo'o skwan tiye' ndya'. Mdo'o ba ndyaa ba bra kan', yten ba ni' yka na'an cha' tsaa ba ta'a tyukwaa ba lo'o ne' kan' nde kichen Troas. Ki'yu tsan mdi'in ba ni' yka na'an cha' kala ba xka la'a tsu' tujo'o kan', lo'o xa kati tsan mdi'in ta'a ba kichen kan' bra kan'.

Mdi'in Palyu kichen Troas

⁷ Nu ngwa tsan timincu, ndyo' ti'in nten nu ndi'in cha' 'in lo'o Jesús cha' su'wa ti ku siin ne' bra kan'. Ngwa'u Palyu cha' 'in Ndiose 'in ne' sa bra nu mdiya jlu'we tla, cha' wa tyaa ti ba la xka tsan bra kan'. ⁸ Ngwa ska na'an snan pisu, lo'o ndyo' ti'in ba ska na'an nu kwan la bra kan'. Ka'an kii' ndiya cha' xu'wi xaa ni' ña'an kan'. ⁹ Wa mdiya ska yu kune' nu naan Eutico nde kwa, nu mdukwa tu' ventana. Ndyu'wi 'a sla yu kune' kan', cha' chan 'a ykwi' Palyu. Bra kan' ngwi'ya sla yu, mdiyuu yu lyuu nde chun' na'an. Ndyaa nten cha' xituun 'in yu, lo'o wa ngujwi yu. ¹⁰ Bra ti ngwi'ya Palyu lo yka slera, mdyisti Palyu lo yu nu ngujwi kan', cha' xñi 'in yu nu nsuu lyuu kan'. Bra wa msñi Palyu 'in yu kan', ykwi' yu lo'o ne' bra kan':

—Ja ka xi'in ti' wan, ti lu'u yu re ni —ndukwin Palyu 'in ne' bra kan'.

¹¹ Xiya' mxkwen Palyu lo yka slera, yku siin yu lo'o ne' bra kan'. Lo'o xiya' mdyisnan yu ngwa'u yu 'in ne' bra kan' sa ña'an bra ngwi'ya xaa xka tsan. Mdo'o ba ndyaa ba bra kan'. ¹² Lo'o yu kune' nu ngwa su'we 'in ni, ndyaa lo'o ne' 'in yu tu' na'an

tyi yu. Su'we 'a ngwa tiye ne' cha' wa ndyu'u yu xiya'.

Mdo'o ne' kichen Troas, ndyaa ne' la Mileto

¹³ Lo'o bra kan' bare mdo'o ba ndyaa ba nde loo la, yten ba ni' yka na'an cha' tsaa ba kichen Asón; ska ti Palyu nganun yu cha' tsaa yu xka tuwiin lo yuu wtyi. ¹⁴ Xiya' ndyukwa ta'a ba lo'o yu nde kichen Asón kan', yten yu ni' yka na'an lo'o ba, ndyaa ba nde kichen Mitilene bra kan'. ¹⁵ Xiya' mdo'o ba ndyaa ba bra kan', mdijin ba lo yuu nu kwenta 'in Quío; la xka tsan mdiyan ba kichen Samos, lo'o mxitña' ba chin' kichen Trogilio kwi' se'en ti bra kan'. La xka tsan ngala ba kichen Mileto. ¹⁶ Ja yaa ba nde kichen Efeso, cha' ja mslyaa Palyu kanun yu chan lo yuu 'in Asia kan'; ngwa ti' yu cha' tyaa lya yu nde Jerusalén cha' tyi'in yu kichen kan' xa nu nchka ta'a Pentecostés, si ka 'in yu.

Ngwa'u Palyu 'in ne' kula 'in nten 'in Jesucristo nde kichen Efeso

¹⁷ Laja nu nganun ba kichen Mileto kan', msu'wa Palyu ska cha' ndyaa se'en ndi'in nchga ne' kula 'in nten 'in Jesucristo nde kichen Efeso, cha' tiyan ne' se'en ndi'in yu. ¹⁸ Bra wa mdiyan ne' kula kan', bra kan' ngwa'u Palyu chin' 'in ne':

—Wa jlyo ti' wan nchga cha' sa ña'an nu y'niin nchga tsan xa nu mdi'iin lo'o wan lo yuu 'in Asia re —ndukwin Palyu 'in ne'—. ¹⁹ Jlyo ti' wan cha' nchga tsan y'niin tñan 'in Jesús tyukwi ti tiyeen, cha' ja y'niin siyeen' lo'o wan. Kwi' ngwaña'an, xi'in 'a tiän' cha' 'in nten nu ngi'ni cha' kuxi nde se'en ndi'in wan. Lo'oũn, ngwa ti'í 'ñaän xa nu

ti'í ti' ne' judío nu xa'an tiye 'ñáän. ²⁰ Jlyo ti' wan cha' nchga tsan ngwa'uún nchga cha' su'we kan' 'wan, cha' ka tyi'in su'we la kasiya 'wan; ngwa'uún 'wan xa nu ndyo' ti'in wan sa tlyu ti wan, lo'o ngwa'uún 'wan tu' na'an tyi wan, ska wan. ²¹ Ska ti biya' nchkwíin' lo'o nchga nten ni siya ne' judío ta'aän, ni siya nten xka la'a tsu'; ska ti cha' ndu'uún 'in nchga wan, cha' ndi'in cha' kulaa ya' wan nchga cha' kuxi nu ndi'in 'wan bra nu xñi wan cha' 'in Jesucristo cha' ka Ni X'nan wan. ²² Lo'o ni, tsa'aän nde Jerusalén, cha' ngwaña'an nchkwí' Tyi'i Ndiose lo'oún cha' ndi'in cha' tsa'aän nde kwa, ni siya ja ya ka biya' tiän' nan ka nu ka 'ñáän bra nu kalaän nde kwa. ²³ Sa kan' ti cha' jlyo tiän', cha' nchga kichen se'en nda'aän nchkwí' ne' cha' xñi nten xa'an 'ñáän, cha' su'wa ne' 'ñáän ni' ña'an chkwan; nchkwí' ne' cha' lye 'a tyijiin nu ti'í nde kichen Jerusalén kan'. Sa kwa ti cha' jlyo tiän', cha' ngwaña'an lka cha' nu ytsa' Tyi'i Ndiose 'ñáän. ²⁴ Ja ntseän 'in cha' nu nchkwí' ne' kan', ja n'ni cha' 'ñáän ni siya kujwi ne' 'ñáän. Ska ti cha' nchka tiän', cha' su'we ti tyii tñan nu mda Ni Jesús 'ñáän, cha' chkwíin' cha' su'we 'in Ndiose lo'o nten chalyuu, cha' su'we 'a nka tiye Ndiose ña'an Ni 'in nchga nten —ndukwin Palyu.

²⁵ 'Wa mda'aän lo'o wan, wa ngwa'uún 'wan nchga cha' sa ña'an nu ka Ndiose ndloo ni' kasiya 'wan; lo'o ni, chañi cha' nu nchkwíin' re, cha' ja ña'an 'a wan 'ñáän xiya'. ²⁶ Kan' cha' nchkwíin' lo'o wan ni, cha' ja ndukwíin ki'ya si kana' kasiya 'in ska nten ta'a wan. ²⁷ Wa ykwíin' lo'o wan nchga cha' nu nchka ti' Ndiose ku'ni Ni lo'o wan; ja ska cha' yu'wi kutsi' 'wan. ²⁸ Lo'o ni, ndi'in

cha' ña'ansiin wan 'wan, ti ykwi' ti wan; kwi' ngwaña'an, ña'ansiin wan 'in nchga nten 'in Jesucristo nde kichen tyi wan, cha' wa nda Tyi'i Ndiose tñan 'wan cha' ka wan ndloo 'in nchga ta nten kan'. Tnun 'a tñan y'ni X'naan cha' katin ki'ya nu ndi'in 'ñaan bra nu ngujwi yu lo wsi, ngalu tnen ykwi' yu. ²⁹ Jlyo tiän' cha' nde loo la xa wa ndya'aän ni, bra kan' kan nten kwiñi nu ku'ni ñu'un 'in nchga ta nten ta'a wan; sa ña'an ngi'ni ska 'ni tlá, ña'an ti' ska ngwo'o nu tlá 'a 'in ska ta slya', ngwaña'an ku'ni ñu'un ne' kwiñi kan' 'in nchga ta nten ta'a wan. ³⁰ Kwi' ngwaña'an laja wan, nten ta'a wan, tyo'o tukwa chin' ne' kwiñi kan'; cha' kwiñi kwa'u ne', kan' cha' tukun' ne' tuwiin 'in tyun nten 'in Jesucristo, cha' ja tyaa yu'wi 'a ti' ne' cha' nu ñi nu wa ykwi' wan lo'o ne'. ³¹ Ki'ya wan kwenta sikwa. Tyaa yu'wi ti' wan cha' snan yijan mdi'iin lo'o wan. Ngwa'uün 'wan tsan lo'o tla; tyun 'a tsan ngwa xi'in tiän' cha' 'wan, nganaän cha' 'wan —ndukwin Palyu—.

³² 'Xnuün 'wan ya' Ndiose ni, cha' su'wa ya' Ni 'wan. Kunan wan nchga cha' nu wa ykwi' Ndiose lo'o wan, ti kwi' ti cha' nu ngi'ni cha' ka tnun la tiye wan, cha' tnun 'a lka cha' 'in Ndiose. Ngwaña'an ka biya' ti' wan cha' ka'an 'a cha' su'we xu'wa Ni 'wan su'wa ti lo'o nchga nten nu ngulo suwi Ndiose 'in. ³³ Ja ngwa tiän' xñiin tñi 'in nten; kwi' ngwaña'an, ja mslyaän xñiin ska te' nu nda ne' 'ñaän. ³⁴ Jlyo ti' wan cha' y'niin tñan lo'o yaän' tiän, cha' kaja tñi nu tyijin yu'wi 'ñaän chalyuu lo'o nchga ta'a mda'aän. ³⁵ Y'niin ngwaña'an cha' ka biya' ti' wan sa ña'an nu su'we ku'ni wan lo'o nten

nu ndi'in 'a cha' nu lyiji 'in. Ndi'in cha' tyu'wi tian' ska cha' nu wa ykwi' Jesús nu nka X'naan lo'oan: “Ni siya su'we nka tiye wan bra nu ta xu'we ti nten ska nan 'wan, tlyu la cha' su'we lka bra nu ta xu'we ti wan ska nan 'in ta'a nten wan” ndukwin Jesús 'ñaan.

³⁶ Xa wa mdyii ykwi' Palyu lo'o ne' kan', mduun xtyin' ba cha' chkwi' ba lo'o Ndiose; su'wa ti ykwi' ta'a ba lo'o Ndiose bra kan'. ³⁷ Bra kan' nganan 'a ne' kan' laja nu msñi ne' si' Palyu, ykwicha' ne' 'in yu bra nu mslaa' ne' lo'o yu. ³⁸ Xi'in 'a ti' ne' cha' ykwi' Palyu cha' ja ña'an 'a ne' kan' 'in yu siya' ti. Lo'o ndyaa lo'o ta'a ne' kan' 'wa tuwiin, cha' tsaa ba ni' yka na'an xiya' bra kan'.

21

Tsaa Palyu nde Jerusalén

¹ Kan' nganun nten ta'a ba kichen kan' bra kan'. Lo'o bare, mdo'o ba ndyaa ba ni' yka na'an la lo yuu nu kwenta 'in Cos bra kan'. La xka tsan mdiyan ba kichen Rodas, chun' ndi'in la ngala ba kichen Pátara. ² Ti kwi' kichen Pátara mjwi xka yka na'an 'wa nu tsaa lo yuu 'in Fenicia. Yten ba ni' yka na'an kan', mdo'o ba ndyaa ba bra kan'. ³ Mdijin ba kwi' se'en ti lo yuu Chipre, la'a se'en kaa nganun yuu wtyi kan', cha' tsaa ñi ba la lo yuu 'in Siria. Nde kichen Tiro tsaa yka na'an kan' lo'o yu'wa 'in ne' kwa. Bra nu ngala ba kichen kan' mdo'o ba ni' yka na'an kan', ⁴ ndyaa ba se'en ndi'in nchga nten 'in Jesucristo nu ndi'in kichen kan'; kati tsan nganun ba lo'o ne' kan' bra kan'. Ykwi' ne' kan' lo'o Palyu cha' ja tsaa 'a yu kichen Jerusalén, cha' Tyi'i Ndiose ytsa' Ni 'in ne' sa ña'an

cha' tnun nu ka 'in Palyu nde kichen kan'. ⁵ Mda'a kati tsan, mdo'o ba ndyaa ba bra kan'. Mdaya' 'a ne' kan' 'wa tuwiin se'en ndyaa ba tu'wa tujo'o; lo'o nchga nu kuna'an, lo'o nu xuwe sñi' ne', ndyaa ne' lo'o ba. Bra kan' mduun xtyin' ta'a ba tu'wa tujo'o cha' su'wa ti chkwi' ba lo'o Ndiose. ⁶ Mslaa' ne' lo'o ba, msñi si' ne' 'wa, yten ba ni' yka na'an xiya' bra kan'. Mxitukwi ne' yan ne' tu' na'an tyi ne' bra kan'.

⁷ Kan' mdo'o ba kichen Tiro ndyaa ba kichen Tolemada. Mdo'o ba ni' yka na'an bra kan', ndyaa ba lo kichen; kan' mda ba kasiya 'in nten 'in Jesucristo ta'aan nu ndi'in kichen kan', lo'o nganun ba lo'o ne' kan' ska tla ti bra kan'. ⁸ La xka tsan mdo'o ba ndyaa ba tuwiin nu tsaa kichen Cesarea; ngala ba na'an tyi Lpe bra kan', ti kwi' Lpe nu ykwi' cha' 'in Jesucristo nu nka X'naan lo'o nten. Lpe kan' lka ska nu kati nten nu ngulo suwi ta'a nten 'in Jesucristo nu ngwa s'ni, cha' ka tñan 'in ne'. Nganun ba se'en ndi'in yu bra kan'. ⁹ Ndiya jakwa sñi' Lpe, xkwi' nu kuna'an nu ja ya kaja kwilyo'o lka ne' kan'. Wa nda Ndiose chabiya' 'in ne' kuna'an kan', cha' chkwi' ne' nchga cha' nu nchka ti' Ndiose chkwi' Ni lo'o nten. ¹⁰ Mdi'in ba se'en ndi'in ne' tyun tsan, lo'o kan' mdiyan ska yu ki'yu nu naan Agabo; lo yuu nu kwenta 'in Judea mdo'o yu kan'. Ska nu nchkwi' lo'o nten chabiya' 'in Ndiose lka yu kan', nchka 'a 'in yu ndii ti' yu nan nu ka nde loo la. ¹¹ Xa nu mdiyan yu se'en ndi'in ba, bra kan' mxiti' yu kijin nchkan' si' Palyu, lo'o ti ykwi' ti yu mskan' yu ya' yu lo'o kiya' yu lo'o kijin kan'. Kan' nu ykwi' Agabo lo'o ba:

—Wa ytsa' Tyi'i Ndiose 'ñañ —ndukwin Agabo

'wa— cha' kwi' ngwaña'an skan' nten 'in yu nu nka x'nan kijin re; sa ña'an nu nchkaän' ykwiin', ngwaña'an skan' ne' judío ta'aan 'in yu re nde Jerusalén —ndukwin Agabo 'wa—. Tsaa lo'o ne' 'in yu re se'en ndi'in ne' xka la'a tsu' cha' ta ne' nu ti'í 'in yu —ndukwin.

¹² Ynan ba cha' nu ykwi' Agabo, lo'o ta'a ba lo'o ne' Cesarea ta'aan, t'nan 'a ykwi' ba lo'o Palyu cha' ja tsaa 'a yu nde Jerusalén bra kan'.

¹³ —¿Ni cha' lye 'a nganan wan a? —ndukwin Palyu 'wa bra kan'—. ¿Ni cha' ngi'ni wan cha' ka xi'in tiän' a? —ndukwin—. Wa nka cha' tsa'aän Jerusalén; nka tiyeen tsa'aän, ni siya skan' ne' 'ñaän, ni siya kujwi ne' 'ñaän nde kwa chun' nchkiin' cha' 'in Jesucristo nu nka X'naan.

¹⁴ Ngwa biya' ti' ba bra kan' cha' ja ska cha' ka ku'ni ba cha' ja tsaa yu la kwa.

—Su'we si ka 'in yu sa ña'an nu ndukwin Ndiose cha' ka 'in yu sikwa —ndukwin ba bra kan'.

¹⁵ Bra wa y'ni xu'we ba 'wa, mdo'o ba ndyaa ba nde Jerusalén bra kan'. ¹⁶ Tyun ne' ta'aan ndyaa lo'o 'wa cha' kwa'u ne' 'wa la se'en ndi'in xka yu ta'aan nu naan Mnasón. Ne' Chipre lka Mnasón kan'. Wa yten yu cha' 'in Jesús ti' s'ni la, lo'o ni, ndukwa na'an tyi yu nde Jerusalén. Nganun ba se'en ndi'in yu bra kan'.

Yaa na'an Palyu 'in Santiago

¹⁷ Su'we ngwa tiye nten 'in Jesucristo ta'aan cha' wa ngala ba Jerusalén. ¹⁸ Bra nu ngwi'ya xaa xka tsan ndyaa Palyu lo'o ba se'en ndi'in Santiago. Nde kwa ndyo' ti'in nchga ne' kula 'in ne' ta'aan nu msñian cha' 'in Jesucristo kichen kan'. ¹⁹ Mda

Palyu kasiya 'in ne' kan'. Bra kan' ytsa' yu 'in ne' nchga tñan nu y'ni Ndiose xa wa mdi'in ba lo yuu 'in ne' xka la'a tsu'. ²⁰ Bra wa ynan ne' cha' kan', y'ni tnun ne' 'in Ndiose bra kan'. Kan' ykwi' ne' lo'o Palyu:

—Su'we 'a sikwa —ndukwin ne' 'in yu—. Lo'o ni, jlyo tii' cha' wa ndiya tyun mi ne' judío ta'aan nu wa msñi cha' 'in Jesús ti ngwa s'ni la. Ndukwin ne' kan' cha' nchgaan ndi'in cha' tukwaan nchga cha' kula nu wa mdatsaa ayman Moisés ñaan nu ngwa s'ni cha' ku'nian —ndukwin ne'—. ²¹ Lo'o ni, nchkwi' ne' judío kan' lo'o ta'a ne' cha' xka cha' ndu'u nu'win 'in ne' judío ta'aan nu ndi'in xka kichen: ndu'uu cha' ja ndi'in cha' tukwa ne' kan' cha' kula nu ngwa'an ayman Moisés lo kityi, kwi' ndu'uu cha' ja ndi'in cha' si'yu ne' kijin 'in sñi' ki'yu ne' cha' lkwan ne', kwi' ndu'uu 'in ne' cha' ja ku'ni 'a ne' sa ña'an nu ngi'nian ta'aan nu lkaan ne' judío, ndukwin ne' kan'. ²² ¿Ni ña'an nan ku'nian sikwa a? Ja chan tyo' ti'in nchga ne' judío ta'aan bra nu kunan ne' cha' wa ngalaa kichen re. ²³ Kan' cha' katsa' ba 'iin sa ña'an tñan ku'nii ni —ndukwin yu kula—. Wa ndi'in jakwa yu ki'yu re nu wa mskan' ska cha' lo'o Ndiose. ²⁴ Tsaa lo'oo 'in ne' kan' ni' lyaa tnun, cha' su'wa ti ku'ni ji wan cha' nu wa mskan' ne' kan' lo'o Ndiose. Nu'win taa liya' loo nchga nan nu ndi'in cha' ka lomstan 'in ne' kan' ni' lyaa. Bra kan' ka si'yu ne' kichan' ke ne' bra wa mdyii cha' kan'. Ngwaña'an ka biya' ti' nchga nten, cha' lo'o nu'win ndukwaa nchga tñan nu mdatsaa ayman ñaan cha' ku'nian. Lo'o ja chañi cha' nu wa ykwi' nten cha' 'iin sikwa —ndukwin yu kula—. ²⁵ Lo'o ne' xka la'a tsu' nu

wa yten cha' 'in Jesucristo ni, wa ngwa'an ba ska kityi nu ndyaa se'en ndi'in ne' kan', cha' ka biya' ti' ne' cha' ja ndi'in cha' su'wa ku'ni ne' nchga cha' nu ndi'in cha' ku'ni ne' judío ta'aan. Nde lka cha' nu ngwa'an ba: cha' ja su'we ku ne' kuna' 'ni nu wa mda ne' cha' ka lomstan 'in jo'o, lo'o ja su'we ku ne' tnen, ja su'we ku ne' kuna' 'ni nu ja ngalu su'we tnen i' bra wa yjwi ne' 'in i', lo'o ja la su'we xu'wi cha' 'in ne' lo'o xka nten nu si'i kwilyo'o ne'.

Msñi ne' 'in Palyu presu tu'wa laa tlyu

²⁶ La xka tsan, ndyaa lo'o Palyu 'in jakwa nten kan', y'ni luwi ne' ti ykwi' ti ne' cha' 'in Ndiose bra kan'. Lo'o kan' ndyaa ne' ni' lyaa tlyu, cha' katsa' ne' 'in nten nu nka ndloo ni' lyaa kan' bra nu tyii tsan 'in ne' lo'o ta'a ne', cha' bra kan' ka kan ne' ni' lyaa kwa, kan lo'o ne' lomstan nu ta ne' 'in Ndiose bra kan'.

²⁷ Wa ka ti mda'a kati tsan cha' tyii tñan 'in ne', bra kan' ndiya chin' ne' judío nu lka ne' Asia ni' lyaa tlyu kan', na'an ne' 'in Palyu se'en nda'an yu ni' lyaa. Bra ti msu'wa ne' ska kwentu 'in nten kichen, cha' kasin' ti' ne' 'in Palyu bra kan'.

²⁸ Msi'ya ne' judío kan' 'in ne' kichen bra kan':

—i'Wan, ne' Israel ta'aan —ndukwin ne' kan'—, taya' wan 'wa! —ndukwin ne'—. Nchga kichen se'en nda'an yu ki'yu re ndu'u yu 'in nten cha' ja su'wean, nan nu lkaan ne' judío; ja su'we cha' ku'ni tnuan cha' nu ngwa'an ayman Moisés lo kityi, ndukwin yu; lo'o ndu'u yu cha' ja su'we laa tlyu re. Lo'o xka cha' kuxi, wa mdiyan lo'o yu re 'in ne' xka la'a tsu' ni' lyaa tlyu re 'ñaan, cha' ku'ni ñu'un ne' 'in laa se'en ngi'ni tnuan 'in Ndiose.

²⁹ Ykwi' ne' ngwaña'an cha' wa na'an ne' 'in Palyu mda'an yu lo kichen lo'o Trófimo, ska ne' Efeso. Kan' cha' mske' ti' ne' cha' wa yaa lo'o yu 'in yu kan' ni' lyaa tlyu kan'.

³⁰ Msnan nchga nten kichen ndijyan ne' bra kan', cha' xñi ti'in ne' 'in Palyu. Bra ti ngulo ne' 'in yu ni' lyaa, mdukun' ne' laa bra kan'. ³¹ Ngwa ti' ne' kujwi ne' 'in Palyu; kan' cha' bra ti ndyaa xka ta nten se'en ndi'in x'nan sndaru ne' romano, ndyaa ytsa' ne' 'in yu cha' lye 'a nxuun nchga nten kichen. ³² Kan' cha' ngulo x'nan sndaru tñan 'in capitán 'in yu cha' tsaa lo'o ne' 'in ña'aan ta sndaru, cha' tsaa ne' lo'o x'nan ne' kan' lo kiya'. Msnan ne' ndyaa ne' se'en ndyo' ti'in nchga nten kichen bra kan'. Bra ti mdyii mji'in ne' 'in Palyu xa wa na'an ne' cha' ndijyan sndaru lo'o x'nan ne'. ³³ Lo'o ndyaa x'nan sndaru kan' kwi' se'en nduun Palyu bra kan'; ngulo x'nan tñan 'in sndaru cha' xñi ne' 'in yu, cha' skan' ne' 'in yu lo'o tukwa ta karenan chkwan. Bra kan' mnicha' x'nan sndaru kan' 'in nten kichen, cha' ka biya' ti' ni nten nu nka presu kan', ni ña'an ki'ya ndi'in 'in yu. ³⁴ Msi'ya 'a nten kichen ndi'in ne' bra kan'. Ndiya nu msi'ya ska cha' lo'o ndiya nu msi'ya xka cha', kan' cha' ja jlyo 'a ti' x'nan sndaru kan' nan lka ngwa 'in ne'. Kan' cha' ngulo yu tñan cha' tsaa lo'o sndaru 'in Palyu tu' na'an tyi sndaru. ³⁵ Xa wa ngala sndaru se'en ndukwa slera kee nu nskwen ne' tu' na'an tyi ne', bra kan' msñi sndaru 'in Palyu, mskwen kwan ne' 'in yu, chun' msin' 'a ti' nten kichen kan' 'in yu. ³⁶ Lo'o ka'an 'a nten ndyaa ña'an 'in sndaru bra kan'.

—jYjwi lya wan 'in yu kwa! —ndukwin ne' kan'

'in sndaru kan'.

Ytsa' Palyu 'in nten kichen sa ña'an ngwa 'in yu

³⁷ Wa sten ti ne' na'an tyi sndaru, bra kan' ykwi' Palyu lo'o x'nan sndaru kan':

—Yu kula, ku'nii cha' su'we taa chabiya' chkwiin' ska cha' lo'oo —ndukwin Palyu 'in x'nan sndaru.

—¿Ta nchka 'iin chkwii' cha' griego a? —ndukwin x'nan sndaru 'in Palyu bra kan'.

—Nchka 'ñaän —ndukwin Palyu.

³⁸ —¿Ta si'i nu'win lkaa ne' Egipto kan' nu ngwa ndloo 'in ne' nu msuun lo'o gobierno nu ngwa xkan' a? —ndukwin x'nan sndaru 'in Palyu—. ¿O ta si'i nu'win yaa lo'o 'in jakwa mi nten kuxi lo nten' wtyi a?

³⁹ —Si'i na' —ndukwin Palyu—. Ne' judío lkaän. Tarso naan kichen tyiin, kan' lka kichen tlyu la lo yuu nu kwenta 'in Cilicia —ndukwin—. Ku'nii cha' su'we taa chabiya' 'ñaän chkwiiin' chin' lo'o nten kichen re ni.

⁴⁰ Bra kan' mda x'nan sndaru chabiya' chkwii' Palyu, kan' cha' mdyituun yu ke slera nu ndi'in tu' na'an kan' bra kan', mdukwi ya' yu cha' ka tiin nten ka'an kan'. Bra nu wa ngwa tiin ne', bra kan' ykwi' Palyu cha' hebreo lo'o ne', kan' lka cha' nu nchkwi' ne' judío.

22

¹ —'Wan, ne' kula, ne' ta'aan —ndukwin Palyu 'in ne'—, kunan su'we wan cha' nu chkwiiin' lo'o wan ni —ndukwin—, si ka lyaän lo'o cha' nu chkwiiin' lo'o wan.

² Ynan ne' judío cha' nchkwi' Palyu cha' 'in ne' lo'o ne', kan' cha' tiin ti mdi'in ne' laja nu nchkwi' ti yu:

³ —Ne' judío ta'a wan lkaän —ndukwin Palyu 'in ne'—. Kichen Tarso ngulaän la lo yuu 'in Cílicia; chun' ndi'in la mdiyaän kichen Jerusalén re, cha' nu y'ni xa'aän nde xla 'in mstru Gamaliel bra kan'. Su'we 'a y'ni xa'aän nchga cha' nu ykwi' Ndiose lo'o ayman kula 'ñaan, cha' nu ngwa'an ne' lo kityi. Tyukwi ti tiyeän ndukwaän nchga cha' nu ykwi' Ndiose, ti kwi' sa ña'an nu ngi'ni wan sa bra ni —ndukwin Palyu 'in ne' judío—. ⁴ Nu ngwa s'ni, lo'oüñ lye 'a msuñ lo'o ne' nu ndi'in cha' 'in lo'o Jesucristo, cha' kujwiñ 'in ne', ngwa tiän'. Msñiñ 'in ne' kan', ni siya yu ki'yu, ni siya nu kuna'an, msu'waän 'in ne' ni' ña'an chkwan. ⁵ Jlyo ti' x'nan sti jo'o, lo'o ne' kula kichen re, jlyo ti' ne' cha' kan'; kan' cha' mda ne' kityi 'ñaän nu ngwa'an ne' cha' tsa'aän se'en ndi'in ne' judío ta'aan nde kichen Damasco. Yi'aän la kan', cha' tsa'aän naan laän 'in nten nu wa msñi cha' 'in Jesucristo, cha' tyaän lo'oüñ 'in ne' kan' nde Jerusalén re, cha' ta wan nu ti'í 'in ne' kan' —ndukwin Palyu 'in ne' judío—.

Ytsa' Palyu 'in ne' sa ña'an nu msa'an Jesús kasiya 'in yu

⁶ 'Xa nu mda'aän tuwiin, wa tiyaän tiän nde kichen Damasco kan'. Ndi'ya kwan ngwa, lo'o ska ya' ti msti ska xaa tlyu nde se'en mduñ bra kan'; wa mdo'o xaa kan' se'en ndi'in Ndiose nde ni' kwan, ña'aan se'en mduñ msti xaa kan'. ⁷ Mlyuñ tuwiin bra kan', ynaän cha' nchkwi' ska nten lo'oüñ: “Saulo, Saulo” ndukwin yu, “¿ni cha'

lka nxuun 'aa lo'oŭn a?" ⁸ “¿Ti ka nu lkaa a?, yu kula” niin 'in yu bra kan'. “Jesús Nazaret lkaän” ndukwin yu 'ñaän. “Nxuun lo'oŭn, kan' cha' ndijiin nu ti'í.” ⁹ Lo'o na'an ne' ta'a mda'aän xaa kan'. Ytsen 'a ne' bra kan', ni siya ja ynan ne' cha' nu ykwi' Jesús lo'oŭn. ¹⁰ “¿X'naän, ni ña'an nan nchka tii' cha' ku'niin a?” niin 'in Jesús bra kan'. “Tyituun lyaa” ndukwin X'naan 'ñaän, “tsaa nde kichen Damasco. Nde kwa ndi'in ska nten nu kwa'u 'iin nchga tñan nu ndi'in cha' ku'nii.” ¹¹ Lo'o ngwa kwityiin' kiloŭn lo'o xaa tlyu kan', kan' cha' msñi ta'a mda'aän yaän' cha' tsaa la ba tuwiin nde kichen Damasco kan' —ndukwin Palyu 'in ne' judío—.

¹² 'Mdi'in ska yu kula nu naan Ananías kichen kan', mdukwa 'a yu nchga cha' nu ngwa'an ayman Moisés lo kityi nu ngwa s'ni. Nchga ne' judío ta'aan nu ndi'in kichen Damasco, ykwi' ne' cha' su'we 'a tiye Ananías kan'. ¹³ Mdiyan yu kula kan' se'en mdi'iin bra kan': “Saulo ta'aän” ndukwin yu 'ñaän, “ku'ni Ndiose cha' kala xaa kiloo xiya' ni.” Lo'o bra ti ngala xaa kiloŭn xiya', na'aän 'in Ananías bra kan'. ¹⁴ “Ti kwi' Ndiose nu y'ni tnun ayman stian 'in, ti kwi' Ni ngulo suwi Ni 'iin ti s'ni” ndukwin Ananías 'ñaän. “Ngulo suwi Ndiose 'iin cha' ka biya' tii' nchga cha' nu nchka ti' Ni cha' ka; lo'o nchka ti' Ndiose cha' ña'aan 'in Ni nu ñi la ngi'ni, cha' kunaan cha' nu chkwi' Ni lo'oo” ndukwin yu 'ñaän. ¹⁵ “Ndi'in cha' tsaa se'en ndi'in nten nchga kichen cha' katsaa' 'in ne' nchga cha' nu wa na'aan, nchga cha' 'in Ndiose nu wa ynaan. ¹⁶ Ja ndi'in cha' kataa la ni. Tyituun lyaa; wa y'ni tyii Ndiose ki'ya nu ndukwii, chun' wa msñii cha' 'in

Jesús. Lo'o su'we tukwatya ne' 'iin ni, chabiya' 'in Jesús.” Ngwaña'an ykwi' Ananías lo'o'ũn bra kan' —ndukwin Palyu—.

Ndyaa Palyu se'en ndi'in ne' xka la'a tsu'

¹⁷ Xa nu mdo'o'ũn ndyaän nde Jerusalén, laja nu yu'wiin ni' lyaa tlyu kwa nchkwii'n lo'o Ndiose, bra kan' na'aän 'in ti kwi' nu nka X'naan. Ña'an ti' si nchkwi' slaän, ¹⁸ ngwaña'an na'aän 'in X'naan. “Yaa lyaa” ndukwin X'naan 'ñaän, “tyo'oo kichen Jerusalén re; yaa lyaa” ndukwin Ni, “cha' ja xlyaa nten kichen re tsaa ña'an ti' ne' cha' nu chkwii' cha' 'ñaän.” ¹⁹ “X'naan” niin 'in Ni bra kan', “jlyo ti' ne' kichen re cha' wa yi'aän ni' lyaa nchga kichen, cha' wa msñiin 'in nten nu ndi'in cha' 'in lo'o nu'win, msu'waän 'in nten kan' ni' ña'an chkwan, mji'iin 'in ne' kan'. ²⁰ Bra nu mguun ne' kee 'in Steba, ngalu tnen yu, yjwi ne' 'in yu chun' nu ykwi' yu cha' nu ñi 'iin lo'o ne'. Lo'o'ũn ni, su'wa ti mduün lo'o ne' kan' bra kan', na' na'ansiin ste' ne' nu yjwi 'in yu. Su'we ngwa tiyeän bra kan', cha' nu na'aän cha' ngujwi Steba kan'.” Ngwaña'an ykwiin' lo'o Ndiose ni' lyaa kan'. ²¹ “Yaa lyaa ni” ndukwin X'naan 'ñaän bra kan'. “Kulo'ũn tñan 'iin cha' tsaa kichen nu wa tijyu' la, cha' kwa'uu cha' 'ñaän 'in nchga nten; si'i xkwi' ne' judío ta'aa ti kwa'uu cha' kan' 'in.” Yaa tii cha' nu ykwi' Palyu.

Mdi'in Palyu presu 'in x'nan sndaru

²² Xa wa ynan nten kichen cha' kan', ja mslyaa 'a ne' ti kunan la ne' cha' bra kan'. Msi'ya lo'o 'a ne' 'in sndaru cha' msin' 'a ti' ne':

—jYjwi lya wan 'in yu re —ndukwin ne'—. Ja su'we cha' ti tyi'in la yu lo chalyuu!

²³ Kwen msi'ya lo'o ne' 'in Palyu bra kan', msaa' ne' ste' ne' ti ykwi' ti ne', kwan mskwin ne' yuu kata cha' msin' 'a ti' ne'. ²⁴ Kan' cha' ngulo x'nan sndaru tñan cha' tsa'a lo'o sndaru 'in presu ni' ña'an, cha' jwi'in sndaru 'in yu lo'o ti kijin nu ndukwa chkwan loo. Ku'ni ne' ngwaña'an cha' bra kan' xlyaa yu katsa' yu nchga cha' kuxi nu y'ni yu, ngwa ti' x'nan sndaru; katsa' yu ni cha' msi'ya 'a nten kichen. ²⁵ Mskan' ne' 'in Palyu bra kan', cha' jwi'in ne' 'in yu lo'o ti kijin, lo'o ykwi' yu lo'o capitán 'in ne' bra kan':

—¿Ta ndiya chabiya' 'wan jwi'in wan 'in ska ne' romano a? —ndukwin Palyu 'in capitán—. ¿Ta ja ndi'in cha' ku'ni biya' ne' wsiya 'in ne' romano kulo ndukwa la a?

²⁶ Bra ti msnan capitán ndyaa ytsa' 'in x'nan sndaru bra kan':

—Ki'ya wan kwenta ni sa ña'an ku'ni wan lo'o yu kwa —ndukwin capitán 'in x'nan—, ska ne' romano lka yu.

²⁷ Bra ti mdiyan x'nan sndaru kan' se'en ndi'in Palyu bra kan':

—¿Ta chañi cha' lkaa ne' romano a? —ndukwin 'in Palyu.

—Chañi —ndukwin Palyu 'in yu.

²⁸ —Ka'an 'a tñi mdaän cha' lkaän ne' romano —ndukwin x'nan sndaru bra kan'.

—Ja lo'oün mdaän tñi, cha' ne' romano lka stiin —ndukwin Palyu 'in yu.

²⁹ Nchga sndaru nu mdiya se'en ndi'in Palyu cha' jwi'in ne' 'in yu, bra ti mdo'o tsu' ne' bra wa ynan ne' cha' nu ykwi' yu. Ytsen 'a x'nan sndaru bra kan', cha' ti kwi' yu wa ngulo tñan 'in ne',

cha' mskan' ne' 'in ska ne' romano, ni siya ja lo'o chabiya' 'in wse.

Mduun Palyu tloo ne' nu nka ndloo 'in ne' judío

³⁰ La xka tsan, ti ngwa ti' x'nan sndaru cha' ka biya' ti' ni sa ña'an ki'ya lka nu mstya ne' judío kan' 'in Palyu. Mxti' ne' karenan chkwan nu nchkan' Palyu bra kan'. Ngulo x'nan sndaru tñan 'in sti jo'o nu nduun loo la lo'o nchga ne' kula cha' tyo' ti'in ne' ska se'en ti. Bra kan' ndyaa lo'o ne' 'in Palyu tloo ne' kan'.

23

¹ Wa ndyo' ti'in nchga ne' kula. Lo'o ña'an 'a Palyu 'in ne' kula nu ku'ni biya' 'in yu bra kan'.

—'Wan, yu kula ta'aan —ndukwin Palyu 'in ne' bra kan'—, nchga tsan su'we ngi'niin se'en ndi'iin lo chalyuu. Luwi kasiya 'ñaan tloo Ndiose.

² Ananías naan x'nan sti jo'o yijan kan'; lo'o ngulo Ananías kan' tñan 'in ne' nu mduun kwi' se'en ti cha' ykwan' ne' tu'wa Palyu bra kan'.

³ —¡Ndiose jwi'in 'iin ngwaña'an ni! —ndukwin Palyu 'in x'nan sti jo'o bra kan'—. Kwiñii 'a nu'win. ¿Ta ñi 'a cha' y'nii, nxke' tii' a? Nde ngi'ni biya' wan cha' 'ñaan chabiya' 'in cha' kula nu ndiya 'ñaan, lo'o nguloo tñan cha' ykwan' ne' tu'waan, ni siya ja ndi'in chabiya' ku'nii ngwaña'an.

⁴ Ykwi' ne' nu mduun kwi' se'en ti lo'o Palyu bra kan':

—¿Ni cha' tlá 'a nchkwii' lo'o x'nan sti jo'o nu nka tñan 'in Ndiose a? —ndukwin ne' 'in Palyu.

⁵ —'Wan, yu kula ta'aan —ndukwin Palyu—, ja jlyo tiän' si x'nan sti jo'o lka ni kwa. Ja su'we cha' nu nchkwii'n' si ngwaña'an, cha' jlyo tiän' cha' re

nu ndukwa lo kityi 'in Ndiose: “Ja chkwi' wan cha' kuxi 'in x'nan wan”.

⁶ Ngwa biya' ti' Palyu bra kan' cha' ndi'in ne' fariseo, lo'o ndi'in chin' ne' saduceo laja yu kula kan'. Kan' cha' kwen ykwi' Palyu xiya' bra kan':

—'Wan, yu kula ta'aan —ndukwin yu 'in ne'—, ne' fariseo lkaän —ndukwin Palyu—, lo'o ngwaña'an ne' fariseo ngwa stiin. Ngi'ni biya' wan 'ñaän chun' nu ndyaa ña'an tiän' cha' ndi'in cha' tyu'u nchga ayman xiya' nde loo la.

⁷ Bra wa ynan ne' cha' kan', lye 'a mxkwen ne' 'in ta'a ne' bra kan'; ne' fariseo msuun lo'o ne' saduceo bra kan', ⁸ chun' ja ndyaa ña'an ti' ne' saduceo cha' ka tyu'u ska nten xiya' xa wa ngujwi; ti kwi' ti cha', ja ndyaa ña'an ti' ne' cha' nsu'wi angajle, cha' ndiya kwi'in; lo'o ne' fariseo ni, ndyaa ña'an ti' ne' nchga cha' kan'. ⁹ Kan' cha' lye 'a msuun ne'. Kan' mdyituun chin' ne' fariseo nu su'we nsu'wi lyo kityi 'in Ndiose.

—Ja ska cha' kuxi y'ni yu re —ndukwin ne' kan'—. Ja su'we xuan lo'o Ndiose si chañi cha' wa ykwi' ska kwi'in su'we lo'o yu re, ni siya wa ykwi' ska angajle lo'o yu.

¹⁰ Lo'o lye la msuun ne' chun' cha' kan' bra kan'. Nduwe 'a ti' x'nan sndaru si nu kujwi ne' 'in Palyu, kan' cha' ngulo tñan 'in sndaru cha' kulo ne' 'in Palyu laja nten kan', cha' tyaan lo'o ne' 'in yu tu' na'an tyi sndaru xiya'.

¹¹ Xa wa ngwa tla lye, bra kan' mdiyan Jesús nu nka X'naan se'en ndi'in Palyu.

—Ku'nii tnun tiyee, Palyu —ndukwin Ni—. Ti kwi' sa ña'an nu wa ykwii' cha' 'ñaän nde kichen

Jerusalén re, kwi' ngwaña'an ndi'in cha' chkwii' cha' ñaän nde kichen Roma.

Ngwa ti' ne' judío cha' kujwi ne' 'in Palyu

¹² Ngwi'ya xaa xka tsan, bra kan' mskan' ne' judío cha' lo'o ta'a ne' cha' kujwi ne' 'in Palyu bra kan'. Bra nu nganun tsaa cha' 'in ne', ykwi' ne' lo'o ta'a ne':

—Ndiose ña'an Ni 'ñaan si chañi ka cha' ja kuan ja ko'oan siya' ti sa ña'an bra nu wa yjwian 'in Palyu kan' —ndukwin ne'.

¹³ Wa mdiya tu'wa nten nu ngwa ti' ku'ni cha' kuxi kan'. ¹⁴ Kan' cha' ndyaa ne', ykwi' ne' lo'o sti jo'o nu nka ndloo lo'o ne' kula kichen kan':

—Wa mskan' ba cha' lo'o ta'a ba tloo Ndiose —ndukwin ne' 'in ne' nu nka ndloo—. Ykwi' ba lo'o Ni cha' ja ska nan ku ba sa ña'an bra nu wa yjwi ba 'in Palyu kan' —ndukwin ne'—. ¹⁵ Kan' cha' ni, 'wan, yu kula lo'o ne' wsiya, ta'a wan jñan wan 'in x'nan sndaru kan', cha' kan lo'o sndaru 'in Palyu nde se'en ndi'in wan xiya'. Katsa' wan 'in x'nan yu kan', cha' nchka ti' wan ku'ni biya' la wan cha' 'in presu kan'. Lo'o tsaa ba xu'wi mnan ba tu'wa tuwiin bra kan', cha' kujwi ba 'in yu laja nu tyijin sndaru lo'o yu bra kan'.

¹⁶ Lo'o ynan sñi' ta'a Palyu nchga cha' nu ykwi' ne' kan'. Kan' cha' ndla ti' yu kune' kan', ndyaa yu tu' na'an tyi sndaru cha' katsa' yu 'in Palyu. ¹⁷ Bra kan' msi'ya Palyu 'in ska capitán:

—Ku'nii cha' su'we tsaa lo'oo 'in yu kune' re nde se'en ndi'in x'nan wan —ndukwin Palyu 'in yu—. Ndiya ska cha' nu chkwii' yu lo'o x'nan wan.

¹⁸ Ndyaa lo'o capitán 'in yu kune' kan' se'en ndi'in x'nan sndaru bra kan':

—Msi'ya Palyu 'ñáän —ndukwin capitán kan' 'in x'nan—, ti kwi' Palyu nu ndi'in ni' ña'an chkwan re —ndukwin capitán—. Ndukwin yu 'ñáän cha' kaän lo'oün 'in yu kune' re se'en ndi'in wan, cha' ndiya ska cha' nu nchka ti' yu chkwi' yu lo'o wan.

¹⁹ Msñi x'nan sndaru ya' yu kune' kan' bra kan', cha' tsa lo'o 'in yu ntan ti se'en nu ja kunan 'a xka nten cha' nu chkwi' yu:

—¿Ta ndiya ska cha' nu nchka tii' chkwii' lo'oün a? —ndukwin x'nan sndaru 'in yu kune' kan' bra kan'.

²⁰ —Wa mskan' ne' judío kan' cha' lo'o ta'a ne' cha' jñan ne' cha' tlyu ti' 'wan, cha' kan lo'o wan 'in Palyu tloo ne' wsiya kan' la tyaa —ndukwin yu kune' kan' 'in x'nan sndaru bra kan'—. Chkwi' ne' lo'o wan cha' ti nchka ti' ne' ku'ni biya' la ne' 'in Palyu tloo ne' wsiya kan'. ²¹ Cha' kwiñi lka cha' kan'. Ndiya ni siya tu'wa nten nu nsu'wi mnan tuwiin ndi'in ta 'wan; wa ykwi' yu kan' lo'o Ndiöse cha' ja ska nan ku yu, ja ska nan ko'o yu, sa ña'an bra nu wa yjwi yu 'in Palyu kan'. Lo'o wa ndi'in yu kan' nde re ni, ngita ne' cha' chkwi' ne' lo'o wan ngwaña'an.

²² Kan' ngulo x'nan sndaru tñan 'in yu kune' kan', cha' ja katsa' yu 'in xka nten cha' nu wa ykwi' yu lo'o sndaru. Mslaa' yu kune' kan' lo'o x'nan sndaru, mdo'o yu ndyaa yu bra kan'.

Msu'wa x'nan sndaru 'in Palyu cha' ndyaa yu tloo Félix nu nka gobernador

²³ Chun' ndi'in la msi'ya x'nan sndaru 'in tukwa capitán cha' kan ne' se'en ndi'in yu. Ngulo yu tñan 'in capitán kan', cha' ku'ni xu'we ne' 'in ne', cha' xo' ti'in ne' ka'an 'a sndaru cha' tsa ne' nde

kichen Cesarea; ndukwin yu cha' bra wa kaa tla tyaa ne'. Tsaa lo'o ne' 'in tukwa siyentu sndaru nu nda'an kiya' ti, lo'o xnan yla nsu'wi tii sndaru nu ndukwa kwiyu, lo'o tyukwa siyentu sndaru nu nxuun lo'o chkwan cha. ²⁴ Kwi' ngwaña'an, ngulo yu tñan cha' ku'ni xu'we ne' kwiyu nu tyukwa Palyu. Wa lka tñan 'in sndaru cha' ku'ni ne' kwan Palyu tuwiin sa ña'an bra nu kala su'we ti yu se'en ndi'in gobernador Félix. ²⁵ Lo'o ngwa'an x'nan sndaru ska kityi cha' tsaa se'en ndi'in yu kula Félix bra kan':

²⁶ “Claudio Lisias lkaän nu nda'aän kityi re cha' tsaa se'en ndi'in wan, gobernador Félix, cha' lka wan ndloo. ¿Ni rsun nda wan ni a? ²⁷ Wa msñi ne' judío 'in yu re, wa kujwi ti ne' 'in yu bra nu mdiyaän lo'o sndaru. Mgi tiän' cha' ne' romano lka yu re, kan' cha' nguloŭn 'in yu ya' ne' xa'an kan'. ²⁸ Chun' ndi'in la ngwa tiän' ka biya' tiän' ni ki'ya ndi'in 'in yu lo'o ne', kan' cha' yi'aän lo'oŭn 'in yu tloo ne' nu nka ndloo 'in ne' judío. ²⁹ Lo'o ngwa biya' tiän' cha' wa msty ne' ki'ya 'in yu chabiya' 'in cha' kula nu ndiya 'in ta'a ne' judío ti, lo'o chabiya' 'in bare ja ndi'in ki'ya 'in yu cha' kujwi ne' 'in yu, ja ndi'in cha' su'wa ne' 'in yu ni' ña'an chkwan. ³⁰ Chun' ndi'in la mgi tiän' cha' mnan ti mskan' tyun ne' judío cha' lo'o ta'a ne' cha' kujwi ne' 'in yu re, kan' cha' msu'waän 'in yu re ndijyan yu se'en ndi'in wan ni. Nguloŭn tñan 'in ne' judío kan', cha' kan' tloo wan, cha' xtya ne' ki'ya 'in yu re, si nchkwi' ne' kan' cha' ndi'in ki'ya 'in yu cha' 'in ne'. Sa kwa ti cha' nda'aän ni.”

³¹ Sa ña'an nu ngulo x'nan sndaru tñan 'in ne',

kwi' ngwaña'an ngwa bra kan'. Xa wa tla, ndyaa ne' ndyaa ti'in ne' 'in Palyu bra kan', ndyaa lo'o ne' 'in yu nde kichen Antípatris. ³² La xka tsan ndyaan sndaru nu nda'an kiya' ti tu' na'an tyi ne'. Ti ndyaa la ne' nu ndukwa kwiyu kan', ndyaa lo'o ne' 'in Palyu tuwiin. ³³ Ngwaña'an mdiyan ne' kichen Cesarea bra kan', mda ne' kityi 'in yu kula gobernador, kwi' mxnun ne' 'in presu se'en ndi'in yu bra kan'. ³⁴ Ykwi' gobernador lo kityi kan', lo'o mnicha' yu 'in Palyu la nde ya' lka kichen tyi yu bra kan'. Mxkwen Palyu 'in yu kula bra kan':

—Nde lo yuu 'in Cilicia ndi'in kichen tyi'in —ndukwin Palyu.

³⁵ —Ku'niin biyaän' sa ña'an ka cha' 'iin bra nu kan yu judío kan' tloñn cha' xtya yu ki'ya 'iin —ndukwin gobernador 'in Palyu.

Lo'o ngulo gobernador tñan 'in sndaru cha' ka-nun Palyu presu tu' na'an tñan se'en ngwa na'an tyi ayman ree Herodes nu ngwa s'ni.

24

Ytsa' Palyu 'in Félix sa ña'an nu ngwa 'in yu

¹ Xa wa mda'a ki'yu tsan, bra kan' mdiyan Ananías x'nan sti jo'o kan'; mdiyan yu lo'o ne' kula lo'o xka nten nu nka tñan lo lee nu naan Tértulo. Kan' ndyaa ne' tloo gobernador cha' xtya ne' ki'ya 'in Palyu, ² kan' cha' ngulo gobernador tñan 'in sndaru cha' kan lo'o ne' 'in Palyu tloo yu. Lo'o ykwi' Tértulo kan' lo'o Félix nu nka gobernador bra kan':

—Ku'ni wan cha' tlyu ti' 'wa, yu kula, ta wan chabiya' chkwi' ba chin' lo'o wan —ndukwin Tértulo—. Su'we 'a nka tiye ba cha' xkwi' tñan

su'we ngi'ni wan cha' nka wan ndloo lo chalyuu re. Su'we ti ndi'in ba, cha' su'we 'a jlyo ti' wan ni sa ña'an kulo wan tñan 'wa —ndukwin yu—. ³ Kan' cha' su'we 'a nka tiye ba nxñi ba nchga cha' su'we nu ngi'ni wan lo'o ba, cha' nu nka wan ndloo. Lo'o ni, ngi'ni tnun ba 'wan, yu kula —ndukwin yu—. ⁴ Ku'ni wan cha' tlyu ti' 'wa, ni siya ska bra ti kulaa ti'in chin' tñan 'wan; ku'ni wan cha' su'we kunan wan chin' cha' nu chkwiin' lo'o wan. ⁵ Wa mdiyan ba nde re cha' katsa' ñi ba 'wan nchga cha' kuxi nu ngi'ni yu re. Nsu'wi lyo ba 'in yu re cha' xa'an 'a yu, liye' 'a ti' yu. Nsu'wa yu cha' wsuun 'in nten nchga kichen se'en nda'an yu, se'en ndi'in ne' judío ta'a ba, cha' yu re lka ndloo 'in nchga ta ne' nazareno. ⁶ Ngwa ti' yu tsa'a lo'o yu chin' ne' xka la'a tsu' la ni' lyaa 'ware, nde se'en nu ja nsu'wi chabiya' cha' tsa'a xka nten; kan' cha' msñi ba 'in yu, ndyaa lo'o ba 'in yu cha' ka biya' 'in yu lo'o ba chabiya' 'in cha' kula nu ndi'in 'wa. ⁷ Ti kwi' bra kan' mdiyan Lisias nu nka x'nan sndaru kichen kan'. Tlá 'a ngwa yu kan', ngulaa yu 'in Palyu kan' nu mdi'in ya' ba, ndyaa lo'o yu 'in yu bra kan'. ⁸ Kan' ngulo Lisias tñan 'wa cha' kan ba tloo wan cha' xtya ba ki'ya 'in Palyu nde re. Su'we la si kunicha' wan 'in yu si chañi nchkwi' ba cha' 'in yu.

⁹ Kwi' ngwaña'an ykwi' ne' judío nu mduun lo'o Tértulo kan', cha' chañi 'a cha' nu ykwi' Tértulo cha' 'in Palyu. ¹⁰ Lo'o mda gobernador chabiya' chkwi' Palyu bra kan':

—Su'we nka tiyeen si ka lyaan 'ñaan ti ykwiin' tiän bra nu chkwiin' lo'o wan —ndukwin Palyu 'in Félix kan'—. Wa jlyo tiän' cha' tyun yijan lka wan ndloo 'in nasiyun re —ndukwin—. ¹¹ Bra ti

ka biya' ti' wan cha' chañi 'a cha' nu nchkwiin' lo'o wan ni. Wa mdiya tii tyukwa tsan ti nu mdiyaän kichen Jerusalén cha' ku'ni tnuün 'in Ndiose nu tlyu la ti. ¹² Ja msuün lo'o nten, ja y'niin cha' kuxi lo'o nten. Ni siya ni' lyaa tnun, ni siya xka ni' lyaa, ni siya laja kichen ti, ja ykwiin' 'aän cha' kuxi lo'o nten bra kan'. ¹³ Ki'ya laja ti mstyá ne' re 'ñaän. Ja tukwin ndi'in nu ka chkwi' cha' chañi lka cha' nu nchkwi' ne' re cha' 'ñaän. ¹⁴ Chañi lka cha' ngi'ni tnuün 'in Ndiose, ti kwi' Ndiose lka nu y'ni tnun ayman kula 'wa. Lo'o ngwaña'an wa yteän cha' kwi' nu ykwi' Ndiose lo'oün nu ngwa xkan' ti, ni siya nchkwi' ne' re cha' cha' kwiñi lka cha' kan'. Kwi' ngwaña'an, ti ndukwaän nchga cha' nu ngwa'an ayman Moisés lo kityi nu ngwa s'ni, lo'o ndukwaän xka ta kityi nu ngwa'an ayman kula nu ykwi' lo'o nten chabiya' 'in Ndiose nu ngwa s'ni. ¹⁵ Sa ña'an nu ndyaa ña'an ti' ne' judío re 'in Ndiose, kwi' ngwaña'an ndyaa ña'an tiän' 'in Ni. Chañi ku'ni Ndiose cha' tyu'u nchga ayman xiya', ni siya nten su'we ngwa ayman kan', ni siya nten xa'an ngwa ne'. ¹⁶ Kan' cha' nchka tiän' ku'niin xkwi' cha' su'we xa nu ndi'iin lo chalyuu, cha' tyo'o luwi cha' 'ñaän tloo Ndiose; kwi' ngwaña'an, nchka tiän' cha' ja tyi'in 'a ki'ya nu xtya nten chalyuu 'ñaän.

¹⁷ Tyun yijan mda'aän kichen xka la'a tsu'; nu ngwa xkan' ti ngalaän kichen Jerusalén re xiya', cha' taän ska lomstan 'in ne' ti'i nde re nu taya' chin' 'in ne', ti kwi' lomstan nu mda ne' tijyu' cha' kan se'en ndi'in ne' ti'i re lka kan'. Lo'oün ni, ngwa tiyeän taän ska lomstan 'in Ndiose. ¹⁸ Sa ña'an nu ndi'in cha' ku'ni ba cha' lka ba ne' judío, kwi'

ngwaña'an y'niin luwiin 'ñaan ti ykwiin' tiän cha' tsa'aän ni' lyaa. Nsu'wiin ni' lyaa tnun bra kan', ndaän lomstan kan'; tiin ti ndi'iin ni' lyaa, lo'o ja ndi'in ka'an nten lo'oün. Bra kan' mdiyan chin' ne' judío ta'a ba nu lka na'an tyi ne' nde Asia, na'an ne' kan' 'ñaan bra kan'. ¹⁹ Si chañi cha' ndi'in ki'ya 'ñaan lo'o ne', ¿ni cha' ja mdiyan ne' kan', ti ykwi' ti ne', nde re cha' xtya ne' ki'ya 'ñaan sikwa? ²⁰ Ni siya ja mdiyan ne' kan', ka kunicha' wan 'in ne' re ni ña'an ki'ya lka nu ndi'in 'ñaan, nu mja lyo 'in ne' wsiya bra nu mduün tloo ne' nu nka ndloo kan'. ²¹ Ja jlyo tiän' si chkwi' ne' re cha' kuxi ngwa cha' nu kwen ykwiin' lo'o ne' nu ngwa tsan kan': “Ngi'ni biya' wan 'ñaan ni, chun' ndyaa ña'aän tiän' cha' ku'ni Ndiose cha' tyu'u nchga ayman xiya'” ykwiin' lo'o ne'.

²² Ynan Félix nchga cha' nu ykwi' Palyu, lo'o ja mslyaa 'a yu ku'ni biya' yu 'in Palyu ti kwi' tsan kan' bra kan'; jlyo ti' Félix sa ña'an nu nchka 'in nten nu wa yten cha' 'in Jesucristo, kan' cha' chun' ndi'in la ngwa ti' yu ku'ni biya' yu 'in Palyu bra kan'.

—Su'we la si chkwi' wan lo'oün xiya' bra nu tiyan Lisias, x'nan sndaru kan' —ndukwin Félix 'in ne'.

²³ Kan' ykwi' Félix lo'o capitán 'in sndaru nu ndi'in kwan 'in Palyu, cha' ta chabiya' 'in yu cha' ku'ni yu nchga cha' nu nchka ti' yu ku'ni yu, ni siya ti tyi'in ne' kwan 'in yu; lo'o mda Félix chabiya' cha' kan ne' ta'a nda'an yu se'en ndi'in yu, cha' ta ne' nan lka nu lyiji chin' 'in yu. Mdo'o Félix ndyaa yu bra kan'.

24 Chun' ndi'in la ngala Félix kichen kan' xiya'. Su'wa ti ngala yu kula kan' lo'o kwilyo'o yu; Drusila naan nu kuna'an kan', lo'o ne' judío lka. Kan' ngulo Félix tñan cha' kan lo'o ne' 'in Palyu tloo yu, cha' kwa'u Palyu 'in ne' sa ña'an nu ndi'in cha' ku'ni ne' si sten ne' cha' 'in Jesucristo. 25 Lo'o ngwa'u Palyu 'in ne' cha' nchka ti' Ndiose cha' xkwi' cha' nu ñi ti ku'ni nten chalyuu, cha' ku'ni kwan ne' 'in ne', ti ykwi' ti ne', cha' ja ku'ni 'a ne' cha' kuxi, kan' lka tñan nu nchka ti' Ndiose. Lo'o ngwa'u yu 'in ne' cha' ndi'in cha' ku'ni biya' Ni 'in nchga nten xa wa mdyii chalyuu. Lo'o ytsen chin' Félix bra kan'.

—Yaa lyaa ni —ndukwin yu kula kan' 'in Palyu—. Si'yaän 'iin xiya' si ndiya ska bra nu laja chin' 'ñaän.

26 Mske' ti' Félix cha' si chan kanun Palyu ni' ña'an chkwan, ta yu tñi cha' kulaa yu 'in yu bra kan'; kan' cha' ta'a ti msi'ya Félix 'in yu cha' kan yu nde se'en ndi'in. 27 Ngwaña'an ti mdijin tukwa yijan. Bra kan' mxa'an nu nka ndloo, ja ngwa 'a Félix gobernador bra kan'; Porcio Festo, kan' nu nka gobernador kwi. Mxnun Félix 'in Palyu ni' ña'an chkwan cha' ka su'we tiye ne' judío ña'an ne' 'in yu kula Félix, nka tiye yu.

25

Mduun Palyu tloo Festo

1 Chun' ndi'in la ngala Festo kichen Cesarea cha' ka yu gobernador. Snan tsan ti mdi'in yu kichen kan', lo'o ndyaa ñi yu nde kichen Jerusalén bra kan'. 2 Bra nu mdiyan Festo kichen kan', ykwi' 'a ne' cha' ti'í 'in Palyu tloo yu bra kan', kwi' sti jo'o

nu nka ndloo lo'o yu kula 'in ne' judío. ³ Lo'o mjñan ne' 'in yu si ku'ni yu cha' su'we cha' kan lo'o ne' 'in Palyu nde Jerusalén. Mjñan ne' cha' kan', cha' mnan ti mskan' ne' cha' lo'o ta'a ne' cha' kujwi ne' 'in Palyu bra nu ndijyan lo'o ne' 'in yu tuwiin. ⁴ Ja mslyaa Festo siya' ti; ndukwin yu cha' nde kichen Cesarea nsu'wi Palyu ni' ña'an chkwan, lo'o ndla ti xitukwi yu kula tyaa yu kichen kan' xiya'.

⁵ —Su'we la si su'wa ti tsa'a ne' nu nka ndloo 'wan lo'oün —ndukwin Festo 'in ne'—. Tsa'a wan lo'oün nde Cesarea kwa cha' ti ykwi' ti wan xtya wan ki'ya 'in yu kan' nde kwa, si ndi'in ska cha' kuxi nu y'ni yu lo'o wan.

⁶ Ska snu' tsan, ni siya tii ti tsan nganun yu kula Festo Jerusalén, mxitukwi yu ndyaa yu Cesarea xiya' bra kan'. La xka tsan mdukwa Festo lo yka xlya tnun se'en ndukwa ykwi' gobernador bra nu ndyo' ti'in ne' kichen cha' ka biya' 'in ne'. Lo'o ngulo yu tñan 'in ne' cha' kan lo'o ne' 'in Palyu tloo yu bra kan'. ⁷ Mdiyan lo'o ne' 'in Palyu bra kan'. Lo'o ne' nu nka ndloo 'in kichen Jerusalén mdi'in ne', cha' tka ngala ti ne'. Kwi' se'en ti ndi'in Palyu mduun ne' kan', lo'o tlyu 'a ki'ya mstyaa ne' 'in Palyu bra kan'; lo'o ja tukwin mduun nu chkwi' si chañi lka cha' nu ykwi' ne' kan', cha' 'in Palyu. ⁸ Kan' ykwi' Palyu lo'o ne', si ka kulo luwi yu 'in yu, ti ykwi' ti yu lo'o ne':

—Ja ska cha' kuxi y'niin —ndukwin Palyu—. Ja y'niin cha' kuxi 'in cha' kula nu ndyaa ña'an 'a ti' ne' judío ta'a ba, kwi' ja y'niin cha' kuxi ni' lyaa tnun; ti kwi' ti cha', ja y'niin cha' kuxi 'in tñan nu ngulo ree nu nka ndloo 'in ne' romano. Kan' cha' nxke' tiän' cha' ja ndi'in 'a ki'ya 'ñaän.

⁹ Lo'o Festo kan' ni, ngwa tiye yu cha' ku'ni ta'a yu lo'o ne' judío, kan' cha' mnicha' yu 'in Palyu:

—¿Ta nchka tii' tsa lo'oŭn nde Jerusalén a? —ndukwin Festo 'in Palyu—, cha' ka biya' 'iin nde kwa.

¹⁰ —Nde re lka se'en ngi'ni biya' wan 'in nten chabiya' 'in ree 'in ne' romano nu nka ndloo la ti —ndukwin Palyu 'in yu kula kan'—, nde re ka biya' 'ñaän lo'o wan sikwa —ndukwin—. Jlyo su'we ti' wan cha' ja ska cha' kuxi y'niin lo'o ne' judío ta'aän. ¹¹ Ja lkaän ne' nu ngi'ni cha' xa'an; xa nu tiya bra kajaän, ja kutseän cha' kajaän bra kan'. Chun' nu ja ndukwiin 'aän ki'ya lo'o ne' re, ja ndiya chabiya' 'wan su'wa wan 'ñaän tsa'aän se'en ndi'in ne' re; kan' cha' njñaän chabiya' 'wan ni, cha' tsa'aän la se'en ndi'in ti kwi' ree 'in ne' romano nu nka ndloo la ti, cha' ku'ni biya' ree 'ñaän nde kwa.

¹² Bra wa ynan Festo cha' kan', bra kan' ykwi' yu chin' lo'o yu kula nu mdaya' 'in yu bra kan'. Kan' ykwi' yu lo'o Palyu xiya':

—Su'we —ndukwin Festo 'in Palyu—. Wa mjñaan cha' tsa se'en ndi'in ree 'in ne' romano nu nka ndloo la ti, cha' ka biya' 'iin tloo ne' kan', kan' cha' ndi'in cha' tsa la kan' sikwa.

Mduun Palyu tloo ree Agripa

¹³ Chun' ndi'in la mdiyan ree Agripa nde kichen Cesarea. Mdiyan ree lo'o ska nu kuna'an ta'a yu, Berenice naan nu kuna'an kan'. Mdiyan ne' cha' ta kasiya 'in ne' lo'o yu kula Festo kan'. ¹⁴ Tyun tsan nganun ne' se'en ndi'in Festo. Laja tsan kan' ykwi' Festo cha' 'in Palyu lo'o ne':

—Nde ndiya ska nten nu msu'wa Félix ni' ña'an chkwan —ndukwin Festo 'in ne'—. ¹⁵ Xa nu mdi'iin nde Jerusalén, ykwi' sti jo'o nu nka ndloo lo'o ne' kula 'in kichen kan' lo'o'oun, mstyá ne' ki'ya 'in yu re; ngwa ti' ne' cha' kulo'oun tñan cha' kujwi ne' 'in yu bra kan'. ¹⁶ Mxkweën 'in ne' cha' si'i ngwaña'an ngi'ni ne' romano; ja ka ku'ni biya' ba 'in nten si ja ya ta ba bra 'in ne' cha' kulo luwi ne' cha' 'in ne' bra nu ti nduun nten nu mstyá ki'ya 'in ne'. ¹⁷ Mdiyan ne' judío kan' nde se'en ndi'iin re bra kan'. La xka tsan, bra ti mdyitukwaän lo yka xlya tnun se'en ndukwa gobernador bra nu ngi'ni biya' 'in nten. Lo'o ngulo'oun tñan 'in ne' cha' kan lo'o ne' 'in yu re bra kan'. ¹⁸ Mske' tiän' cha' wa y'ni yu ska cha' kuxi, lo'o si'i ngwaña'an ngwa ki'ya nu mstyá ne' kan' 'in yu; ¹⁹ cha' 'in ska cha' xuwe ti nu ndyaa ña'an 'a ti' ne' judío ti, sa kan' ti cha' ngwa. Ykwi' ne' cha' 'in ska nten nu naan Jesús nu wa ngujwi, ndukwin ne', lo'o ndukwin Palyu cha' wa ndyu'u Jesús kan' xiya'. ²⁰ Ja ngwa jlyo tiän' sa ña'an ku'niin biyaän' cha' 'in ne' kan'. Kan' cha' mnichaän' 'in Palyu si xlyaa yu tsaa yu Jerusalén cha' ka biya' 'in yu tlo'oun nde kwa; ²¹ lo'o mjñan Palyu chabiya' 'ñaän cha' ka biya' 'in yu tloo ree Augusto nu nka ndloo la ti bra kan'. Kan' cha' ngulo'oun tñan cha' kanun yu ni' ña'an chkwan, cha' su'waän 'in yu tsaa yu se'en ndi'in ree Augusto bra kan'.

²² Ykwi' ree Agripa lo'o Festo bra kan':

—Lo'o'oun nchka tiän' kunaän cha' nu nchkwi' yu kan' —ndukwin Agripa 'in Festo.

—La tyaa ka kunaan sa ña'an cha' chkwi' yu —ndukwin Festo bra kan'.

²³ La xka tsan, Agripa lo'o Berenice kan', yku' ne' nchga ste' ne' nu su'we 'a ña'an cha' ku'ni tnun nten kichen 'in ne'. Bra kan' ndyaa ne' se'en nu tyo' ti'in nten; lo'o nchga x'nan sndaru, lo'o ne' nu nka ndloo 'in kichen, mda'an ne' lo'o ne' kan'. Lo'o msi'ya Festo 'in sndaru cha' kan lo'o ne' 'in Palyu tloo yu.

²⁴ —Yu kula, ree Agripa —ndukwin Festo—, lo'o ta'a wan nu wa ndyo' ti'in wan nde re, ña'an kwi'ya su'we wan 'in yu re. Wa ykwi' tyun ne' judío cha' kuxi 'in yu re lo'oŋn, ni siya kichen Jerusalén, ni siya nde kichen Cesarea re. Nchga ya' nu nchkwi' ne' lo'oŋn, ndukwin ne' cha' ndi'in cha' kaja yu, ²⁵ lo'o ja nchka biya' tiän' ni cha' ndi'in cha' kaja yu. Chun' ndi'in la mjñan yu 'ñaän cha' ka biya' 'in yu tloo ree Augusto nu nka ndloo la ti, kan' cha' mske' tiän' cha' su'waän 'in yu tsaa yu la se'en ndi'in ree kan'. ²⁶ Sa kan' ti cha', ja jlyo tiän' sa ña'an ta'aän kityi nu tsaa lo'o yu se'en ndi'in x'naan, ree nu nka ndloo la ti kan', cha' chkwiin' chin' cha' 'in yu re. Kan' cha' msi'yaän 'in yu cha' kan yu tyituun yu tloo nchga wan, lo'o tloo wan, ree Agripa. Ka kunicha' wan 'in yu nan lka nu wa y'ni yu, cha' kaja cha' nu kwa'aän lo kityi kan'. ²⁷ Ja ka tsaa yu presu nde kwa si ja lo'o kityi se'en ngwa'an cha' sa ña'an ki'ya nu y'ni yu.

26

Nchkwi' Palyu si ka lyaa yu ti ykwi' ti yu ya' ree

¹ —Taän chabiya' chkwiin' ni, si ka tyo'o luwi cha' 'iin lo'o ne' re —ndukwin ree Agripa 'in Palyu bra kan'.

Mskwen kwan Palyu ya' yu 'in ree, lo'o mdyis-nan ykwi' yu lo'o ne' bra kan'.

²—Su'we nka tiyeën, ree Agripa —ndukwin Palyu—, cha' nduñ tloo wan ni —ndukwin—, cha' chkwiiñ' chin' lo'o wan, sa ña'an nu ngwa cha' mstyā ne' judío ta'aan ki'ya 'ñaän. ³Jlyo tiän' cha' nchka biya' ti' wan nchga cha' kula nu ndi'in 'in ne' judío ta'aan; xa nu lye 'a nchkwi' ne' lo'o ta'a ne', nchka biya' ti' wan bra kan'. Kan' cha' ku'ni wan cha' su'we, talo wan kunan su'we wan nchga cha' nu chkwiiñ' lo'o wan ni —ndukwin Palyu—.

Xa nu ti ji kwa'u tloo Jesucristo 'in Palyu

⁴Jlyo ti' nchga ne' judío ta'aan sa ña'an nu y'niñ nchga yijan xa wa mdi'iñ kichen tyiñ, kwi' ngwaña'an xa wa mdi'iñ kichen Jerusalén; ⁵jlyo ti' ne' nchga cha' kan'. Si nchka ti' ne', ka chkwiiñ' ne' lo'o wan cha' ne' fariseo lkaän ti nu kuneën'; lo'o ne' fariseo, ñi la ti ndukwa ne' nchga cha' kula nu ndi'in 'in ne' judío —ndukwin Palyu—. ⁶Sa ña'an nu yaa ña'an ti' ayman kula 'ñaan cha' nu ykwi' Ndiose lo'o ne', kwi' ngwaña'an ndyaa ña'an tiän' ni; kan' cha' nchka biya' 'ñaän tloo wan ni. ⁷Ta'a tii tyukwa ta ne' Israel nu lka ne' ta'aan ni, ngita ne' ni ña'an bra nu ku'ni Ndiose cha' tyu'u nchga ayman xiya'; kan' cha' ngi'ni tnun ne' 'in Ndiose, nchga tsan lo'o nchga tla. Kwi' ngwaña'an lo'oñ, ndyaa ña'an tiän' cha' kan', ree Agripa; kan' cha' mstyā ne' judío ta'aan ki'ya 'ñaän. ⁸¿Ni cha' ndi'in nten ta'a wan re nu ja ndyaa ña'an ti' cha' ka 'in Ndiose ku'ni Ni cha' tyu'u ayman xiya'? —ndukwin Palyu—.

Y'ni liye' ti' Palyu 'in nten 'in Jesucristo nu ngwa s'ni

⁹ 'Ti kulo la mda'an tiyeēn cha' lye 'a taān nu ti'í 'in nchga nten nu wa yten cha' 'in Jesús Nazaret, ¹⁰ kan' cha' y'niīn liye' 'a tiān' 'in ne' kan' nde kichen Jerusalén. Msñiīn 'in tyun nten 'in Jesucristo bra kan', msu'waān 'in ne' ni' ña'an chkwan lo'o chabiya' nu wa nda sti jo'o nu nka ndloo 'ñaān; su'wa ngwa tiyeēn lo'o ne' nu yjwi 'in nten 'in Jesucristo kan'. ¹¹ Chañi cha' lye 'a y'niīn liye' tiān' 'in nten kan', ngwa tiyeēn cha' kulo chun' ne' siya' ti cha' 'in Jesús. Ngwaña'an y'niīn nchga ni' lyaa 'in ne' judío, ni siya kichen lo yuu re, ni siya kichen tijyu' la se'en msnan ne', cha' msin' 'a tiān' 'in ne' kan' —ndukwin Palyu—.

Msñi Palyu cha' 'in Jesucristo

¹² 'Chun' ndi'in la wa mdiya ska tsan mda'aān tuwiin nu tsaa kichen Damasco. Mdiya kityi chabiya' nu mda sti jo'o nu nka ndloo la 'ñaān, cha' ku'niīn ti kwi' cha' kuxi kan' nde kichen kan'. ¹³ Wa mdiya ndi'ya kwan, ree Agripa, kan' mdo'o ska xaa tlyu 'in Ndiose nde ni' kwan msti ran lyuu nchga se'en nduun ba lo'o ta'a nda'an ba. Jo'o la njiyi'in xaa kwichaa, lye la mji'in xaa kan'. ¹⁴ Ta'a ba mlyuu ba tuwiin kan', cha' ytsen 'a ba. Bra kan' ykwi' Ndiose lo'oūn; cha' nu nchkwian' cha' lkaan ne' judío ykwi' Ni lo'oūn: “Saulo, Saulo” ndukwin Ni 'ñaān, “¿ni cha' lka lye 'a nxuun lo'oūn a?” ndukwin Ni. “Ti ykwii' ti ndaa nu ti'í 'iin; sa ña'an ngi'ni ska toro msu, ngwaña'an ngi'nii. Njiyi'in kiya' toro ti kwi' se'en yojo' ne' yka cha tu se'en i'; kwi' ngwaña'an, nu'win ngi'nii ñu'un 'iin, ti ykwii' ti.” ¹⁵ “¿Ti ka nu lkaa a?, X'naān” niīn 'in Ni

bra kan'. “Jesús lkaän” ndukwin Ni. “Lo'o nu'win ngi'nii cha' tyijiin nu ti'i” ndukwin. ¹⁶ “Tyituun ni. Wa ngwa'uün tloün 'iin ni cha' ku'nii tñan 'ñaän nde loo la, cha' katsaa' 'in nten cha' wa na'aan 'ñaän tsan ni. Lo'o ngwaña'an, ndi'in cha' chkwii' cha' 'ñaän lo'o nten, nchga cha' nu kwa'uün 'iin nde loo la. ¹⁷ Kulaän 'iin ya' ne' judío nu nxuun lo'oo, lo'o ya' ne' xka la'a tsu' xa nu ku'ni tlá ne' 'iin. Lo'o kuloün tñan 'iin cha' tsaa se'en ndi'in ne' xka la'a tsu', ¹⁸ chun' ña'an ti' nten nu kwityiin', ngwaña'an ndi'in ne' kan' lo chalyuu; ña'an ti' si xkwi' tla 'a se'en ndi'in ne', ngwaña'an ngi'ni ne' kan' cha' xa'an. Kan' cha' ndi'in cha' kwa'uu cha' 'ñaän 'in ne' kan', cha' sten ne' cha' 'ñaän. Ja tyi'in 'a ne' se'en tla bra kan', sa ña'an lka si kwityiin' ne'; ka tya'an ne' tuwiin 'in Ndiose se'en nu xaa 'a, ka biya' ti' ne' nchga cha' 'in Ni bra kan'. Satanás lka nu ndlo tñan 'in ne' kan' ni, lo'o chun' ndi'in la ka ne' kan' nten 'in Ndiose. Ndi'in cha' sten ne' kan' cha' 'ñaän, cha' ka ku'ni Ndiose cha' tlyu ti' 'in ne' 'in cha' kuxi nu ndi'in 'in ne' kan'. Bra kan' ka su'wa cha' 'in ne' kan' lo'o nchga nten nu ka luwi kasiya 'in ne' chun' ngujwiin lo wsi” ndukwin Jesús kan' 'ñaän.

Ynan Palyu cha' nu ykwi' Ndiose lo'o yu

¹⁹ Yu kula, ree Agripa —ndukwin Palyu—, wa y'niin tñan nu ngulo Jesús 'ñaän, bra nu ngwa'u tloo Jesús 'ñaän. ²⁰ Kulo ndukwa la ngwa'uün 'in ne' judío ta'aan nu ndi'in nde kichen Damasco, cha' kulaa ya' ne' nchga cha' kuxi nu mda'an tiye ne' nu ngwa s'ni, cha' sten ne' cha' 'in Ndiose bra kan'; nde loo la ndi'in cha' ku'ni ne' xkwi' cha' su'we ti bra kan', cha' ka biya' ti' nten cha'

wa mxa'an kasiya 'in ne' kan'. Kwi' ngwaña'an ngwa'uũn cha' kan' 'in ne' Jerusalén, lo'o ne' nchga kichen nde lo yuu 'in Judea re. Chun' ndi'in la ngwa'uũn cha' kan' 'in nten xka la'a tsu'. ²¹ Kan' cha' msñi ne' judío ta'aan 'ñaän tu'wa laa tlyu, cha' ngwa ti' ne' kujwi ne' 'ñaän. ²² Lo'o ti nda'aän su'we tiän lo tñan re sa bra nu ni, cha' Ndiose ndaya' Ni 'ñaän nchga tsan cha' kwa'uũn cha' 'in Ni se'en ndi'in nchga nten, ni siya nten nu tnun nchka, ni siya nten nu ti'i. Ti kwi' ti cha' nu ngwa'an ayman lo kityi s'ni, ti kwi' ayman nu ykwi' lo'o nten chabiya' 'in Ndiose, kan' lka cha' nu ndu'uũn 'in ne'. Nan wa ngwa'an ayman Moisés lo'o ne' kula kan' nchga cha' nu ka nde loo la, lo'o kan' lka cha' nu ndu'uũn 'in nten. ²³ Ngwa'an ne' cha' lye 'a ta nten nu ti'í 'in nu ka Krixtu nde loo la; ndi'in cha' kaja yu, lo'o Krixtu kan' lka nu tyu'u kulo la ti chun' ndi'in la, xa wa ngujwi yu. Ndukwin kityi kan', cha' tyu'u Krixtu xiya' cha' kulaa yu 'ñaan ta'aan 'in cha' kuxi, ni siya ne' judío ta'aan, ni siya nten xka la'a tsu'. Ngwaña'an ndu'uũn 'in nten.

Ngwa 'a ti' Palyu cha' xñi ree Agripa cha' 'in Jesús

²⁴ Xa wa ykwi' Palyu ngwaña'an lo'o ne', lye ykwi' Festo lo'o yu bra kan':

—jWa mna' cha' tiya 'iin, Palyu! —ndukwin Festo 'in yu—. Cha' lye 'a nchkwii' lo kityi, kan' cha' wa mna' cha' tiya 'iin, ja ta'a 'a tyukwa kee —ndukwin.

²⁵ Lo'o mxkwen Palyu 'in yu kula kan' bra kan':

—Si'i cha' mna' cha' tiya 'ñaän, yu kula —ndukwin Palyu 'in Festo—. Ja nchkwii'n cha' tintu, xkwi' cha' nu ñi ngitsaän' 'wan. ²⁶ Jlyo ti' ree

Agripa re, chun' nchka biya' ti' yu kula cha' re; kan' cha' tnun nka tiyeēn nchkwīin' lo'o yu kula re. Lo'o jlyo ti' yu kula sa ña'an ngwa cha' 'in Jesús, cha' si'i mnan ti ngwa cha' kan'. ²⁷ Yu kula, ree Agripa, ¿ta ndyaa ña'an ti' wan cha' nu ngwa'an ayman lo kityi s'ni, ti kwi' ayman nu ykwi' lo'o nten chabiya' 'in Ndiose a? Jlyo tiän' cha' lo'o wan ndyaa ña'an ti' wan cha' kan' —ndukwin Palyu 'in ree Agripa.

²⁸ —¿Ta ndla 'a nchka tii' cha' kaän nten 'in Jesucristo a? —ndukwin ree Agripa 'in Palyu bra kan'.

²⁹ —Ni siya ndla ti, ni siya ti x'ni la —ndukwin Palyu—, su'we 'a si xñi ta'a wan cha' kan', lo'o 'wan, ree Agripa, lo'o nchga wan nu ynan wan cha' nu ykwiin' lo'o wan tsan ni; su'we 'a si ka su'wa cha' 'wan lo'oün cha' sten wan cha' kan' bra kan'. Ska ti cha' ja su'we, si skan' nten 'wan lo'o karenan chkwan sa ña'an nu mskan' ne' 'ñaän.

³⁰ Wa mdyii ykwi' Palyu lo'o ne', bra kan' mdyituun ree, mdyituun gobernador lo'o Berenice, mdyituun nchga nten nu ndi'in lo'o ne' kan' bra kan'. ³¹ Mdo'o ne' ndyaa ne' chun' na'an bra kan'. Ykwi' skaa ne' lo'o ta'a ne':

—Ja ska 'a cha' kuxi y'ni yu kwa —ndukwin ne' 'in ta'a ne'—. Ja ndi'in cha' kujwi nten 'in yu, kwi' ja ndi'in cha' xu'wi yu ni' ña'an chkwan.

³² —Ka kulaän 'in yu re, ska ti cha' wa mjñan yu cha' ka biya' 'in yu la se'en ndi'in ree nu nka ndloo la ti nde kichen Roma —ndukwin Agripa 'in Festo.

27

Msu'wa ne' 'in Palyu ndyaa yu kichen Roma

¹ Lo'o ngwa su'wa cha' 'in ne' lo'o ta'a ne' cha' su'wa ne' 'in Palyu tsaa yu la lo yuu Italia bra kan'. Lo'oũn nu nda'aãn kityi re, mda'aãn lo'o ne' bra kan'. Ngulo ne' tñan 'in ska capitán 'in sndaru nu naan Julio cha' tsaa lo'o 'in Palyu lo'o xka ta presu. Julio lka capitán 'in ska ta sndaru nu 'in Augusto.

² Lo'o ndyaa Aristarco ne' Tesalónica lo'o ba. Nde lo yuu Macedonia ndi'in kichen Tesalónica kan'. Ndyaa ba yten ba ska ni' yka na'an nu wa tsaa ti tyun kichen nde lo yuu Asia. Ska nten kichen Adramitio lka x'nan yka na'an kan'. ³ Mdo'o ba ndyaa ba bra kan', la xka tsan mdiya ba kichen Sidón. Su'we 'a tiye Julio kan', mda yu chabiya' 'in Palyu cha' tsaa yu se'en ndi'in ta'a su'we nsu'wi yu nu ndi'in kichen kan', cha' taya' ne' kan' chin' 'in yu. ⁴ Kan' mdo'o ba ndyaa ba xiya' lo'o yka na'an kan'. Kwi' se'en ti tu'wa yuu Chipre mdijin ba bra kan'; la'a se'en kaa nganun yuu wtyi kan', cha' ja mda kwi'in chabiya' tsaa ba xka la'a tsu' kan'. ⁵ Ngwaña'an ngwa cha' ndyaa ba tuwiin lo tujo'o nu mdijin kwi' se'en ti tu'wa yuu Cilicia lo'o Panfilia, sa ña'an ya' nu mdiyan ba kichen Mira, se'en ndi'in kwenta 'in Licia.

⁶ Nde kichen kan' mjwi xka yka na'an 'in capitán 'in sndaru kan'. Ne' kichen Alejandría lka x'nan yka na'an kan'. Wa tsaa ti yka na'an kan' la lo yuu Italia, kan' cha' ngulo capitán kan' tñan 'wa cha' sten ba ni' yka na'an kan', cha' tsaa lo'o 'wa nde kwa. ⁷ Ka'an 'a tsan mda'an ba lo tyi'a bra kan', cha' tiya' 'a mda'an yka na'an kan'. Kee' mdiyan ba kwi' se'en ti kichen Gnido bra kan', cha' lye 'a mskwa kwi'in ke yka na'an kan', cha' ja ngwa tya'an su'we ran. Kan' mdijin ba kwi'

se'en ti tu'wa kichen Salmón cha' tyijin ba tu'wa yuu Creta nu ndi'in jlu'we tujo'o, cha' ja mskwa lye kwi'in nde kwa, mske' ti' ne'. ⁸ Tiya' 'a mda'an yka na'an kan' lo tyi'a, mdijin kwi' se'en ti tu'wa yuu kan'; chun' ndi'in la mdiyan ba se'en naan Buenos Puertos, nu ndi'in kwi' se'en ti kichen Lasea.

⁹ Ka'an 'a tsan mna' 'wa si'ya kwi'in kan', chun' chan 'a mdijin yka na'an lo tujo'o tuwiin se'en ndiyan ba la Buenos Puertos kan'. Wa yten ko' tlya' nu lye 'a nskwa kwi'in tu'wa; kan' cha' ykwi' Palyu lo'o nten nu nka ndloo bra kan':

¹⁰ —Ja su'we cha' tsaa laan ni, yu kula —ndukwin Palyu 'in ne'—. Nxke' tián' cha' ka ñu'un yka na'an re, kana' nchga yu'wa bra kan' —ndukwin—, kwi' ngwaña'an, ja chan kana' chin' nten ta'aan lo tyi'a bra kan'.

¹¹ Ja ynan capitán 'in sndaru cha' nu ykwi' Palyu lo'o; jlyo la ti' ne' nu ngala' ya' yka na'an lo'o nu nka ndloo 'in yka na'an kan', mske' ti' capitán kan'.

¹² Tyun nten mske' ti' ne' cha' su'we la si ti tsaa la yka na'an kan' la kichen Fenice; ti kwi' lo yuu Creta kan' ndi'in kichen Fenice, nde loo la chin'. Jlyo ti' ne' cha' la kichen Fenice kanun yka na'an su'we la tyukwi tyempu nu tlya', cha' ja nskwa lye kwi'in tu'wa la kwa; kan' cha' ja su'we kanun yka na'an nde Buenos Puertos, mske' ti' ne'.

Lye 'a mskwa kwi'in lo tujo'o

¹³ Lo'o mdyisnan ngwa ska kwi'in su'we bra kan', kan' cha' mske' ti' ne' cha' su'we la si tsaa la ba kichen Fenice kan'. Mdo'o ba ndyaa ba lo'o yka na'an bra kan'. Nganun ba kwi' se'en ti tu'wa yuu Creta kan'. ¹⁴ Lye la ti nskwa kwi'in bra kan',

cha' nde lo yuu wtyi kan' ndijyan kwi'in. Tlá 'a kwi'in nu naan Nordeste kan', ¹⁵ lo'o ndukwa na'an kwi'in kan' 'in yka na'an la se'en nchka ti' tsaa lo'o 'wa bra kan'. ¹⁶ Mdiyin ba kwi' se'en ti se'en ndi'in ska yuu xuwe ti jlu'we tyi'a nu naan Clauda. Jo'o la chin' ngwa kwi'in ska bra ti nde kwa, kan' cha' tlyu tñan mjwakii ba 'in kanduwa cha' kulo ba 'in ran lo tyi'a, cha' tyukwan ba 'in ran ni' yka na'an. Ndukwa ti su ke kanduwa kan', cha' jwakii ba 'in ran. ¹⁷ Bra wa mchkwan ba kanduwa ni' yka na'an kan', bra kan' mxiin skan' ne' ti su tnun ña'aaan chun' yka na'an kan', cha' ja kata yka na'an kan' lo'o tyi'a tujo'o. Ntsen 'a ne' si tyukwa ba se'en lti ti tyi'a jlu'we tujo'o, la lo ysiin se'en naan Sirte, kan' cha' mbi'ya ne' te' nu mdukwi loo yka na'an cha' ja lye tukwa na'an kwi'in 'in te' kan', cha' ja xnan lo'o kwi'in 'in yka na'an kan' bra kan'. ¹⁸ La xka tsan, ña'aaan ti lye 'a mskwa kwi'in, lye 'a mji'in tyi'a tujo'o 'in yka na'an kan', kan' cha' mdyisnan ne' mxkwan ne' yu'wa nu nsu'wi ni' yka na'an lo tyi'a tujo'o. ¹⁹ La mda'a snan tsan, bra kan' mxkwan ba nchga ya' xñan nu ndiya 'in yka na'an kan', nu y'ni ne' tñan lo'o ti xkan'; lo'o ya' ba ti ykwi' ti ba mxkwan ba ya' xñan kan' lo tyi'a. ²⁰ Tyun tsan ja na'an ba xaa kwan bra kan', lo'o xa tla ja na'an ba kwii kulasiin nu ndukwi ni' kwan, lo'o ja ka 'a lyaa ba, mske' ti' ba, si'ya kwi'in tlá kan'.

²¹ Wa ngwa tyun tsan nu ja siya' yku ba, kan' cha' mdyituun Palyu cha' chkwi' yu lo'o nten kan' bra kan':

—'Wan, ne' ta'a nda'aaan —ndukwin Palyu 'in ne'—, su'we la ngwa si wa ynan wan cha' nu

ykwiiñ' lo'o wan ti kulo, cha' kanuun laan nde lo yuu Creta kan'. Lo'o ni, mna' yu'wa 'wan, kwi' ngwaña'an ngwa ñu'un yka na'an re. ²² Kan' cha' ni, ku'ni tnun tiye wan; tsa'a ña'an ti' wan cha' ja ska wan ndi'in cha' kaja wan, ni siya kana' yka na'an re. ²³ Jlyo ti' wan cha' Ndiose lka X'naän, cha' tñan 'in Ndiose ngi'niñ. Xa tla ni, ngwa'u tloo ska angajle 'ñaän laja slaän, ²⁴ ykwi' ni lo'oün: “Ja kutseen, Palyu” ndukwin angajle kan' 'ñaän. “Ndi'in cha' tyituun nu'win tloo ree 'in ne' romano nu nka ndloo la ti” ndukwin, “kan' cha' kulaa Ndiose 'in nchga ne' ta'a nda'an wan ni' yka na'an re cha' 'in nu'win, cha' nu'win lkaa ska nu nchkwi' cha' 'in Ni lo'o nten chalyuu” ndukwin angajle. ²⁵ Kan' cha' ku'ni tnun tiye wan sikwa. Ndyaa ña'an tiän' cha' nu wa ykwi' Ndiose lo'oün; jlyo tiän' cha' ka cha' 'ñaän sa ña'an nu ndukwin angajle 'ñaän, ²⁶ ni siya kulo ndukwa la ndi'in cha' tsa'a lo'o kwi'in 'ñaan tijyu' la lo xka yuu jlu'we.

²⁷ Wa mdiya tukwa smnan nu ndyaa lo'o kwi'in 'wa ya ña'an se'en ti, lo'o mdiya ba tujo'o Adria bra kan', ngwaña'an nchkwi' nten 'in tujo'o kan'. Ngwa jlu'we tla lo'o mske' ti' ne' nu ngala' yka na'an kan', cha' ndukwa yuu wtyi kwi' se'en ti; ²⁸ kan' cha' msu'wa biya' ne' 'in tyi'a, sa ña'an ya' tlyaa ran, lo'o ndyija lyo cha' 'in ne' cha' kalatyii ndukwa skwa metro biya' tlyaa tyi'a kan'. Nde loo la chin' msu'wa biya' ne' 'in tyi'a xiya', lo'o ngwa kala ndukwa kati ti metro biya' tlyaa tyi'a bra kan'. ²⁹ Ntsen ne' si ku'ni ka'an tu se'en yka na'an chun' kee tnun, kan' cha' mxkwan ne' jakwa chkwan nxkin' lo juun la ni' tyi'a tu se'en yka na'an, cha' ja tya'an 'a ran lo tyi'a. Lo'o ngatsen

'a ne' nganun ne' bra kan', ngita ne' bra nu ki'ya xaa la xka tsan. ³⁰ Lo'o nten nu ngala' yka na'an kan', mnan ti mbi'ya ti'in ne' 'in kanduwa xuwe lo tyi'a lo'o ti su xa tla; cha' kwiñi ti ykwi' ne' cha' wa tsaa ti ne' xlyu ne' xka chkwan nxkin' nde ke yka na'an, cha' ngwa ti' ne' tyaa ne' mnan ti ni' kanduwa kan'. ³¹ Bra ti ykwi' Palyu lo'o sndaru lo'o capitán 'in ne':

—Si ja kanun ne' kwa nu ngala' yka na'an re, kaja nchga wan ni' tyi'a —ndukwin Palyu 'in sndaru.

³² Bra ti msi'yu sndaru ti su se'en nchkan' kanduwa bra kan', mxtyuu ne' 'in ran lo tyi'a tujo'o, ndyaa ran bra kan'; ja lo'o nten ndyaa.

³³ Wa ki'ya ti xaa la xka tsan, bra kan' ykwi' Palyu lo'o nten kan', cha' ku ne' chin'.

—Wa mdyii tukwa smnan ni —ndukwin Palyu 'in ne'—, lo'o ja siya' yku wan, ja yija' su'we wan —ndukwin—. ³⁴ Su'we la si nu ku wan chin' ni, cha' ka ngula la ti' wan. Ja ska wan ndi'in cha' kaja wan, ja kaja cha 'wan.

³⁵ Xa wa mdyii ykwi' Palyu lo'o ne', bra kan' msñi yu ska jaxlya. Ndyu yu xu'we 'in Ndiose tloo nchga nten kan', msu'we yu jaxlya kan', yku yu bra kan'. ³⁶ Su'we la ngwa tiye ne' xa wa na'an ne' sa ña'an nu y'ni Palyu, kan' cha' nchga nten kan' yku ne' chin' bra kan'; ³⁷ tukwa siyentu nsu'wi snan yla nsu'wi ti'yun xka nten, sa kwa ti ba ndi'in ba ni' yka na'an kan'. ³⁸ Ta'a ne' yku ne' sa ña'an ya' nu ngula' ti' ne' bra kan'. Kan' ngulo ne' yu'wa 'in ne', mdyii mxkwan ne' nchga nskwa' trigu kan' lo tyi'a, cha' ka sa la chin' yka na'an bra kan'.

Mdyii ngata yka na'an kan'

³⁹ Ngwi'ya xaa la xka tsan, bra kan' na'an ba cha' wa ngala ba ska tu'wa yuu, lo'o ja ngwi'ya ne' kwenta la nde ya' ngala ba. Na'an ne' se'en ndi'in chin' ysiin tu'wa yuu wtyi kan', lo'o na'an ne' cha' tiin ti ndi'in tyi'a la kan'. Mske' ti' ne' cha' su'we la xtyi yka na'an lo ysiin kan', si kaja ña'an tsaa yka na'an nde kwa; ⁴⁰ kan' cha' msi'yu ne' ti su 'in chkwan nxkin' se'en nchkan' tu se'en yka na'an, nganun chkwan nchkin' kan' ni' tyi'a. Bra kan' mxiti' ne' ya' yka na'an, mskan' tukwi ne' te' lo yka cha' tukwa na'an kwi'in 'in yka na'an cha' tsaa la ran nde kwa. ⁴¹ Ndyaa ba bra kan', ngala yka na'an ska se'en nxnan tukwa ya' tyi'a. Lti ti tyi'a nde kwa cha' ndukwa ysiin, kan' cha' msñi ka'an kiya' yka na'an lo ysiin kan' bra kan', mdyisnan mxta' kuloo' tnun tu se'en yka na'an kan' bra kan'. ⁴² Ntsen 'a sndaru cha', si skwa ne' tyi'a cha' kala ne' tu'wa tyi'a, bra ti xnan nchga presu 'in ne'; kan' cha' mske' ti' ne' cha' su'we la kujwi ne' 'in ta'a presu ndla ti. ⁴³ Lo'o ja mda capitán chabiya' 'in sndaru cha' kujwi ne' 'in presu, cha' ja nchka ti' capitán kan', cha' kujwi ne' 'in Palyu. Bra kan' ngulo capitán tñan 'in nchga ne' nu ngwa 'in skwa tyi'a cha' tsaa ne' lo tyi'a, cha' tyo'o su'we ti ne' la lo yuu wtyi; ⁴⁴ ne' nu ja ngwa 'in skwa tyi'a, ndi'in cha' xñi ne' ka', ni siya xñi ne' yu'we yka na'an kan'. Ngwaña'an ngwa cha' su'we ti ngala ta'a ba tu'wa yuu wtyi kan' bra kan'.

28

Mdi'in Palyu lo yuu nu kwenta 'in Malta

¹ Mdo'o ba tu'wa tujo'o, lo'o ndyukwa ta'a ba lo'o nten nu ngwa tyi bra kan'; ytsa' ne' ngwa tyi 'wa cha' Malta naan yuu xuwe kan' nu ndi'in kwenta 'in ne'. ² Ngwa t'nan 'a ti' ne' ngwa tyi kan' 'wa; mxkin ne' ska kii' tnun tu'wa tyi'a, cha' tlya' 'a cha' ndi'ya tyoo. Lo'o ykwi' ne' lo'o ba cha' tsa ba tu'wa kii' bra kan', cha' ka tsun chin' ti' ba. ³ Ndyaa y'ya Palyu chin' yka, mstyia la yu yka lo kii' bra kan'; cha' tikee' 'a, bra ti mdo'o tukwa ska kunan tlá nu yku ya' yu, kwi' nganun ndukwi kunan ya' yu bra kan'. ⁴ Na'an ne' ngwa tyi 'in kunan nu ndukwi ya' Palyu, bra ti ykwi' ne' lo'o ta'a ne' bra kan':

—Nten nu wa yjwi 'in ta'a lka yu kwa —ndukwin ne' 'in ta'a ne'—. Ni siya wa ngulaa yu 'in tujo'o, kaja yu ni, cha' ne' xa'an lka yu.

⁵ Bra kan' mxñan Palyu ya' cha' xtyuu 'in kunan lo kii', lo'o ja ska ngwa 'in yu bra kan'. ⁶ Ngita ne' ngwa tyi, ña'an kwi'ya 'a ne' 'in yu si xu'wi kiin ya' yu, si tlyuu yu lyuu kaja yu, mske' ti' ne'. Chan ngita ne', bra kan' na'an ne' cha' ja ska ngwa 'in Palyu; xka cha' mda'an tiye ne' bra kan', xka cha' ykwi' ne' lo'o ta'a ne':

—Ska jo'o lka yu re —ndukwin ne' 'in ta'a ne' bra kan'.

⁷ Kwi' se'en ti se'en ndi'in ba ndiya chin' yuu 'in ska yu kula nu naan Publio. Lo'o Publio kan', ngwa yu ndloo la 'in yuu xuwe nu naan Malta kan'. Bra kan' ykwi' yu kula kan' lo'o ba cha' tsa ba tu' na'an tyi yu. Ndyaa ba bra kan'; snan tsan mdi'in ba lo'o yu kula kan', lo'o su'we 'a ngwa tiye yu kula kan' ña'an 'wa. ⁸ Lo'o ti'í sti Publio tsan kan'; yu'wi tikee' 'in yu kula kan', lo'o kutse' tnen

y'ni 'in yu. Yaa na'an Palyu 'in sti Publio kan' bra kan'. Ykwi' Palyu lo'o Ndiose cha' 'in nu ti'í kan', mstyá ya' yu ke yu ti'í; bra ti nchkaa yu ti'í kan' bra kan'. ⁹ Lo'o nchga ne' ti'í nu ndi'in lo yuu kan', ynan ne' sa ña'an tñan y'ni Palyu bra kan'. Bra ti mdiyan ne' se'en ndi'in ba cha' ku'ni Palyu jo'o 'in ne', lo'o nchkaa ne' bra kan'. ¹⁰ Ka'an 'a cha' su'we mda ne' 'wa bra kan', lye 'a y'ni tnun ne' 'wa sa ña'an bra nu mdo'o ba ndyaa ba. Ti kwi' tsan kan', mdiyan lo'o ne' 'in nchga nan nu lyiji 'wa, msu'wa ne' 'in ran ni' yka na'an cha' tsaá ba lo'o.

Ngala Palyu nde kichen Roma

¹¹ Snan ko' mdi'in ba lo yuu Malta, kan' yten ba ni' ska yka na'an cha' tyaa ba; wa nganun yka na'an kan' nde Malta tyukwi tyempu tlya'. Ne' kichen Alejandría lka x'nan yka na'an kan', nduun nkwin jo'o ke yka na'an 'in, ti kwi' nkwin jo'o ngula tukwa Cástor lo'o Pólux. (Ngwaña'an naan jo'o kan'.) Mdo'o ba ndyaa ba lo'o yka na'an kan' bra kan'. ¹² Chun' ndi'in la chin' mdiyan ba kichen Siracusa, se'en mdi'in ba snan tsan bra kan'. ¹³ Xiya' mdo'o ba ndyaa ba ni' yka na'an bra kan', mdijin ba kwi' se'en ti tu'wa yuu wtyi cha' tiyan ba kichen Regio. La xka tsan su'we 'a mskwa kwi'in, kan' cha' la mda'a snan tsan ngala ba nde kichen Puteoli. ¹⁴ La kan' mdukwa ta'a ba lo'o tyun nten nu lka ta'a nten 'in Jesucristo. Ykwi' ne' lo'o ba cha' kanun ba se'en ndi'in ne', kan' cha' kati tsan nganun ba lo'o ne' kan'. Lo'o mdo'o ba ndyaa ba tuwiin nu ndyaa kichen Roma bra kan'. ¹⁵ Wa ynan nchga nten 'in Jesucristo nu ngwa tyi Roma cha' ndijyan ba tuwiin, kan' cha' mdo'o ne' na'an tyi ne' ndijyan ne' cha' tyukwa ta'a ne' lo'o

ba tuwiin. Ndyukwa ta'a ba lo'o ska ta nten kan' nde kichen Foro de Apio, kwi' ndyukwa ta'a ba lo'o xka ta ne' nde se'en naan Tres Tabernas bra kan'. Mdy'a 'a Palyu xu'we 'in Ndiose xa wa na'an yu 'in ne' ta'aan kan', ngwa tnun la tiye yu bra kan'.
¹⁶ Ngala ba kichen tlyu nu naan Roma bra kan', mdiyan lo'o capitán 'in nchga presu kan' se'en ndi'in x'nan xka ta sndaru nu ndi'in kwan nde kan'. Lo'o mda ne' chabiya' 'in Palyu cha' tyi'in yu xka tu'wa na'an bra kan', ni siya ña'an ti ndi'in ska sndaru kwan 'in yu nchga bra.

Ngwa'u Palyu cha' 'in X'naan nde kichen Roma

¹⁷ Wa mdiya snan tsan ti nu ngala ba kichen Roma, bra kan' msu'wa Palyu ska rsun ndyaa se'en ndi'in ne' kula 'in ta'a ne' judío nu ndi'in kichen kan'. Ndyo' ti'in ne' se'en ndi'in Palyu bra kan':

—'Wan, ne' kula ta'aan —ndukwin Palyu 'in ne'—, ja ska cha' kuxi y'niin lo'o ne' judío ta'aan; ja ska cha' kuxi y'niin cha' 'in cha' kula nu ndyaa ña'an tian' ta'aan, nu mda ayman kula 'ñaan s'ni. Msñi nten 'ñaän nde Jerusalén, y'ni ne' presu 'ñaän, kan' mda ne' 'ñaän ya' ne' romano. ¹⁸ Ngwa biya' 'ñaän lo'o ne' romano kan' bra kan'; ndukwin ne' kan' cha' ja ndi'in ki'ya 'ñaän cha' kujwi ne' 'ñaän. Ngwa ti' ne' romano kan' kulaa ne' 'ñaän bra kan'.

¹⁹ Lo'o ja mslyaa 'a nu nka ndloo 'in ne' judío ta'aan siya' ti —ndukwin Palyu—. Xa wa mdyii cha', mjñaän chabiya' cha' ka biya' 'ñaän tloo ree 'in ne' romano nu nka ndloo la ti, nu ndi'in kichen re, ni siya ja nchka tiän' xtyaän ki'ya 'in ne' ta'a kichen tyiin. ²⁰ Lo'o ni, nchka tiän' na'aän 'wan cha' chkwii'n lo'o wan, kan' cha' msu'waän rsun

'wan ndyaan se'en ndi'in wan, lo'o wa y'ni wan cha' su'we mdiyan wan se'en ndi'iin ni. Ta'aan lkaan ne' Israel; kwi' ngwaña'an ndi'in taan 'in Ndiose, sa ya' ku'ni ji Ni nchga cha' nu wa ytsa' Ni 'in ayman kula 'ñaan nu ngwa s'ni. Lo'oŭn, ndyaa ña'an tiän' cha' kan' su'wa ti lo'o wan, kan' cha' mskan' ne' 'ñaän lo'o karenan chkwan re —ndukwin Palyu 'in ne' judío nde Roma.

²¹ Mxkwen ne' kula 'in Palyu bra kan':

—Ja ya kala kityi se'en ndi'in ba nu ngwa'an ne' Judea nu nchkwi' cha' 'iin lo'o ba —ndukwin ne' 'in Palyu—. Ja ya kala ska ne' judío ta'aan nu ngwa ti' chkwi' cha' kuxi 'iin lo'o ba —ndukwin ne'—. ²² Nchka ti' ba kunan ba nchga cha' nu ndiya cha' chkwii' lo'o ba cha' 'in tuwiin kwi kan', cha' jlyo ti' ba cha' nchga kichen ndiya nten nu msin' 'a ti' 'in ne' nu wa msñi tuwiin kan'.

²³ Lo'o mskan' ne' cha' lo'o ta'a ne' ni tsan tyo' ti'in ne' se'en ndi'in Palyu xiya'. Tsan kan' ka'an 'a nten ndyo' ti'in se'en ndi'in yu. Tyukwi tsan ngwa'u yu 'in ne'; ngwa'u yu sa ña'an ndlo Ndiose tñan, sa ña'an nu nchkwi' cha' nu ngwa'an ayman Moisés cha' 'in Jesús, lo'o sa ña'an lka cha' nu ngwa'an xka la ayman kula lo kityi cha' 'in Jesús. ²⁴ Mdiya ne' nu ndyaa ña'an ti' cha' nu ykwi' Palyu lo'o ne' bra kan', kwi' ngwaña'an, mdiya chin' nten nu ja ndyaa ña'an ti' cha' kan' siya' ti; ²⁵ lo'o ja ngwa su'wa tiye ne'. Bra wa tyaa ti ne', xiya' ykwi' Palyu lo'o ne':

—Ñi 'a cha' nu ytsa' Tyi'i Ndiose 'in ayman Isaías nu ykwi' lo'o nten chabiya' 'in Ndiose nu ngwa s'ni, xa nu ykwi' Ni lo'o ayman Isaías kan' bra kan':

²⁶ Tsaa nu'win se'en ndi'in ne' kwa, cha' chkwii' lo'o ne' nchga cha' nu katsaän' 'iin, ndukwin Ndiose 'in Isaías.

Nde lka cha' nu ka chkwii' lo'o ne' kan':

Ja chan kunan wan cha' 'ñaän, lo'o ja ka biya' ti' wan sa ña'an ndyo'o cha' nu wa ynan wan, nchkwiin 'in ne'.

Ja chan ña'an wan cha' 'ñaän, lo'o ja ki'ya wan kwenta nan lka cha' nu wa na'an wan, nchkwiin 'in ne'.

Kan' ykwi' Ndiose lo'o Isaías xiya':

²⁷ Tla 'a kasiya 'in nten ta'a wan, cha' ja xlyaa 'a ne' kan' kunan ne' cha' nu nchkwiin' lo'o ne'.

Ja nnan su'we ne' kan', chun' ja xlyaa ne' ka biya' ti' ne' cha' 'ñaän;

ja xlyaa ne' kan' ki'ya ne' kwenta, lka ne' ña'an ti' nten nu kwityiin';

ja xlyaa ne' kan' kulaa ya' ne' cha' kuxi nu ndi'in 'in ne'.

Kan' cha' ja nchka 'ñaän ku'niin cha' tlyu ti' 'in ne' 'in cha' kuxi kan'.

Ngwaña'an ndukwin Ndiose 'in Isaías. ²⁸ Ka biya' ti' wan ni, cha' wa mdyisnan Ndiose ngitsa' Ni cha' 'in Ni nde se'en ndi'in ne' xka la'a tsu'; xlyaa Ndiose ku'ni tyii Ni ki'ya nu ndi'in 'in ne' kan', bra nu xñi ne' cha' 'in Ni. Lo'o ni, ja ka tsaa tii cha' kan', chañi cha' kunan ne' kan' cha' 'in Ndiose.

²⁹ Xa wa mdyii ykwi' Palyu, bra kan' mdo'o ta'a ne' judío ndyaa ne'; lye 'a ykwi' ne' lo'o ta'a ne'.

³⁰ Tukwa yijan nganun Palyu nde kichen Roma kwa, mdi'in yu ska ni' ña'an nu mjñan ti yu. Su'we nka tiye yu ña'an yu 'in nchga nten nu mda'an se'en ndi'in yu, ³¹ kwi' ja ntsen yu kwa'u yu 'in ne' sa ña'an ka Ndiose ndloo la ni' kasiya 'in nten. Lo'o

ja ykwi' 'a ne' lo'o yu cha' ja chkwi' yu nchga cha'
'in Jesucristo lo'o nten.

**Cha' su'we nu nchkwi' cha' 'in Jesucristo nu
nka x'naan
New Testament in Chatino, Western Highland
(MX:ctp:Chatino, Western Highland)**

copyright © 1992 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Chatino, Western Highland

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Chatino, Zona Alta Occidental [ctp], Mexico

Copyright Information

© 1992, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Chatino, Western Highland

© 1992, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files
dated 29 Jan 2022
de5120df-8f34-5747-88ef-b19cf963f07d